

Zpráva o finanční stabilitě

podzim 2023

Zpráva o finanční stabilitě – podzim 2023 byla projednána bankovní radou ČNB na jejím pravidelném jednání o otázkách finanční stability 29. listopadu 2023 a zveřejněna 15. prosince 2023. Obsahuje – až na dílčí výjimky – informace k 30. červnu 2023. V elektronické verzi je dostupná na [webových stránkách ČNB](#), kde jsou uveřejněna také podkladová data k tabulkám a grafům použitým v textu této publikace.

Mandát ČNB

Péče o finanční stabilitu je definována v zákoně o České národní bance (ČNB) č. 6/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako jeden z jejích klíčových cílů:

§ 2

(2) Česká národní banka plní tyto úkoly:

...

e) rozpoznává, sleduje a posuzuje rizika ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makrobezpečnostní politiku; v případě potřeby spolupracuje na tvorbě makrobezpečnostní politiky s orgány státu, jejichž působnosti se tato politika týká

...

ČNB definuje finanční stabilitu jako situaci, kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň vykazuje vysokou míru odolnosti vůči šokům. Definice ČNB vychází z toho, že k narušení finanční stability dochází v důsledku procesů uvnitř finančního sektoru, které vedou ke vzniku zranitelných míst, jakož i vlivem silných šoků, jejichž zdrojem mohou být vnější okolí, domácí makroekonomický vývoj, velcí dlužníci a věřitelé, hospodářské politiky nebo změny v institucionálním prostředí. Případná interakce zranitelných míst a šoků přitom může vést ke kolapsu systémově významných finančních institucí a k narušení funkcí finančního systému při zajištění finančního zprostředkování a platebního styku.

Cílem ČNB z hlediska finanční stability je zajištění takové míry odolnosti systému, aby byla minimalizována rizika vzniku finanční nestability. K plnění tohoto cíle ČNB jako centrální banka i dohledový orgán využívá nástrojů, které jí dává k dispozici zákon o ČNB, zákon o bankách a případně i další legislativní akty. Velký význam má v této oblasti i spolupráce s ostatními národními i mezinárodními institucemi. ČNB se při plnění cíle finanční stability snaží působit především preventivně a široce komunikovat s veřejností potenciální rizika a faktory vedoucí k ohrožení finanční stability. Nedílnou součástí komunikace je i tato Zpráva o finanční stabilitě.

V reakci na globální finanční krizi došlo v centrálních bankách k posílení významu cíle finanční stability. Prostřednictvím novely zákona o ČNB č. 227/2013 Sb. došlo v roce 2013 k formálnímu zavedení makrobezpečnostní politiky, která má k udržování finanční stability přispívat. Hlavním cílem makrobezpečnostní politiky je v souladu se [Strategií ČNB](#) omezení systémového rizika, tedy rizika nestability finančního systému jako celku. Na mezinárodní úrovni je vedena diskuse o nástrojích makrobezpečnostní regulace, které představují sadu preventivních opatření k zabránění vzniku finanční nestability. Na úrovni Evropské unie působí od roku 2011 společná instituce pro identifikaci systémových rizik a makrobezpečnostní politiku – Evropská rada pro systémová rizika (European Systemic Risk Board, ESRB), která spolu se třemi celoevropskými sektorovými dohledovými orgány (EBA, ESMA a EIOPA) tvoří Evropský systém finančního dohledu (European System of Financial Supervision, ESFS). V případě identifikace zvýšených rizik systémového charakteru ESRB vydává varování a doporučení vedoucí k jejich zmírnění. Představitelé ČNB se na činnosti ESRB přímo podílejí, a to jak na úrovni guvernéra ČNB a dalšího člena bankovní rady v Generální radě ESRB, tak i formou účasti expertů ČNB v pracovních skupinách. ČNB je od roku 2011 zastoupena rovněž v Regionální poradní skupině Rady pro finanční stabilitu (Financial Stability Board) zřízené skupinou G20.

ČNB vývoj ve všech oblastech relevantních pro finanční stabilitu pravidelně sleduje a podrobně analyzuje. Členové bankovní rady ČNB se scházejí s experty klíčových útvarů na pravidelných jednáních o otázkách finanční stability. Na těchto setkáních je prezentováno široké spektrum informací o vývoji rizik v domácím finančním systému i v zahraničí, je vyhodnocena pozice české ekonomiky v rámci finančního cyklu a v případě identifikace rizik pro finanční stabilitu je diskutována možnost použití nástrojů regulace, dohledu nebo jiných složek hospodářské politiky s cílem potlačení těchto rizik či jejich potenciálních důsledků.

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	4
I. ROZHODNUTÍ A HODNOCENÍ RIZIK PRO FINANČNÍ STABILITU	5
II. REÁLNÁ EKONOMIKA A FINANČNÍ TRHY	7
II.1 Makroekonomické a finanční prostředí	7
II.2 Nefinanční sektor	14
BOX 1: Úvěrové expozice vůči nefinančním podnikům ohroženým povodní	19
III. FINANČNÍ SEKTOR	20
III.1 Vývoj ve finančním sektoru	20
III.2 Bankovní instituce	20
III.3 Nebankovní finanční instituce	27
III.4 Makrozátěžový test bankovního sektoru	30
IV. MAKROBEZŘETNOSTNÍ POLITIKA	35
IV.1 Nástroje makrobezřetnostní politiky ČNB	35
IV.2 Kapitálové rezervy zaměřené na systémově významné instituce a strukturální systémová rizika	37
IV.3 Proticyklická kapitálová rezerva	43
BOX 2: Přístup ke konceptu standardní sazby CCyB v evropských zemích	46
IV.4 Úvěrové nástroje a rizika spojená s trhy úvěrů zajištěných nemovitostí	48
V. CHARTBOOK	55
SLOVNÍČEK POJMŮ	68
SEZNAM ZKRATEK	71
PŘEHLED VYBRANÝCH INDIKÁTORŮ	74

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

Dovolte mi představit podzimní vydání Zprávy o finanční stabilitě. Tato zpráva je pro bankovní radu hlavním podkladem při hodnocení systémových rizik v domácím finančním sektoru a rozhodování ohledně nastavování nástrojů makrobezpečnostní politiky ČNB. Na listopadovém jednání o otázkách finanční stability bankovní rada rozhodla o ponechání stávající sazby proticyklické kapitálové rezervy a deaktivaci horní hranice úvěrového ukazatele DTI. Vzhledem k makroekonomickému vývoji a geopolitické situaci diskutovala dále bankovní rada i systémová rizika strukturálního charakteru a možnosti reakce na ně prostřednictvím makrobezpečnostních nástrojů. Přijatá rozhodnutí se opírala o tradiční i nové analýzy cyklických a strukturálních rizik v domácím finančním systému. Nastavení makrobezpečnostní politiky zůstává nadále spíše přísné, neboť obava z možného projevení nahromaděných rizik z předchozí růstové fáze cyklu přetrvává.

Česká ekonomika setrvává poblíž dna finančního cyklu. Od konce loňského roku poklesly ceny obytných nemovitostí, domácnosti i podniky snížily poptávku po úvěrech a své celkové zadlužení. V blízké budoucnosti neočekáváme nárůst podílu vysoce rizikových úvěrů či jiných systémových cyklických rizik oslabujících stabilitu domácího finančního sektoru. Rizika pro finanční stabilitu se tak mohou zdát méně akutní, ovšem zůstávají zvýšená. Pozornost se přesunula k dopadu napjatých finančních a úvěrových podmínek a slabých ekonomických vyhlídek na schopnost dlužníků splácet dluh, k pokračující korekci na trzích nemovitostí a z toho plynoucím rizikům pro banky a nebankovní finanční zprostředkovatele. Navzdory těmto rizikům zůstávají sektory domácností a nefinančních podniků v ČR prozatím odolné. Složitě makroekonomické podmínky doprovázené často vyostřenou geopolitickou situací však mohou i v průběhu roku 2024 jejich finanční zdraví nepříznivě ovlivňovat. Naplnění velmi nepříznivého ekonomického vývoje v zahraničí by mohlo i prohloubit či vzájemně posílit některé zdroje strukturálních systémových rizik s důsledky zejména pro domácí bankovní sektor.

Ve zprávě se dočtete o tom, že domácí finanční sektor je na rizika nepříznivého vývoje připraven. Silná kapitálová a likviditní pozice je výsledkem dlouhodobé ziskovosti finančního sektoru a účinného využívání makrobezpečnostních i mikrobezpečnostních nástrojů ČNB. Ty přispívají k udržení obezřetnosti v příznivých fázích finančního cyklu a odolnosti v době zvýšeného finančního napětí. Vysokou odolnost klíčového segmentu finančního sektoru – bank – potvrdily i podzimní zátěžové testy.

Chtěla bych veřejnost ujistit, že kroky přijaté bankovní radou jsou přiměřené současné ekonomické situaci a dostatečné k udržení finanční stability. ČNB bude i nadále pečlivě sledovat a vyhodnocovat dopady ztížených domácích i zahraničních podmínek na domácí ekonomické sektory a stabilitu celého finančního systému. Bankovní rada je zároveň připravena neprodleně reagovat pomocí makrobezpečnostních nástrojů na případná rizika, která by mohla odolnost domácího finančního sektoru oslabovat.

Jménem České národní banky

Karina Kubelková

členka bankovní rady

I. ROZHODNUTÍ A HODNOCENÍ RIZIK PRO FINANČNÍ STABILITU

Bankovní rada ČNB na svém jednání o otázkách finanční stability dne 29. listopadu 2023 rozhodla na základě vyhodnocení vývoje cyklických systémových rizik ponechat sazbu proticyklické kapitálové rezervy na úrovni 2 %. Bankovní rada se v diskusi dále shodla na relevanci identifikovaných strukturálních systémových rizik, nicméně neshledává v současnosti potřebu reagovat na ně makroobezřetnostními kapitálovými nástroji. Na základě vyhodnocení vývoje systémových rizik spojených s poskytováním hypotečních úvěrů a trhem obytných nemovitostí rozhodla bankovní rada ponechat horní hranici úvěrového ukazatele LTV na stávající úrovni 80 % (resp. 90 % pro žadatele mladší 36 let pořizující si vlastní bydlení) a deaktivovat horní hranici úvěrového ukazatele DTI. Změna nabývá účinnosti 1. ledna 2024.

Rizika pro finanční stabilitu zůstávají zvýšená na pozadí globálně přísných finančních podmínek a očekávaného slabého hospodářského růstu odrážejícího geopolitické napětí. Relativně vysoké měnověpolitické sazby vedly v řadě evropských zemí k obratu ve finančním cyklu, tlačí na pokles cen nemovitostí, tlumí úvěrování reálné ekonomiky a v kombinaci s poklesem reálných mezd zvyšují rizika obsluhy dluhu soukromého nefinančního sektoru. Souběžně s působením restriktivních měnových politik dochází k pozvolné fiskální konsolidaci. Svrchované riziko některých evropských zemí zůstává zvýšené a jejich fiskální prostor k proticyklickému působení v případě budoucího nepříznivého vývoje omezený. V globální ekonomice přetrvávají významné zdroje rizik a nejistot zesílené zvýšeným geopolitickým napětím, jejichž realizace by se velmi negativně projevila i na domácím hospodářském růstu. Ten je nyní v ČR utlumený a výhled pro rok 2024 byl v posledních měsících řadou institucí přehodnocen níže. Vyšší výrobní, životní i finanční náklady se prozatím neprojevily v míře selhání nefinančních podniků a domácností, které však mohou i v průběhu roku 2024 čelit složitým ekonomickým podmínkám s potenciálními dopady na jejich finanční zdraví.

Meziroční růst cen rezidenčních nemovitostí v ČR v polovině roku 2023 překročil do záporných hodnot. V mírně záporných hodnotách by měla meziroční dynamika cen setrvat i ve druhé polovině roku 2023 a k růstu se vrátit během roku 2024. Tempo růstu cen by ale mělo zůstat v nejbližších letech utlumené ve srovnání s vývojem v minulém desetiletí. Současně však přetrvává nedostatečná výstavba v žádaných lokalitách, která by při oživení poptávky mohla přispět k rychlejšímu nárůstu cen nemovitostí v určitých regionech. Dostupnost bydlení se vlivem poklesu cen při rostoucích nominálních příjmech mírně zlepšila. Zároveň se lehce snížilo i odhadované nadhodnocení cen bytů, které však přesto zůstává na vysokých úrovních (o 60 % vůči příjmu likviditně omezené domácnosti s mediánovým příjmem, resp. 20 % pro drobné investory z řad domácností). Trh komerčních nemovitostí procházel v dosavadním průběhu roku 2023 korekcí, což může poznamenat hodnotu zástav používaných pro získání financování.

Hospodaření finančního sektoru se v prvním pololetí 2023 vyvíjelo příznivě. Většina jeho segmentů vykázala nárůst objemu aktiv a ziskovost zůstávala na vysokých úrovních. Bankovní sektor si zachovává odolnost díky vysoké úrovni kapitálové vybavenosti a likvidity. Klíčovým rizikem zůstává vývoj kvality úvěrového portfolia, který může být poznamenán utlumeným vývojem domácí i globální ekonomiky. Provedený makrozátěžový test potvrdil odolnost bankovního sektoru i vůči hypotetické materializaci nejvýznamnějších rizik. Jako celek by plnil regulatorní limit na kapitálový a pákový poměr i v *Nepříznivém scénáři*. Ke stabilitě bankovního sektoru přispívají makroobezřetnostní kapitálové rezervy a také naplňování požadavku na MREL od roku 2024. Přetrvávající nejistoty a rizika jdoucí nad rámec testovaného *Nepříznivého scénáře* však nadále vytvářejí potenciál pro výrazný pokles ziskovosti bank a v současném úrokovém prostředí vyžadují zvýšenou míru obezřetnosti při řízení bilancí bank, jednotlivých rizik i kapitálu včetně dividendové politiky.

Bankovní rada ČNB rozhodla ponechat sazbu proticyklické kapitálové rezervy na úrovni 2 %. Rozsah nových cyklických rizik přijímaných bankovním sektorem zůstává utlumený, snižují se i stávající cyklická rizika v bilancích bank, avšak pomalejším tempem než v předchozích čtvrtletích. Přetrvávající nejistoty plynoucí z globálních makrofinančních podmínek současně zesilují zranitelnost bank, a to i s ohledem na možný nárůst rizikových vah v případě nepříznivého vývoje. To představuje protíváhu k odplývání cyklických rizik z bilancí. Ponechání sazby na úrovni 2 % je v souladu s úrovní indikovanou kvantitativními přístupy ČNB. Nadále přitom platí, že v případě pokračování přirozeného odeznívání cyklických rizik z bilancí bankovního sektoru je ČNB připravena sazbu proticyklické kapitálové rezervy pozvolně snižovat. V případě výrazného zhoršení ekonomické situace a vzniku významných neočekávaných úvěrových ztrát v domácím bankovním sektoru je ČNB připravena sazbu proticyklické kapitálové rezervy snížit výrazněji, případně tuto rezervu zcela uvolnit s cílem podpořit plynulé úvěrování reálné ekonomiky.

Bankovní rada ČNB diskutovala systémová rizika strukturálního charakteru. Na základě analýz ČNB je domácí bankovní sektor do značné míry zranitelný vůči vybraným systémovým rizikům strukturálního charakteru, která souvisí primárně s vyšší otevřeností ekonomiky ČR a její značnou koncentrací v zahraničním obchodě. Nezanedbatelným příspěvkem k systémovému strukturálnímu riziku jsou potenciální náklady spojené s transformací domácí energeticky náročné ekonomiky na klimaticky neutrální s dopadem na konkurenceschopnost domácích nefinančních podniků. K jejich zranitelnosti může za určitých podmínek přispívat i významný podíl cizoměnového financování. Tato rizika plynoucí z charakteristik reálné ekonomiky a bankovního sektoru jsou prohlubována zesilováním nejistot ohledně budoucího ekonomického vývoje v zahraničí, který ovlivňuje geopolitická situace a přísné finanční podmínky. ČNB uvedená rizika dlouhodobě a pravidelně sleduje a vyhodnocuje. V případě, že uzná za vhodné posílit odolnost bankovního sektoru vůči těmto rizikům, je připravena stanovit sazbu rezervy ke krytí systémového rizika.

Bankovní rada rozhodla o deaktivaci úvěrového ukazatele DTI s účinností od 1. ledna 2024. Systémový potenciál kumulace rizik z nově poskytnutých hypotečních úvěrů v portfoliích bank je nízký a na horizontu podzimní prognózy neočekává ČNB výrazný nárůst těchto rizik. To na výhledu prognózy potvrdily i simulace provedené prostřednictvím zátěžového testu domácností. S ohledem na nejistoty ohledně budoucího ekonomického vývoje přetrvává riziko spojené s výraznější korekcí cen obytných nemovitostí. Z toho důvodu bankovní rada rozhodla ponechat v platnosti horní hranici úvěrového ukazatele LTV na 80 % (resp. 90 %).

Další podrobné analýzy rizik pro finanční stabilitu a informace o nastavení makroobezřetnostní politiky zveřejní ČNB v červnu 2024 v publikaci *Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2024*, která bude podkladem pro jarní jednání bankovní rady o otázkách finanční stability.

II. REÁLNÁ EKONOMIKA A FINANČNÍ TRHY

II.1 MAKROEKONOMICKÉ A FINANČNÍ PROSTŘEDÍ

II.1.1 Mezinárodní prostředí

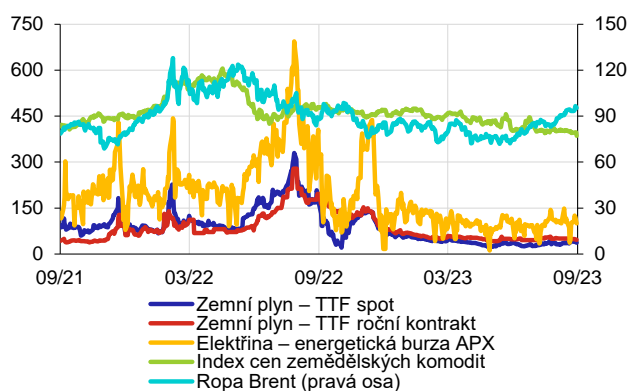
Finanční trhy přehodnocují očekávanou délku trvání restriktivních měnových politik...

Ačkoliv se inflace v roce 2023 ve většině zemí znatelně snížila, nadále zůstávala nad inflačním cílem většiny centrálních bank. I přes určité uklidnění na trzích s energiemi (Graf II.1) a odeznění dalších nabídkových inflačních faktorů (zejména narušení globálních dodavatelských řetězců) došlo k přehodnocení očekávání ohledně trvání restriktivních měnových politik a všeobecnému přijetí scénáře „higher-for-longer“. V důsledku toho dále narostly zejména střednědobé a dlouhodobé výnosy státních dluhopisů (Graf II.2).

Graf II.1

Vývoj cen vybraných komodit

(ropa v USD za barel; komoditní index v USD za bod indexu; zemní plyn a elektřina v EUR za MWh; zemědělské komodity – index v bodech)

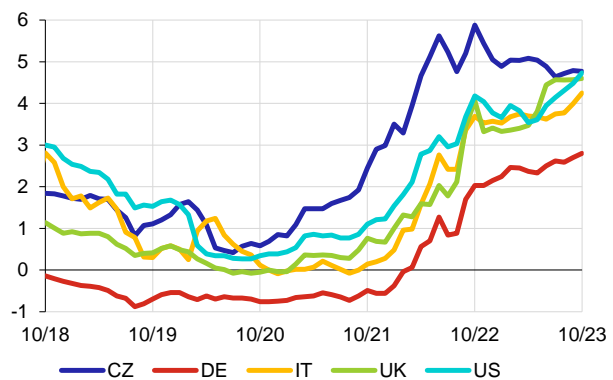

Zdroj: Refinitiv, Amsterdam Power Exchange

Graf II.2

Výnosy pětiletých státních dluhopisů vybraných zemí

(v %)

Zdroj: Refinitiv

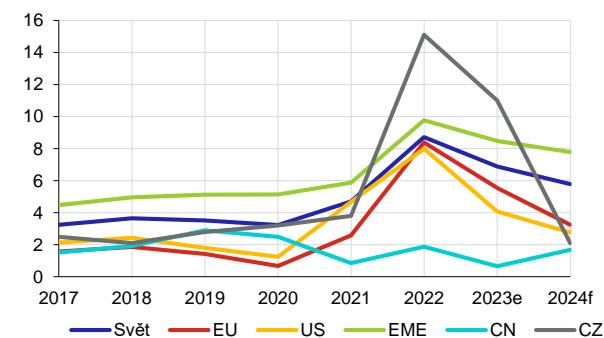
... s ohledem na perzistenci inflace

I v roce 2024 má inflace zůstat ve většině vyspělých ekonomik na zvýšených hodnotách, a to jak podle predikcí (nad)národních autorit (Graf II.3), tak dle očekávání analytiků a finančních trhů, kteří oproti konci roku 2022 přehodnotili výhled zejména v případě eurozóny (Graf II.4). I když je pravděpodobné, že vzhledem ke slábnoucí inflaci jsou klíčové centrální banky již na vrcholu cyklu zvyšování úrokových sazeb, uvolňování měnové politiky zřejmě nastane později a pomalejším tempem, než bylo původně předpokládáno (Graf II.5). Perzistence inflace může být ovlivněna důsledky další eskalace již nyní vysokého geopolitického napětí. Zejména zvýšené ceny ropy a energií by mohly vést k novému nabídkovému inflačnímu šoku s potenciálně nepříznivým dopadem na reálnou ekonomiku a finanční trhy.

Graf II.3

Vývoj míry inflace ve vybraných regionech

(roční míra inflace v %)

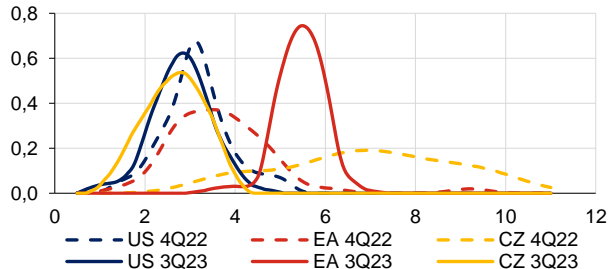
Zdroj: MMF, ČNB

Poznámka: Písmeno e označuje očekávanou hodnotu, písmeno f označuje prognózu. Prognóza pro ČR vychází z podzimní prognózy ČNB (ZoMP – podzim 2023) a pro ostatní ekonomiky vychází z říjnové prognózy MMF zveřejněné ve World Economic Outlook, říjen 2023.

Graf II.4

Inflační očekávání analytiků

(osa x: očekávaná roční míra inflace v %, hustota pravděpodobnosti)

Zdroj: ČNB, ECB, Federal Reserve Bank of Philadelphia

Poznámka: Graf zobrazuje hustotu pravděpodobnosti inflačních očekávání roční míry inflace. Ta byla sestavena z bodových predikcí jednotlivých analytiků a upravena pomocí jádrového vyhlazování. Data pro EU a US pochází z dotazníkového šetření analytiků SPF. Pro ČR data pochází z Inflačních očekávání finančního trhu ČNB. Analytici v USA, EA a CZ neposkytlí své predikce vždy ve stejnou dobu, z toho důvodu graf slouží zejména k porovnání vývoje inflačních očekávání v čase pro danou měnovou oblast.

Vývoj na globálních finančních trzích byl ve druhém a třetím čtvrtletí roku 2023 relativně poklidný...

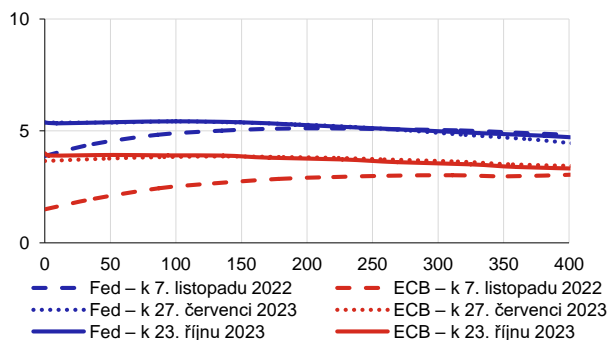
Obavy o finanční stabilitu se přesunuly od bezprostředního dopadu rychle rostoucích úrokových sazeb na ceny aktiv k střednědobým dopadům přísnějších finančních podmínek. Globálním akciovým trhům se i přes březnové turbulence vyvolané napětím v bankovním sektoru USA a Švýcarska dařilo a v prvních třech čtvrtletích roku 2023 zaznamenaly relativně vysoké výnosy (Graf II.1 CB), které byly převážně taženy americkým technologickým sektorem. Volatilita na akciových trzích byla navzdory klesající fázi finančního cyklu a nadále se zpřísnujícími finančními podmínkami nízká (Graf II.6 a Graf II.2 CB). To bylo mimo jiné dáno pozitivním vývojem na trzích s energetickými komoditami a svou roli sehrála také očekávání tzv. měkkého přistání, tj. očekávání, že se světová ekonomika vyhne výrazné a dlouhotrvající recesi.

... přesto však přetrvávají některé zdroje napětí a nejistot

Určité napětí bylo možné pozorovat na trhu amerických vládních dluhopisů, které se vystupňovalo v září 2023 (Graf II.6). K tomu došlo souběhem několika faktorů, přičemž hlavními byla vyšší výpůjční potřeba americké vlády, opětovně hrozící ochromení vládních úřadů a agentur z důvodu přiblížení se dluhovému stropu (tzv. shut-down) a postupný příklon ke scénáři „higher-for-longer“. Na trzích zůstává nejistota také vzhledem k vývoji v Číně, jejíž ekonomický růst výrazně zaostává za očekávanými a pokračují problémy vysoce zadlužených místních vlád provázaných s developerským segmentem, který čelí značným problémům. Globální trhy na tato rizika prozatím významněji nereagovaly, ale další negativní vývoj v Číně by se mohl přelít do světové ekonomiky. Čínská ekonomika tak v současnosti na globální úrovni přispívá k riziku zvýšené pravděpodobnosti nepříznivého ekonomického scénáře (Graf II.3 CB).

Graf II.5
Tržně implikovaná trajektorie vývoje sazeb

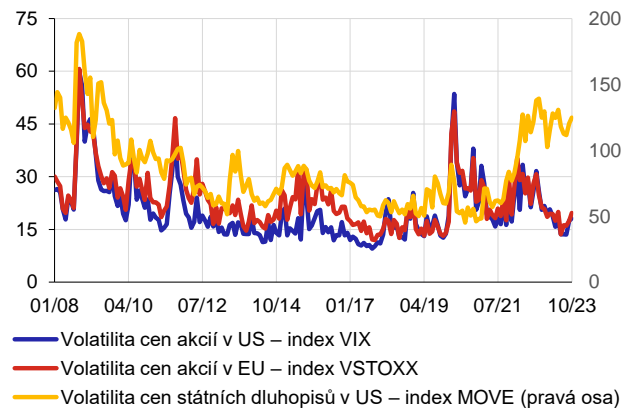
(v %; osa x: dny od pozorovaného data)

Zdroj: Refinitiv

Graf II.6
Ukazatele tržní nejistoty

(v bodech)

Zdroj: Refinitiv

Nadhodnocení některých finančních aktiv zvyšuje citlivost trhů na neočekávaný nepříznivý vývoj

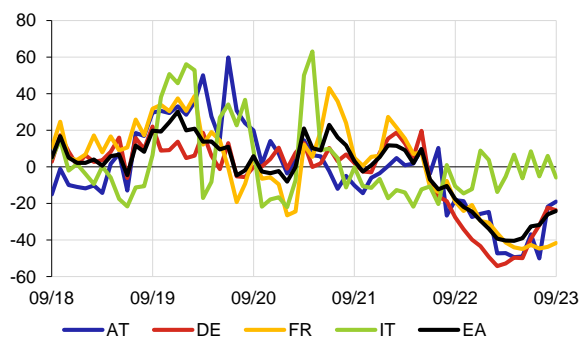
Současné ceny na akciových trzích jsou dány optimistickými očekávanými ohledně zisků podniků a poklesu inflačních tlaků. Riziková prémie širokého akciového indexu S&P 500 se dle odhadu ČNB momentálně pohybuje okolo 1 p. b., v případě evropského indexu Euro Stoxx 50 pak okolo 2 p. b., přičemž v historickém srovnání investoři v průměru požadovali v případě obou indexů premii ve výši okolo 3–4 p. b. (Graf II.4 CB). To indikuje potenciálně značné nadhodnocení amerických i evropských akcií. Také rizikové premie korporátních dluhopisů byly v průběhu roku 2023 pro většinu tříd úvěrové kvality nižší, než odpovídá dlouhodobým průměrům (Graf II.5 CB), což může indikovat jejich nadhodnocení. Pravděpodobnost neuspořádané korekce na finančních trzích tak zůstává zvýšená a trhy mohou být na případný negativní vývoj makroekonomických veličin značně citlivé.

Měnověpolitické úrokové sazby tlumí úvěrování a působí na ceny nemovitostí ...

Růst měnověpolitických sazeb se promítl do zpřísnění úvěrových standardů napříč vyspělými ekonomikami již v roce 2022. Tento trend v souvislosti s posunem finančních trhů ke scénáři „higher-for-longer“ v roce 2023 ještě zesílil, což dále snížilo objem nově poskytnutých úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru, zejména pak úvěrů na bydlení (Graf II.7). Obrat ve finančním cyklu a přechod ekonomik do jeho sestupné fáze byl spojen s tlakem na pokles cen nemovitostí. Ceny komerčních nemovitostí v řadě evropských zemí začaly vykazovat pokles již od druhé poloviny roku 2022, v případě cen rezidenčních nemovitostí, které obvykle reagují na cyklus o něco mírněji či pomaleji (Graf II.8), lze pozorovat významnější meziroční poklesy zatím spíše u rozvinutějších zemí (Graf II.9). To může částečně souviset s charakterem trhu s bydlením. Vyšší podíl domácností v pronájmu obecně znamená také vyšší podíl vlastníků nemovitostí, kteří je drží za účelem investice (Graf II.6 CB), což může zvyšovat citlivost jejich cen na změnu makrofinančních podmínek.

Graf II.7
Nové úvěry domácnostem na nákup bytových nemovitostí v eurozóně

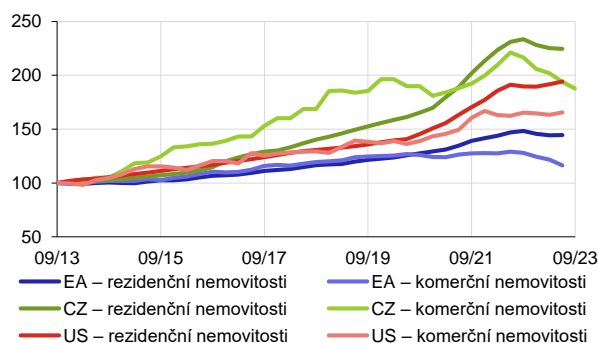
(meziroční změny v %)

Zdroj: ECB

Graf II.8
Indexy cen komerčních a rezidenčních nemovitostí

(30. 9. 2013 = 100)

Zdroj: ECB, BIS, iO Partners

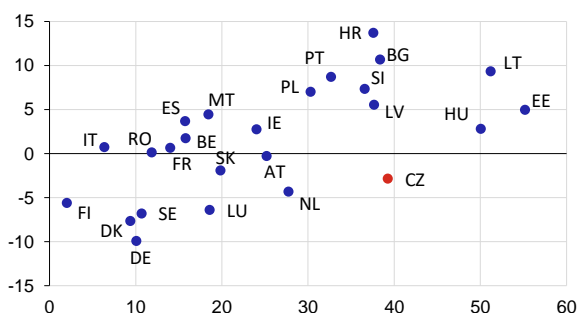
Poznámka: V případě indexu cen komerčních nemovitostí pro ČR se jedná o odhad vycházející z průměru tzv. kapitačních cen přes jednotlivé segmenty komerčních nemovitostí.

... při nárůstu úvěrového rizika soukromého nefinančního sektoru

Pokles reálných mezd a vyšší úrokové sazby u úvěrů na bydlení se promítly do zhoršení schopnosti domácností obsluhovat svůj dluh, což představuje riziko zejména v zemích s vysokým podílem hypotečních úvěrů s variabilní úrokovou sazbou. Případný dopad na úvěrovou kvalitu ve finančním sektoru skrze snížení hodnoty zástav navíc zesiluje aktuální pokles cen rezidenčních nemovitostí, který se může při delším trvání restriktivních měnových politik dále prohloubit. Ačkoli se rizika spojená se sníženou schopností obsluhovat dluh zatím téměř nepromítla do zvýšení podílu nevykonných hypotečních úvěrů, počáteční známky obtíží domácností se již v eurozóně začaly projevovat ve formě nárůstu míry jejich selhání. Vzhledem k tlaku na likviditní polštáře nefinančních podniků se také u nich míra selhání začala mírně zvyšovat, obzvláště v oblasti úvěrů určených k financování komerčních nemovitostí. Budoucí vývoj úvěrového rizika bude pravděpodobně značně heterogenní z hlediska jednotlivých zemí a sektorů. Zhoršená úvěrová kvalita by se negativně promítla do ziskovosti bankovního sektoru a mohla by oslabit schopnost bank úvěrovat reálnou ekonomiku.

Graf II.9
Růst cen rezidenčních nemovitostí ve vybraných zemích EU

(v %; osa x: tříletý růst; osa y: roční růst)

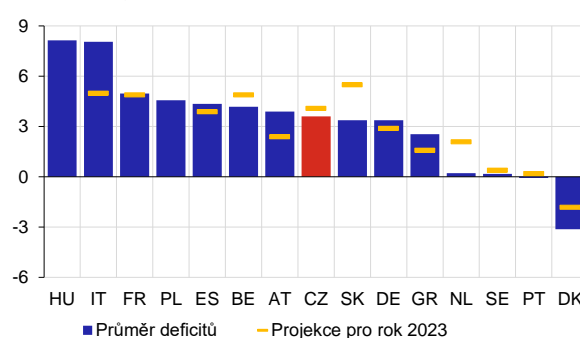

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Údaje k 30. 6. 2023. Z důvodu rozdílných metodik se uvedené údaje pro SK liší od údajů zveřejňovaných NBS.

Graf II.10
Deficity sektoru vládních institucí vybraných zemí EU

(v % HDP; údaje k 30. 6. 2023)

Zdroj: Eurostat, MMF

Poznámka: Průměr za třetí čtvrtletí 2022 až druhé čtvrtletí 2023. Údaje za IT a GR nejsou sezónně očištěny. Projekce pro rok 2023 vychází z publikace Fiscal Monitor, říjen 2023. Projekce pro HU a PL nejsou k dispozici.

Fiskální konsolidace v evropských ekonomikách zároveň probíhá jen pozvolna

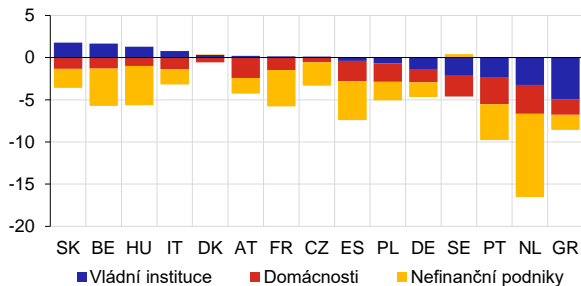
Emisní aktivita evropských vlád na primárních trzích v eurozóně zůstala v roce 2023 vysoká a pokračovalo prodlužování splatnosti dluhů s ohledem na inverzní tvar výnosové křivky. Zvýšená emise u zemí eurozóny byla trhy hladce absorbována, a to navzdory ukončení programů nákupů aktiv Eurosystémem (v rámci programu PEPP již probíhají pouze reinvestice). Potenciální zranitelnost veřejných financí vyvolaná náhlými změnami nálad na finančních trzích zůstala omezená vzhledem k relativně dlouhé splatnosti dluhu a vysokému podílu dluhu emitovaného během období nízkých úrokových sazeb. Fiskální konsolidace v evropských zemích probíhá pomalu a v nejbližší budoucnosti nelze očekávat podstatné zlepšení situace (Graf II.10). Míra zadlužení se tak zatím snižovala spíše u soukromého sektoru (Graf II.11). Narůstající náklady na refinancování dluhu při zhoršeném výhledu ekonomického růstu představují střednědobou

zranitelnost veřejných financí a v následujících letech bude nutné zejména v případě vysoce zadlužených zemí s častými deficity najít kompromis mezi dalším pokračováním podpůrných politik a udržitelností veřejných financí (Graf II.7 CB).

Graf II.11

Změna míry zadluženosti ekonomických subjektů ve vybraných zemích EU

(v p. b. k 30. 6. 2023)

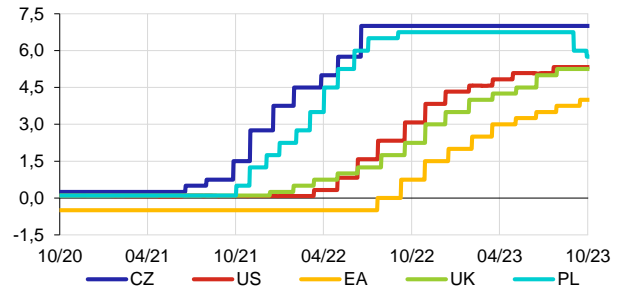
Zdroj: ECB

Poznámka: Jedná se o rozdíl oproti stavu k 31. 12. 2022. Zadluženost je vyjádřena v poměru k HDP.

Graf II.12

Hlavní měnověpolitické sazby vybraných centrálních bank

(v %; poslední pozorování k 20. 10. 2023)

Zdroj: Refinitiv Datastream

Poznámka: V případě EA se jedná o depozitní sazbu. V případě US se jedná o střed pásmo.

II.1.2 Domácí prostředí

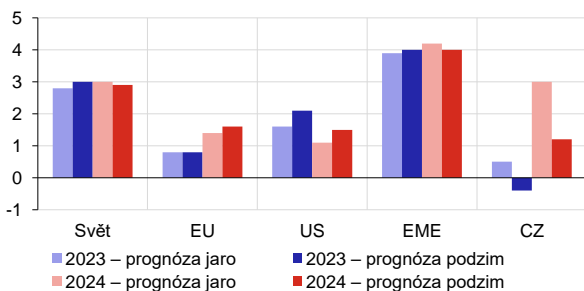
V ČR inflace klesá rychleji než v rozvinutých ekonomikách a trhy očekávají brzký začátek uvolňování měnové politiky ČNB...

Inflace v domácí ekonomice odeznívala v průběhu roku 2023 rychleji než ve většině vyspělých ekonomik a v roce 2024 by se měla dostat do blízkosti inflačního cíle (detailnější informace o vývoji v domácí ekonomice lze nalézt ve [Zprávě o měnové politice – podzim 2023](#)). K tomu přispěla i skutečnost, že ČNB začala svůj cyklus utahování měnové politiky dříve než klíčové centrální banky (Graf II.12). Výnosová křivka českých státních dluhopisů tak dosáhla nejvyšších úrovní na přelomu roku 2022 a 2023 a od té doby se její úroveň pomalu posouvá vlivem mírně klesajících bezrizikových výnosů i termínové prémie níže (Graf II.8 CB a Graf II.9 CB). Obecně je však bezriziková složka výnosové křivky výrazně vyšší než v posledních deseti letech, což potvrzuje očekávání scénáře „higher-for-longer“ i v ČR.

Graf II.13

Prognóza ekonomického růstu ve vybraných regionech

(meziroční růst reálného HDP v %)

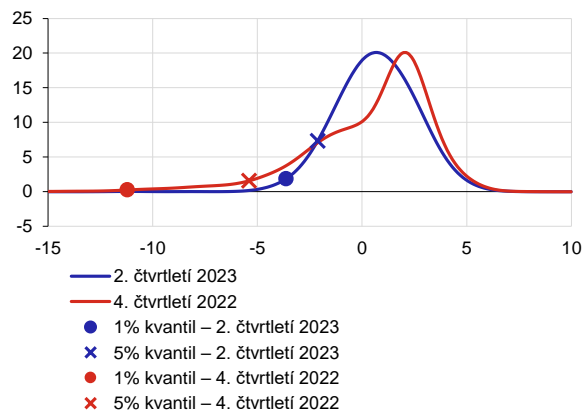
Zdroj: MMF, ČNB

Poznámka: Prognóza pro ČR vychází z jarní a podzimní prognózy ČNB (ZoMP – jaro 2023, ZoMP – podzim 2023) a pro ostatní ekonomiky vychází z dubnové a říjnové prognózy MMF zveřejněné ve World Economic Outlook, duben 2023 a World Economic Outlook, říjen 2023.

Graf II.14

Riziko nepříznivého ekonomického vývoje v ČR

(osa x: meziroční růst v %; osa y: hustota pravděpodobnosti)

... které však může probíhat v prostředí zhoršených ekonomických podmínek...

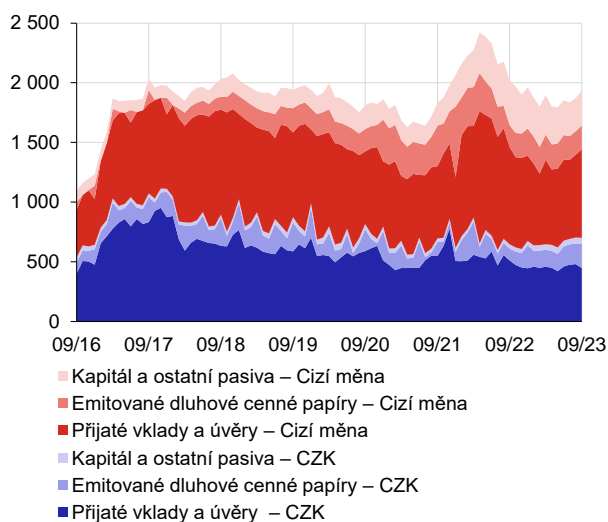
Dynamika reálného HDP v ČR zůstává utlumená, což se spolu s probíhající konsolidací veřejných financí na rozdíl od ekonomik EU a USA odrazilo ve snížení odhadu hospodářského růstu pro rok 2024 (Graf II.13) a v mírném poklesu sentimentu v podnikatelském sektoru. Domácí reálný nefinanční sektor tak může v průběhu roku 2024 čelit zhoršeným ekonomickým podmínkám s potenciálními dopady na jeho finanční zdraví (část II.2.2). Ačkoli byla očekávání pro ekonomický růst v ČR přehodnocena směrem dolů, uklidnění na trzích s energiemi, relativní stabilizace geopolitického napětí v regionu a očekávané uvolňování měnové politiky způsobily, že pravděpodobnost silně nepříznivého scénáře pro českou ekonomiku spíše klesla (Graf II.14).

... jeho dopad na kurz koruny by však měl být omezený

Trhy očekávané snižování měnověpolitických sazeb ČNB může vyvolat určitý tlak na depreciaci domácí měny. Pravděpodobnost citelného oslabení domácí měny je však do značné míry omezena tím, že pasiva českého bankovního sektoru v zahraničních měnách s krátkou splatností vůči nerezidentům mají tendenci spíše klesat (Graf II.15). Riziko významnějšího oslabení české koruny je vnímáno jako nízké i ze strany finančních trhů, což dokládají opční kontrakty¹ (Graf II.10 CB) a relativně zúžené cross-currency basis spready pro měnové swapy CZK/EUR² (Graf II.16) reflektující dobrou dostupnost eurového financování pro domácí bankovní sektor. Rizikový scénář by pak představovala kombinace rozšíření cross-currency basis spreadů a zhoršená dostupnost cizoměnových zdrojů financování od mateřských společností, což by v konečném důsledku mohlo vést k výrazně vyšším nákladům eurového financování pro nefinanční podniky. Dopad takového scénáře závisí z podstatné části na míře zajištění nefinančních podniků proti kurzovým pohybům. Pro domácí ekonomiku je klíčový zejména na export zaměřený zpracovatelský průmysl, který je částečně zajištěn přímo skrze derivátové transakce a částečně přirozeně skrze své tržby v zahraničních měnách. Depreciace české koruny by tak mohla dopadnout zejména na sektor importérů, o jehož zajištění nejsou k dispozici spolehlivá data.

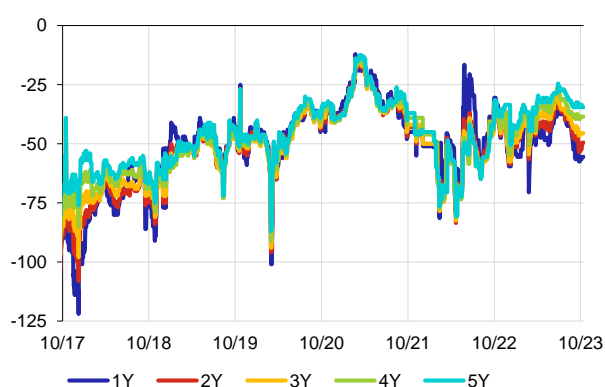
Graf II.15
Pasiva bankovního sektoru v ČR vůči nerezidentům

(v mld. Kč)

Graf II.16
Cross Currency Basis Spread – CZK/EUR

(v bazických bodech)

Zdroj: Refinitiv Datastream

Poznámka: Graf zobrazuje cross currency basis spread pro CZK/EUR měnové swapy. Měnové swapy jsou derivátové kontrakty, ve kterých si jedna strana půjčuje jednu měnu a protistraně zároveň půjčuje jinou měnu. V českých podmínkách FX swapy představují jednu z možností pro získání eurové likvidity.

V první polovině roku 2023 pokračoval pokles cen nemovitostí...

Realizované ceny rezidenčních nemovitostí v první polovině roku 2023 klesaly a jejich meziroční dynamika na konci druhého čtvrtletí překmitla poprvé od roku 2012 do záporných hodnot (Graf II.17). Pokles cen rezidenčního bydlení byl do značné míry plošný napříč všemi regiony i segmenty trhu, včetně novostaveb (Graf II.18). Významný pokles cen však byl zaznamenán zejména u starších bytů v méně lukrativních lokalitách. Největší pokles zaznamenal Ústecký, Moravskoslezský a Jihočeský kraj, kde v posledních pěti letech docházelo k nejsilnějšímu nárůstu cen. Cenová korekce navazuje na vývoj v minulém roce, kdy již ve třetím a čtvrtém čtvrtletí roku 2022 ceny méně atraktivních bytů klesaly. Data za druhé čtvrtletí 2023 spolu s aktuálními informacemi z trhu nicméně naznačují, že u cen nemovitostí již dochází k postupné stabilizaci jejich poklesu a trh se již pravděpodobně nachází poblíž svého dna (Graf II.17 a Graf II.11 CB).³

... prognóza očekává návrat k meziročnímu růstu v roce 2024

ČNB v návaznosti na svou podzimní prognózu očekává setrvání meziroční dynamiky cen rezidenčních nemovitostí v mírně záporných hodnotách ve druhé polovině roku 2023 a návrat k meziročnímu růstu během roku 2024 (Graf II.17). Cenová dynamika by však měla v porovnání s lety 2016 a 2021 dosahovat nižších hodnot. V kratším výhledu přispěje k slabší dynamice cen i snížení sazby DPH u novostaveb z 15 % na 12 %, které část developerů již začala promítat do svých ceníků.

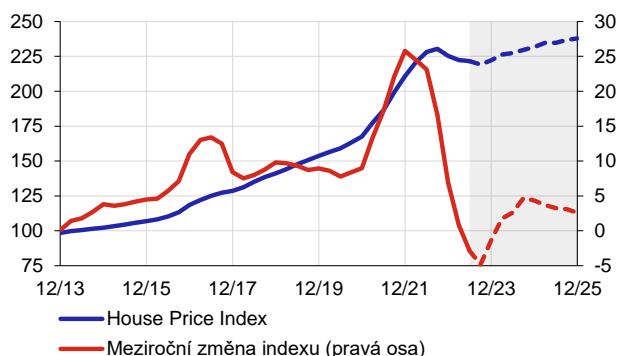
1 Respektive z nich získané rizikově neutrální rozdělení. Rizikově neutrální rozdělení poskytuje odhad pravděpodobnosti, který účastníci trhu přiřazují budoucímu vývoji cen (za předpokladu, že investoři jsou rizikově neutrální).

2 Cross-currency basis swap je podmnožina měnových swapů s variabilními úrokovými sazbami v obou nohách derivátového kontraktu. Variabilní sazby jsou určeny na základě referenčních sazeb či swapových sazeb. Cena tohoto kontraktu je vyjádřena jako přírůstek k variabilní úrokové sazbě vedlejší měny (v případě kontraktů CZK/EUR je to PRIBOR). Druhá úroková sazba není nijak upravována.

3 Zároveň postupně dochází i k poklesu nabídkových cen bytů, což značí zvyšující se ochotu prodávajících akceptovat nižší ceny, ačkoli pokles nabídkových cen zaostává za tempem poklesu realizovaných cen.

Graf II.17
Realizované ceny rezidenčních nemovitostí v ČR

(2010 = 100; pravá osa: v %)

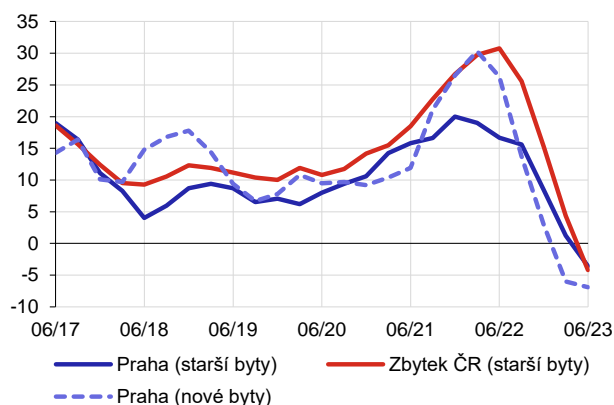

Zdroj: ČSÚ, ČNB

Poznámka: Hodnoty v šedé ploše označují projekci vycházející z podzimní prognózy ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Graf II.18
Realizované ceny bytů podle regionu

(meziroční růst v %)

Zdroj: ČSÚ

Nedostatečná výstavba může přispět k zesílení cenového růstu v budoucnu...

Silnějšímu poklesu cen bránila zejména omezená nabídka nových a částečně i starších nemovitostí. Přestože množství dokončených bytů zůstalo ve srovnání s posledním desetiletím na relativně vyšších úrovních (Graf II.12 CB) a téměř 50 % nové výstavby bylo realizováno ve velkých regionálních centrech (Praha, Brno, Středočeský a Moravskoslezský kraj, Graf II.13 CB), ze strukturálního hlediska zůstává počet nových bytů ve výrazném nesouladu s demografickým vývojem v nejvýznamnějších aglomeracích. Tento nesoulad může být v budoucnu dále zesílen, neboť část developerů začala vzhledem k oslabené poptávce i zvýšeným cenám vstupů odkládat realizaci již započatých projektů. Pokud by v nejbližších letech došlo u poptávky k významnějšímu oživení, mohly by se poptávkové tlaky vzhledem k nabídkovým omezením rychle promítnout do transakčních cen a cenový růst by mohl citelně zrychlit.

... a nabídku starších nemovitostí může ovlivňovat daňový režim

V první polovině roku 2023 bránil silnějšímu nárůstu nabídky také časový test vztahující se k prodeji (převážně investičních) starších nemovitostí. Domácnosti jsou povinny u nemovitostí vlastněných méně než 5, resp. 10 let platit daň z příjmů získaných prodejem⁴, která vzhledem k silnému cenovému růstu v předešlých letech může v průměru dosahovat mezi 5 a 10 % současných cen. Povinnost odvést daň v této výši může část domácností motivovat k odložení prodeje nemovitosti, a to i v prostředí jejich mírného cenového poklesu a vyšší nabídky investičních alternativ s obdobným výnosem.

I přes mírné zlepšení zůstává cenová dostupnost vlastního bydlení v ČR významně zhoršená

Pokles cen nemovitostí vedl v průběhu první poloviny roku 2023 k mírnému zlepšení cenové dostupnosti bydlení (Graf II.19). K němu přispěla rovněž relativně stabilní výše úrokových sazeb u hypotečních úvěrů a pokračující nominální růst příjmů domácností. Ceny bytů pohledem makrobezřetnostního přístupu přesto zůstaly pro domácnosti s mediánovým příjmem pořizující si vlastní bydlení ve druhém čtvrtletí 2023 nadhodnocené⁵ o 60 % (Graf II.20). To jinými slovy znamená, že domácnosti s mediánovým příjmem, které financují pořízení nemovitosti prostřednictvím úvěru, mohou být při průměrných cenách nemovitostí, současné výši úrokových sazeb a očekávanému vývoji ekonomiky nadále vystaveny zvýšenému riziku budoucího nesplácení. Stejně tak u investičních bytů sloužících k dalšímu pronájmu (valuační přístup) se míra nadhodnocení mírně snížila a ve druhém čtvrtletí 2023 se pohybovala v blízkosti hodnoty 20 % (Graf II.20). Přes tento pokles i nadále u části domácností přetrvává zvýšená ochota akceptovat poměrně nízký výnos z pronájmu, neboť očekávání domácností ohledně dalšího růstu cen bytů a nájmu zůstávají ve srovnání s oficiální prognózou ČNB velmi optimistická. V případě zhoršení ekonomických podmínek pak může dojít u investorů k významnějšímu přehodnocení situace, což by přispělo k dodatečnému tlaku na pokles cen. Z pohledu regionálního vývoje vykazuje cenová dostupnost bydlení značné rozdíly (Graf II.14 CB). Mezi regiony s nejhorší dostupností tradičně patří největší města (Praha, Brno), naopak bydlení zůstává dlouhodobě cenově dostupné v hospodářsky méně rozvinutých krajích (Ústecký, Moravskoslezský).

Trh komerčních nemovitostí prochází korekcí

Požadované výnosy z komerčních nemovitostí pokračovaly v roce 2023 v růstu. To primárně souvisí s nastavením měnové politiky v ČR i eurozóně a nárůstem zahraničních dlouhých úrokových sazeb (část II.1.1).⁶ Dosavadní nárůst výnosů

4 Od daně z příjmů jsou osvobozeny nemovitosti vlastněné déle než 5 let (pokud nákup proběhl do konce roku 2020), resp. 10 let (pro nákupy od roku 2021). Daň je počítána z rozdílu mezi pořizovací a prodejní cenou. Od daně je prodej nemovitostí osvobozen např. i v případě, že jsou finanční prostředky dále použity ke koupi jiného bydlení – primárně je tedy daň určena ke zdanění investičních nemovitostí.

5 Jedná se o rozdíl mezi pozorovanými tržními cenami a fundamentální hodnotou. Míra odchýlení cen od fundamentálních hodnot není sama o sobě prediktorem, o kolik ceny nemovitostí v budoucnu poklesnou.

6 Velká část transakcí s komerčními nemovitostmi je prováděna v eurech, stejně tak nájem je z velké části stanoven v eurech.

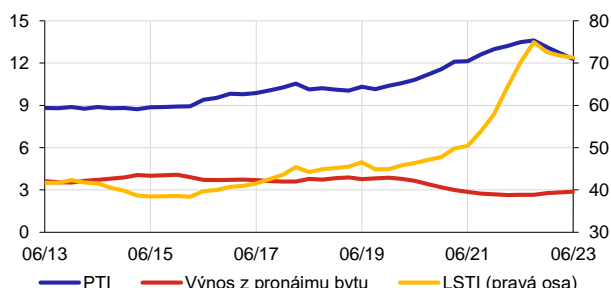
požadovaných investory na domácím prémiovém trhu byl však s ohledem na existující nejistoty poměrně mírný navzdory relativně významnému poklesu jejich cen. ČNB tak přes mírný nárůst rizikové premie (Graf II.15 CB) hodnotí úroveň požadovaných výnosů vůči fundamentálním faktorům stále jako dosti nízkou, což poukazuje na přetrvávající nadhodnocení cen komerčních nemovitostí. Do situace na trhu se v první polovině roku 2023 nadále promítala nejistota spojená na jedné straně s vývojem nájmu a rostoucími náklady na provoz nemovitostí, na druhé straně s nárůstem cen dluhového financování a stavebních prací. V případě dalšího zvýšení nejistot ohledně budoucího vývoje by mohl růst požadovaných výnosů dále pokračovat, což by v konečném důsledku znamenalo pokles hodnot zástav používaných pro získání bankovního financování (část IV.4.2).

Aktivita na trhu komerčních nemovitostí v ČR zůstala v první polovině roku 2023 výrazně snižena

Transakční aktivita na trhu komerčních nemovitostí zůstala po útlumu v roce 2022 výrazně snižena i v první polovině roku 2023. Nadále se tak nachází hluboko pod průměrem posledních deseti let (Graf II.21). Obdobně dochází rovněž k poklesu aktivity na trhu komerčních nemovitostí z hlediska velikosti nově dokončených ploch. Zejména v případě kancelářských nemovitostí se velikost nově dokončených prostor nachází poblíž historického minima. V případě průmyslových a logistických ploch byla velikost nově dokončených ploch v porovnání se situací před pandemií vyšší, ovšem od druhé poloviny roku 2022 dochází k jejímu prudkému poklesu (Graf II.22). Vzhledem k velmi nízké míře neobsazenosti a pokračující poptávce po nových plochách by tento segment měl v nejbližších čtvrtletích zůstat odolný vůči riziku neuspořádaného cenového vývoje. Riziko cenové korekce naopak zůstává při nižší obsazenosti a slabším vývoji nájmu (Graf II.22 a Graf II.16 CB) zvýšené především u maloobchodních a částečně kancelářských ploch.⁷

Graf II.19
Vybrané ukazatele cenové dostupnosti koupě bytu

(PTI v letech; výnosy v %; pravá osa: v %)

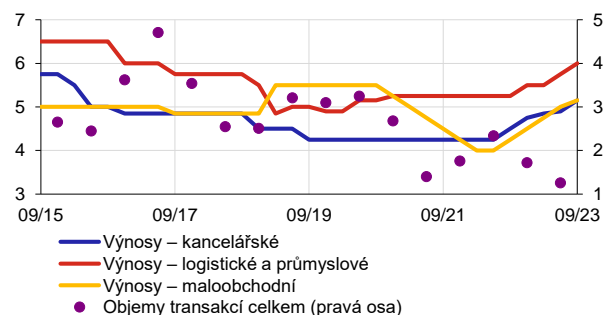

Zdroj: ČSÚ, ČNB, IRI, Společnost pro cenové mapy ČR, s.r.o.

Poznámka: PTI značí ukazatel ceny bytu k příjmům („price-to-income“), ukazatel LSTI vyjadřuje velikost měsíční splátky dluhu vzhledem k měsíčním příjmům („loan service-to-income“). Cena bytu je stanovena jako průměrná cena bytu o rozloze 68 m². Příjem je definován jako klouzavý roční úhrn průměrné hrubé mzdy. Pro výpočet výše dluhové služby je uvažován úvěr na bydlení s parametrem LTV 80 % a dobou splatnosti 25 let.

Graf II.21
Požadované výnosy z komerčních nemovitostí a objemy uskutečněných transakcí v ČR

(v %; pravá osa: v mld. EUR)

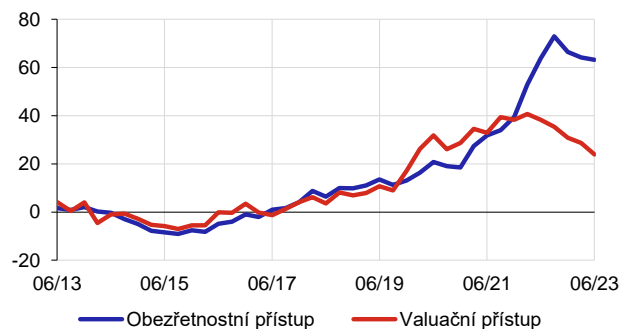

Zdroj: iO Partners

Poznámka: Jedná se o výnos požadovaný investory v prémiovém segmentu komerčních nemovitostí. Objemy transakcí jsou uvedeny jako roční klouzavé úhrny v pololetní frekvenci.

Graf II.20
Odhadované nadhodnocení cen bytů

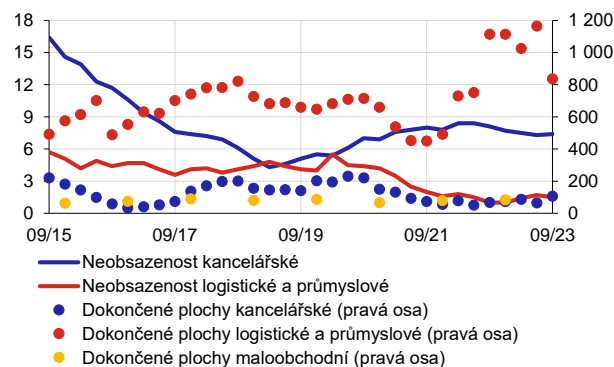
(v %)

Poznámka: Metodika používaných ukazatelů je představena v článku Plašil, M., Andrlé, M. (2019): Hodnocení udržitelnosti cen rezidenčních nemovitostí, tematický článek o finanční stabilitě 1/2019, ČNB. Odhad nadhodnocení vychází z podzimní prognózy ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Graf II.22
Míra neobsazenosti a dokončené plochy komerčních nemovitostí

(neobsazenost v %; pravá osa: plocha v tisících m²)

Zdroj: iO Partners

Poznámka: Údaje o objemech dokončených ploch jsou uvedeny jako klouzavé roční úhrny.

⁷ Vzhledem k postupně odezňujícím inflačním tlakům lze však nejspíše očekávat stabilizaci cen nájmu komerčních nemovitostí.

II.2 NEFINANČNÍ SEKTOR

II.2.1 Sektor vládních institucí

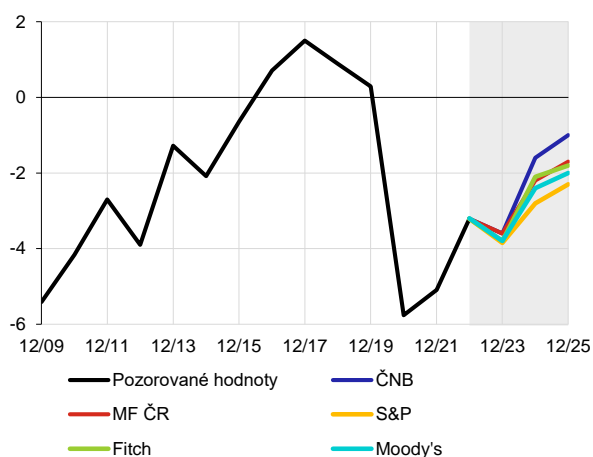
Nadále deficitní hospodaření sektoru vládních institucí se bude posouvat blíže k vyrovnaným saldům velmi pozvolna

V letošním roce očekává podzimní prognóza ČNB prohloubení deficitu hospodaření vládních institucí z 3,2 % na 3,6 % HDP. Pro rok 2024 předpokládá deficit hospodaření 1,6 % HDP (Graf II.23, odhad MF ČR je 2,2 % HDP), a to především z důvodu odeznění dočasných podpůrných opatření spojených s energetickou krizí a opatření v konsolidačním balíčku⁸. Konsolidační balíček přispěje k zpomalení tempa zadlužování sektoru vládních institucí, které od roku 2019 do konce roku 2022 vzrostlo o 14 p. b. (ke konci roku 2022 na 44,2 % HDP). Fiskální prognóza ČNB očekává nárůst podílu dluhu vládních institucí na HDP v roce 2023 na 45 % a v roce 2024 pak na 45,4 %. Započetí nutných kroků ke zlepšení fiskální situace je také důležité pro udržení vysokého ratingového hodnocení ČR do budoucna (Tab. II.1 CB), neboť ratingové agentury podmínily udělené ratingy mimo jiné stabilizací a významným nezhoršením fiskální situace ČR. Představené konsolidační úsilí by mělo přispět k udržení hospodaření sektoru v mezích ratingovými agenturami předpokládaného vývoje (Graf II.23) a přispět ke snížení rizika zhoršení ratingového hodnocení ČR.

Graf II.23

Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

(v % HDP)

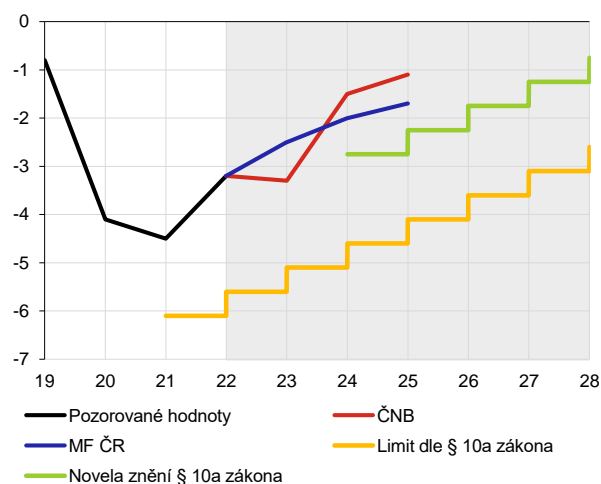

Zdroj: ČNB, MF ČR, S&P, Moody's, Fitch

Graf II.24

Vývoj strukturálního salda sektoru vládních institucí

(v % HDP; osa x: rok)

Zdroj: AMECO, ČNB, MF ČR

Poznámka: Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

Dopad konsolidačního úsilí je optikou strukturálního salda spíše omezený

Značnou strukturální nerovnováhu v systému veřejných financí v důsledku minulých fiskálních opatření demonstruje strukturální saldo⁹ a jeho výhled. Predikce MF ČR předpokládá zlepšení tohoto salda mezi lety 2023 a 2024 o pouhých 0,5 p. b. (Graf II.24). Dle podzimní prognózy ČNB se bude rovněž pohybovat nad střednědobým rozpočtovým cílem -0,75 % HDP.¹⁰ Pro navrácení rozpočtů do strukturální rovnováhy proto bude zapotřebí pokračovat v konsolidačním úsilí, přičemž jako pozitivní posun lze hodnotit novelu zákona o rozpočtové odpovědnosti¹¹, která je součástí předloženého konsolidačního balíčku. Novela upravuje limity strukturálního deficitu a mění tak původní a vysoce benevolentní limity, pro jejichž splnění bylo nutné minimální fiskální úsilí. Schválením novely by se zrychlilo dosažení střednědobého cíle strukturálního deficitu 0,75 % HDP o tři roky, tedy již v roce 2028 (Graf II.24).

8 Konsolidační balíček obsahuje opatření, která zlepšují saldo vládních institucí v roce 2024 o 114 mld. Kč, v roce 2025 počítá s dalším pozitivním dopadem ve výši 24 mld. Kč. Blíže k parametrům konsolidačního balíčku viz [MF ČR](#).

9 Strukturální saldo je saldo hospodaření sektoru vládních institucí očištěné o vliv ekonomického vývoje a o mimořádná jednorázová opatření.

10 Plnění střednědobého cíle není při současné platnosti všeobecné únikové klauzule vyžadováno. Po skončení klauzule a za předpokladu nezměněných fiskálních pravidel na úrovni EU bude muset ČR konsolidovat, aby ve stanoveném čase dosáhla střednědobého rozpočtového cíle.

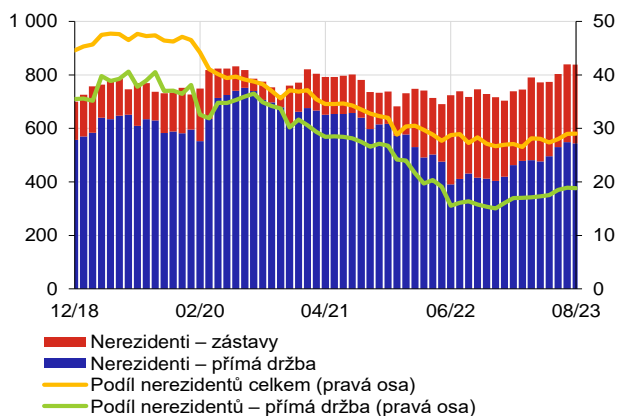
11 Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Přímá propojenost bankovního sektoru a sektoru vládních institucí dále roste

Vzhledem k přetrvávajícímu vysoce deficitnímu hospodaření setrvává emisní aktivita státních dluhopisů na primárním trhu na vysokých objemech (Graf II.17 CB). Poptávka po státních dluhopisech byla v průběhu roku 2023 vysoká¹², a to jak ze strany nerezidentů¹³ (Graf II.25), tak především domácích bank. Ty zůstávají hlavním přímým věřitelem vládních institucí a jejich podíl na celkovém objemu státních dluhopisů dle údajů MF ČR dosáhl na konci srpna 2023 hodnoty 1,14 bil. Kč, resp. 40 % celkového objemu státních dluhopisů (Graf II.18 CB). Podíl dluhových cenných papírů domácích vládních institucí činil téměř 14 % celkových aktiv domácího bankovního sektoru (Graf II.26). Nárůstem těchto podílů přetrvává potenciální riziko pro finanční stabilitu ve smyslu vzájemného přenosu nepříznivého šoku mezi bankovním sektorem a sektorem vládních institucí.

Graf II.25
Držba českých státních dluhopisů nerezidenty

(v mld. Kč; pravá osa v %)

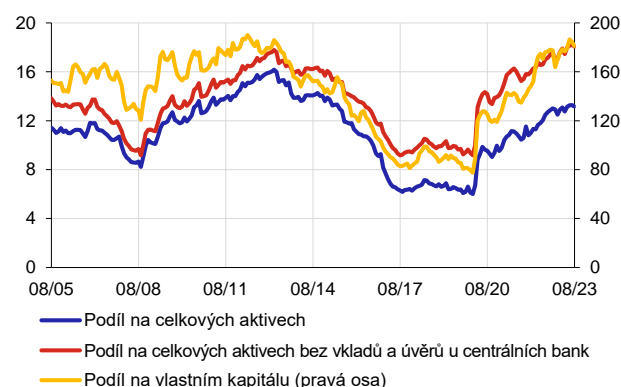

Zdroj: MF ČR, ČNB

Poznámka: Odhad ČNB na základě dat MF ČR a custody dat.

Graf II.26
Podíl dluhových cenných papírů vládních institucí v bilancích domácích bank

(v %)

II.2.2 Soukromý nefinanční sektor

Ziskovost podniků nadále rostla, investice klesaly a trh práce zůstal napjatý

Míra zisku nefinančních podniků navzdory utlumenější ekonomické aktivitě již čtvrté čtvrtletí v řadě rostla, zatímco míra investic i vlivem vyšších úrokových sazeb poklesla (Graf II.27). Dosavadní solidní ziskovost by se však měla v budoucnu projevit i ve vyšší míře investic, jelikož podniky mohou díky předchozím ziskům rozšiřovat či zefektivňovat výrobní kapacity a investovat do energetických úspor¹⁴. To je ze střednědobého hlediska nutné pro udržení konkurenceschopnosti podniků a snížení potenciálních dopadů klimatických rizik, včetně fyzických, do budoucích hospodářských výsledků (BOX 1). V návaznosti na očekávanou nižší spotřebitelskou poptávku mohou klesat ziskové marže. K tomu může přispět i vyšší mzdová dynamika, která se bude i nadále pohybovat mezi 7–8 %. V reálném vyjádření budou mzdy po delším období jejich poklesu od počátku roku 2024 opětovně růst. Tento mzdový vývoj bude spojen s nadále napjatým trhem práce, a to i přes očekávané pokračování mírného nárůstu míry nezaměstnanosti (Graf II.28).¹⁵

Úvěrová aktivita u nefinančních podniků se bude v roce 2024 snižovat...

Dle projekce konzistentní se základním scénářem podzimní prognózy ČNB se utlumená nominální investiční aktivita bude projevovat pokračujícím zpomalováním dynamiky úvěrů nefinančním podnikům, a to až do konce roku 2024 (Graf II.29).¹⁶ V průběhu roku 2025 úvěrová aktivita v návaznosti na zvyšující se podnikové investice pozvolna zrychlí. Meziroční změnu stavu úvěrů do určité míry ovlivní i přecenění eurových úvěrů vlivem předpokládané změny měnového kurzu, což do poloviny roku 2024 přispěje k mírně vyššímu tempu růstu úvěrů a od třetího čtvrtletí 2024 naopak ve směru nižší dynamiky.

¹² Poptávaný objem v aukcích státních dluhopisů několikanásobně přesahuje vyhlášený objem aukcí. Ukazatel bid to cover v prvních třech čtvrtletích roku 2023 dosahoval 1,93. Průměrná doba do splatnosti státního dluhu dosáhla k třetímu čtvrtletí 2023 hodnoty 6,2 roku.

¹³ Průměrná doba dluhopisů domácích vládních institucí v přímém držení nerezidenty je 5 let.

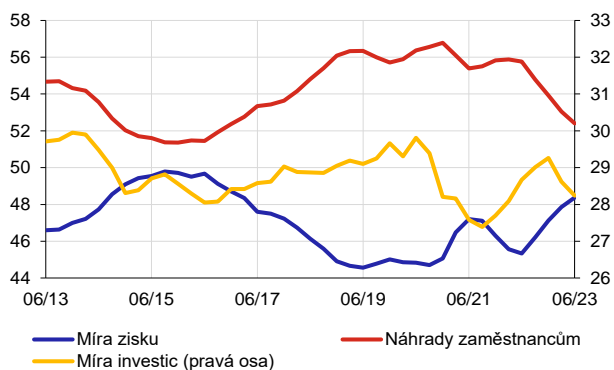
¹⁴ Viz [ZoMP – podzim 2023](#).

¹⁵ Bližší vzhled do současné situace na trhu práce nabízí [čnBlog](#) na téma: [Co hýbe trhem práce](#).

¹⁶ Z důvodu nižší srovnávací základny dosáhnou hodnoty meziročního tempa růstu na konci roku 2023 přechodně vyšších úrovní.

Graf II.27
Náhrady zaměstnancům a míra zisku a investic
v sektoru nefinančních podniků

(v % hrubé přidané hodnoty)

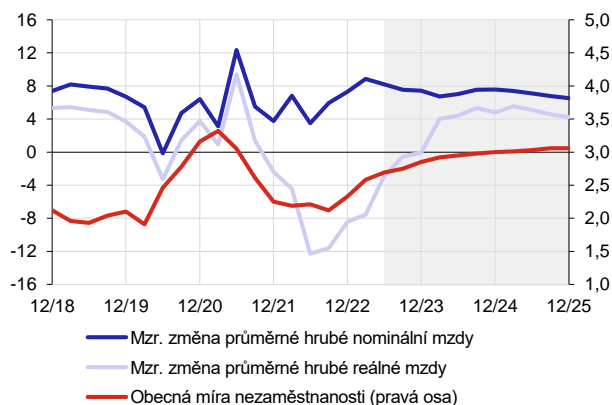

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Zisk je definován jako roční klouzavý úhrn hrubého provozního přebytku a investice jako roční klouzavý úhrn tvorby hrubého fixního kapitálu.

Graf II.28
Ukazatele trhu práce

(v %)

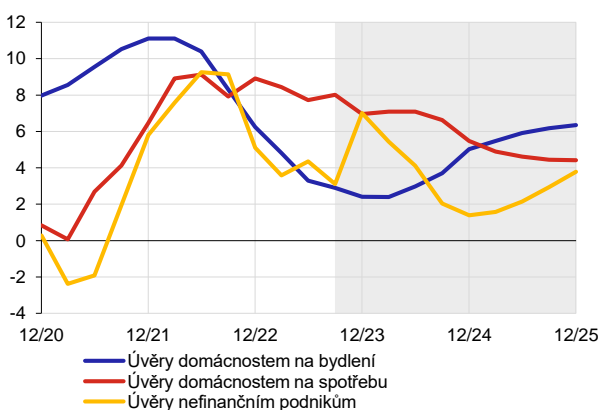
Poznámka: Hodnoty v šedé ploše vycházejí z podzimní prognózy ČNB (ZoMP – podzim 2023). Obecná míra nezaměstnanosti je sezónně očištěna.

... a může dále spolupůsobit na pozorovaný pokles míry zadluženosti nefinančních podniků

Díky rostoucím ziskům a utlumené úvěrové dynamice klesla zadluženost sektoru nefinančních podniků na úroveň historického minima z roku 2007 (Graf II.30). K tomu přispělo zejména snížení dluhu vůči ostatním nefinančním subjektům. Nadále nižší úroková sazba eurových úvěrů oproti sazbě korunových úvěrů (ke konci třetího čtvrtletí 2023 v průměru o 2,25 p. b.) vedla k pokračujícímu růstu stavu eurových úvěrů (Graf II.19 CB), jejichž podíl na celkových úvěrech nefinančním podnikům ke konci třetího čtvrtletí 2023 činil téměř 49 %.

Graf II.29
Projekce tempa růstu stavu bankovních úvěrů
v soukromém nefinančním sektoru

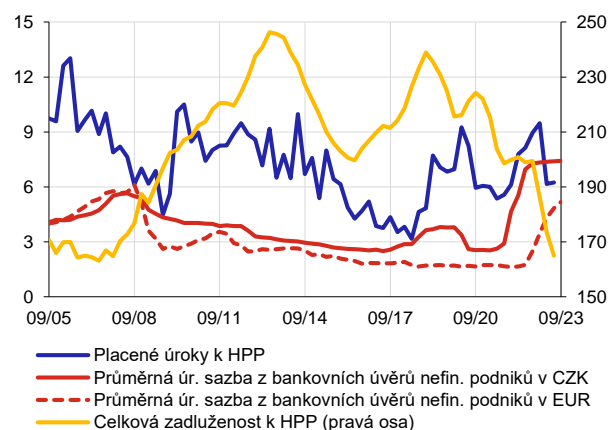
(meziročně v %)

Poznámka: Tempa růstu jsou očištěna o úvěrové portfolio Sberbank. Hodnoty v šedé ploše vycházejí z projekce konzistentní s podzimní prognózou ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Graf II.30
Míra zadluženosti a úroky placené nefinančními
podniky

(v %)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Úroková sazba je počítána jako průměrná úroková sazba korunových/eurových bankovních úvěrů nefinančních podniků ze stavu obchodů. HPP značí hrubý provozní přebytek.

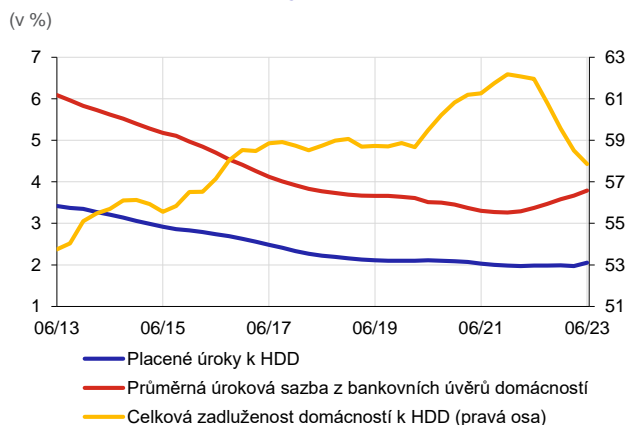
U domácností bude tempo růstu úvěrů nadále spíše podprůměrné...

Meziroční tempo růstu stavu úvěrů domácnostem na bydlení se ve třetím čtvrtletí 2023 dále snížilo na 3 % a u úvěrů na spotřebu zůstalo na 8 % (Graf II.29). Dle projekce založené na podzimní prognóze ČNB se bude dynamika úvěrů na bydlení v první polovině roku 2024 dále snižovat, následně však dojde k otočení trendu a opětovnému růstu až k 6 % v průběhu roku 2025. U úvěrů na spotřebu domácností se očekává postupný pokles dynamiky z relativně vysokých hodnot směrem k dlouhodobému průměru, který je mírně nad 4 %.

... což napomůže dalšímu snižování zadluženosti domácností

Míra zadluženosti domácností zejména kvůli slabé úvěrové aktivitě na trhu s obytnými nemovitostmi dále klesla pod 58 % hrubého disponibilního příjmu (Graf II.31). Pokles míry zadluženosti se dle projekce ČNB očekává i ve třetím a čtvrtém čtvrtletí 2023. Delší období zvýšených úrokových sazeb se stále silněji promítá do průměrných úrokových sazeb existujících bankovních úvěrů domácnostem, které se meziročně zvýšily o 0,4 p. b. na 3,8 %. Úroky placené domácnostmi však vzrostly jen nepatrně (Graf II.31).

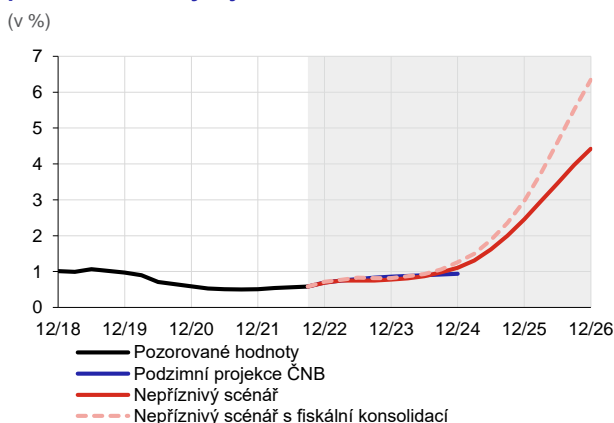
Graf II.31
Míra zadluženosti a úroky placené domácnostmi

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Sektor domácností zahrnuje rovněž údaje za neziskové instituce sloužící domácnostem. Úroková sazba je počítána jako průměrná úroková sazba bankovních úvěrů domácností ze stavu obchodů.

Graf II.32
12M míra selhání u úvěrů domácností na bydlení podle scénářů vývoje

Poznámka: 12měsíční míra selhání je vpředhledicí ukazatel, který je definován jako podíl toku nevykonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu úvěrů ve výchozím období. Podzimní projekce je konzistentní s podzimní prognózou ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Míra selhání u úvěrů domácnostem nepatrně vzrostla a dle podzimní projekce ČNB se bude dále zvyšovat

Dvanáctiměsíční míra selhání u úvěrů domácnostem na bydlení se začala velmi pozvolna zvyšovat a reflektuje tak vývoj na trhu práce (Graf II.32). Současná úroveň 0,6 % je však stále hluboko pod svým dlouhodobým průměrem (2,5 % za období 2007–2022). Obdobný vývoj jako u úvěrů na bydlení lze pozorovat i u úvěrů na spotřebu, jejichž dvanáctiměsíční míra selhání vzrostla na 3 % (Graf II.33).

Refixace úrokových sazeb u hypotečních úvěrů bude mít na míru selhání jen omezený vliv...

Riziko platební neschopnosti domácností spojené s refixací hypotečních úvěrů a růstem životních nákladů se dosud nematerializovalo a s postupným poklesem úrokových sazeb a návratem reálných mezd k růstu se pravděpodobnost významné materializace rizik dále snižuje. Podle ukazatele rizika úrokového přecenění představuje průměrný nárůst splátek hypotečních úvěrů 22 % průměrného mzdového nárůstu. Nejvyššímu úrokovému šoku jsou vystaveny domácnosti, které si pořídlily hypoteční úvěr v roce 2020 či 2021 a nyní jej refixují (Graf II.20 CB). Těchto domácností je však relativně málo¹⁷, poněvadž většina hypotečních úvěrů poskytnutých v letech 2020 a 2021 měla úrokové sazby zafixované na 5 a více let (zhruba 94 % poskytnutých úvěrů). Dopad refixací na míru selhání tak bude nízký.

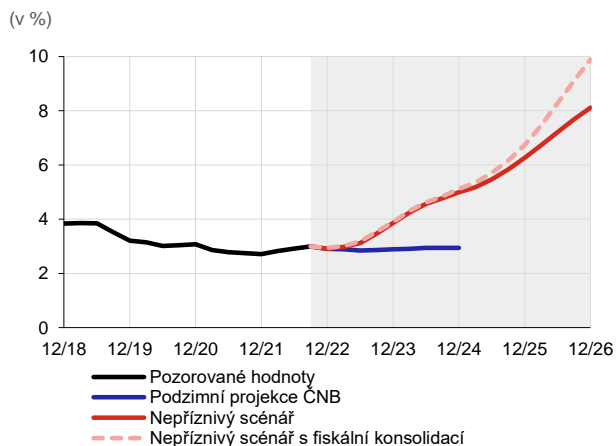
... v Nepříznivém scénáři míra selhání poroste zejména vlivem nárůstu míry nezaměstnanosti

Dle projekce konzistentní s podzimní prognózou míra selhání u úvěrů na bydlení i na spotřebu dále postupně poroste. Stále se však bude nacházet hluboko pod svým dlouhodobým průměrem. Dle *Nepříznivého scénáře* by se zejména kvůli prudkému nárůstu míry nezaměstnanosti míra selhání u úvěrů na bydlení i na spotřebu prudce zvýšila a dosáhla by 4,2 %, resp. 8,1 %. Podle *Nepříznivého scénáře* dodatečně rozšířeného o fiskální konsolidaci¹⁸ by měl na solventnost českých domácností ještě výraznější dopad a dvanáctiměsíční míra selhání by se u úvěrů na bydlení vyšplhala až na 6,3 % a u úvěrů na spotřebu na 9,9 % (Graf II.32 a Graf II.33).

17 Za předpokladu, že v období od pořízení hypotečního úvěru nedošlo k refinancování, splacení či selhání úvěru, by mělo být v roce 2023 refinancováno zhruba 4,3 tisíce úvěrů poskytnutých v roce 2020 a 2021 a v roce 2024 zhruba 7,5 tisíce úvěrů poskytnutých v roce 2020 a 2021.

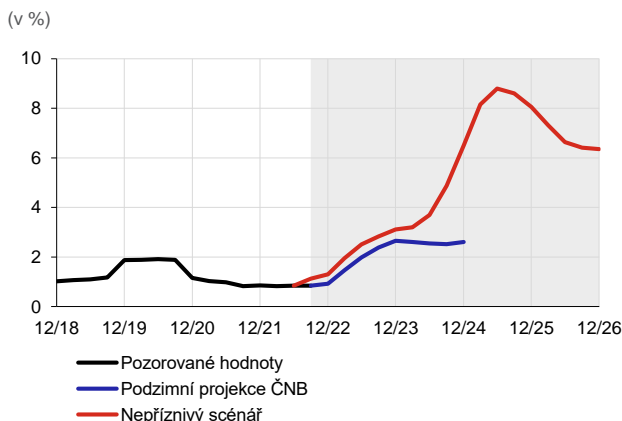
18 Cílem Nepříznivého scénáře s fiskální konsolidací je zjistit, jak by na domácnosti dopadla dodatečná fiskální konsolidace nad rámec aktuálně schvalovaného fiskálního balíčku (část II.2.1), která by probíhala při nepříznivém ekonomickém vývoji. Tento scénář předpokládá dodatečnou konsolidaci veřejných financí ve výši 150 mld. Kč (2 % HDP) ročně v letech 2025 a 2026. Dodatečná fiskální konsolidace se realizuje především prostřednictvím navýšení vládních příjmů (například zvýšením daně z příjmu fyzických osob), ale i výdajů (vládní spotřeba a investice). Tento scénář vede k hlubšímu poklesu HDP (cca o 1 p. b. ročně v letech 2025–2027) a většímu růstu míry nezaměstnanosti (až na 13,2 %).

Graf II.33
12M míra selhání u úvěrů domácností na spotřebu podle scénářů vývoje

Poznámka: 12měsíční míra selhání je vpředhledicí ukazatel, který je definován jako podíl toku nevýkonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu úvěrů ve výchozím období. Podzimní projekce je konzistentní s podzimní prognózou ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Graf II.34
12M míra selhání u úvěrů nefinančním podnikům podle scénářů vývoje

Poznámka: 12měsíční míra selhání je vpředhledicí ukazatel, který je definován jako podíl toku nevýkonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu úvěrů ve výchozím období. Podzimní projekce je konzistentní s podzimní prognózou ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Míra selhání u úvěrů nefinančním podnikům zůstala stabilní, ale dle podzimní projekce rovněž poroste

V prvním pololetí roku 2023 se tříměsíční míra selhání podniků pohybovala poblíž nejnižších hodnot za posledních deset let (Graf II.21 CB). Růstový trend lze však pozorovat v odvětví stavebnictví, které bylo zasaženo vyššími stavebními náklady i odkládáním stavebních projektů v reakci na vyšší úrokové sazby a nižší poptávku po nemovitostech.¹⁹ Za rizikovější odvětví jsou vzhledem k nejistotě spojené s budoucím vývojem na trhu energií a nárůstu regulované části cen energií považovány rovněž úvěry podnikům z odvětví energetiky a energeticky náročným podnikům (Graf II.22 CB). Dle projekce založené na podzimní prognóze se předpokládá postupný nárůst dvanáctiměsíční míry selhání úvěrů nefinančním podnikům k úrovni 2,6 %, kde setrvá až do konce scénáře (Graf II.34). Růst měř selhání se týká zejména úvěrů v odvětví stavebnictví a developerů. Tato odvětví jsou nejcitlivější na vyšší úrokové sazby a nižší poptávku po nemovitostech (část II.1.2). Dle výsledků citlivostní analýzy by při déletrvajícím stabilitě měnověpolitických sazeb na úrovni 7 % a jejich následném pouze pozvolném snižování²⁰ došlo ke zvýšení agregátní dvanáctiměsíční míry selhání oproti vývoji dle podzimní prognózy v průměru o 0,25 p. b., přičemž u developerů by tento nárůst činil 0,21 p. b. a u odvětví stavebnictví až 1 p. b.

¹⁹ Poměr bankovních vkladů k úvěrům subjektů z tohoto odvětví je však nadále téměř dvojnásobný.

²⁰ Tříměsíční sazba PRIBOR je do prvního čtvrtletí 2024 na úrovni 7 % a posléze klesá o 50 bazických bodů každé čtvrtletí až na úroveň 3,5 % ke konci roku 2025. Vývoj sazeb je také implikován v projekci úvěrů, cen nemovitostí aj.

BOX 1: Úvěrové expozice vůči nefinančním podnikům ohroženým povodněmi

ČR je díky své geografické poloze přímo vystavena fyzickým klimatickým rizikům zejména v podobě povodní, jejichž pravděpodobnost výskytu se důsledkem klimatických změn může nadále zvyšovat.²¹ Rozsah expozic bank vystavených takovému riziku lze určit například prostřednictvím geografické polohy nemovitých objektů subjektů soukromého nefinančního sektoru, které mohou sloužit přímo jako zástava úvěru. Případná škoda na těchto objektech by mohla vést ke snížení hodnoty zástavy, a tedy zajištění úvěrů bank. I v případě majetku nesloužícího jako zástava by jeho případné poškození vedlo k náhlým dodatečným výdajům domácností či nefinančních podniků za předpokladu jejich nedostatečného pojištění. V tomto boxu jsou k analýze úvěrových expozic vystavených fyzickým klimatickým rizikům využity detailní údaje o adrese sídel domácích nefinančních podniků s úvěry u bank působících v ČR.²² V případě povodní jsou použita záplavová území s periodicitou pět, dvacet a sto let.²³

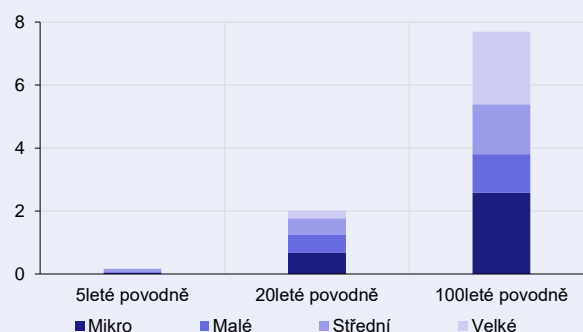
Graf 1 (BOX 1)**Záplavová území a povodní ohrožené nefinanční podniky**

Zdroj: VÚV TGM, ČNB

Poznámka: Tečky značí sídla nefinančních podniků v záplavových oblastech. Světlost barvy tečky a záplavového území určuje pravděpodobnost výskytu povodně od nejsvětější barvy označující 5letou povodeň po nejtmaší barvu označující 100letou povodeň. Zdrojem záplavových území je [Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka](#) (VÚV TGM).

Graf 2 (BOX 1)**Expozice vůči nefinančním podnikům ohroženým povodněmi**

(podíl na celkovém stavu úvěrů nefinančním podnikům k 30. 6. 2023 v %)

V současné době se podniky potenciálně ohrožené povodněmi nachází zejména v krajských městech, jimiž protékají relativně velké vodní toky (Graf 1). Tyto podniky jsou však zasaženy převážně až při stoleté povodni (Graf 2). Ohroženo případnou povodní může být přibližně 8 % z celkového stavu bankovních úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům (okolo 100 mld. Kč). Tento podíl je v porovnání s eurozónou nižší. Dle ECB a ESRB²⁴ je v eurozóně přibližně 10,6 % úvěrových bankovních podnikových expozic vystaveno vysokému nebo zvyšujícímu se povodňovému riziku. Banky mohou být vystaveny i zvýšené ztrátovosti ze selhání úvěrů, je-li v důsledku rizika povodní zároveň snížena hodnota zástav zajišťujících úvěry. Hrubý odhad však naznačuje, že u pouze 15 % úvěrů ohrožených rizikem stoleté povodně je nemovitá zástava ve stejné lokalitě jako podnik ohrožený povodněmi (15 mld. Kč).²⁵

Při celkovém hodnocení relevantnosti rizik spojených s povodněmi pro finanční stabilitu je nutné brát v úvahu, že povodně jsou spíše lokálního charakteru a celorepublikový výskyt stoleté povodně je velmi málo pravděpodobný. Systémový dopad povodní je v současnosti i vzhledem k pojištění podniků²⁶ spíše omezený.

21 Více o klimatických rizicích ve vztahu k ekonomice ČR např. v [Zpráva o finanční stabilitě 2020/2021](#), BOX 4; [Zpráva o finanční stabilitě – podzim 2022](#); BOX 6 a BOX 7 či tematický článek Kottlář, M., Motl M. a Komárková, Z. (2023): Dopady vybraných dlouhodobých klimatických scénářů na českou ekonomiku.

22 Sídlo podniku nemusí být zároveň výrobním či obdobným objektem, kde podnik provozuje svoji ekonomickou činnost. Podnik také může disponovat více takovými objekty, které nemusí být umístěny ve stejné lokalitě. Proto je vhodné interpretovat výsledky analýzy spíše jako orientační.

23 Rok v tomto případě v podstatě značí pravděpodobnost výskytu v každém běžném roce. U 5leté povodně je to 20 %, u 20leté 5 % a u 100leté 1 %.

24 ECB a ESRB (2021): [Climate-related risk and financial stability](#).

25 Odhad je založen na předpokladu, že se PSC sídla nefinančního podniku rovná PSC umístění zastavené nemovitosti.

26 Dle analýzy ČNB by pojišťovny nebyly bezprostředně ohroženy realizací fyzických rizik, viz BOX 6 [Zpráva o finanční stabilitě – podzim 2022](#).

III. FINANČNÍ SEKTOR

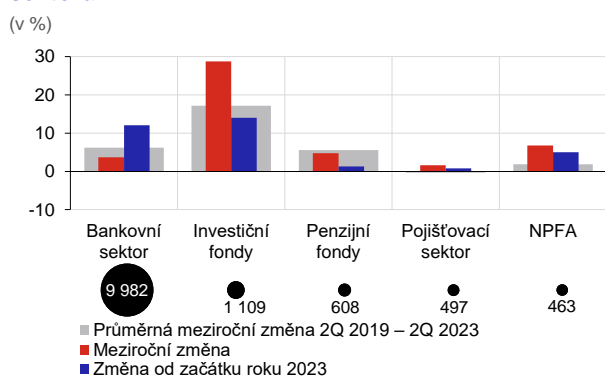
III.1 VÝVOJ VE FINANČNÍM SEKTORU

Finanční sektor dále roste

Bilanční suma domácího finančního sektoru v polovině roku 2023 dosáhla 12,7 bil. Kč (178 % HDP) a za první pololetí se zvýšila o zhruba 10,9 % (Graf III.1). Bankovní sektor, který i nadále s 80 % aktiv dominuje domácímu finančnímu sektoru, zaznamenal nejvyšší nárůst v absolutním vyjádření (o 1 076 mld. Kč, resp. o 12,1 %). Nejdynamičtěji se rozvíjel sektor investičních fondů (o 136 mld. Kč, resp. o 14,0 %, blíže část III.3), přičemž jeho nejvýznamnějšími aktivy zůstaly zahraniční majetkové cenné papíry (Graf III.20). Rychlejší růst aktiv zaznamenal oproti minulým letům také segment nebankovních poskytovatelů finančních aktiv (o 22 mld. Kč, resp. o 5,0 %, blíže část III.3) a svojí velikostí se tak přiblížil dlouhodobě stagnujícímu segmentu pojišťoven, jehož bilanční suma rostla nejpomalejším tempem (o 4 mld. Kč, resp. o 0,8 %, blíže část III.3).

Graf III.1

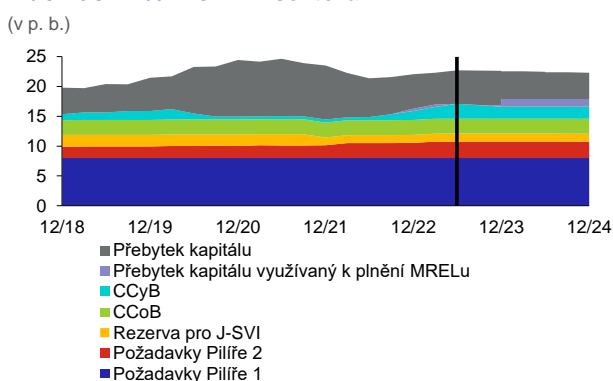
Dynamika růstu jednotlivých segmentů finančního sektoru

Poznámka: NPFA = nebankovní poskytovatelé financování aktiv. Velikost kruhů poměrově znázorňuje hodnotu aktiv jednotlivých segmentů v mld. Kč k 2Q 2023. Bankovní sektor zahrnuje i družstevní záložny.

Graf III.2

Struktura kapitálu a kapitálových požadavků v domácím bankovním sektoru

Poznámka: Predikce kapitálu předpokládá konstantní úroveň rizikových vah, rizikové expozice jsou spočteny na základě předpokladů bank o budoucích úvěrech, které banky uvádějí do výkazu „Plány financování banky“ (FPSIFE10). Dále zohledňuje emise způsobilých závazků bank s nenulovou rekapitalizační složkou MRELU.

III.2 BANKOVNÍ INSTITUCE²⁷

III.2.1 Kapitál a způsobilé závazky

Kapitálová vybavenost domácího bankovního sektoru zůstává robustní

Objem kapitálu v první polovině roku 2023 vzrostl o 31,7 mld. Kč na 657 mld. Kč, přičemž nejvyšší kmenový Tier 1 kapitál tvořil většinu (94 %). Celkový kapitálový poměr (podíl celkového kapitálu na rizikově vážených expozicích) se v první polovině roku 2023 zvýšil oproti konci roku 2022 o 0,7 p. b. na 22,7 % (Graf III.2). To bylo způsobeno především poklesem souhrnné rizikové váhy (+3,6 p. b. kapitálového poměru) a růstem objemu kapitálu (+1,1 p. b.), v opačném směru působilo zvýšení celkových expozic (-4,0 p. b.).

Banky udržují značnou rezervu nad rizikově váženým kapitálovým požadavkem

Domácí banky plnily regulatorní rizikově vážený kapitálový požadavek²⁸ s významnou rezervou 170 mld. Kč (5,6 p. b. kapitálového poměru). V průběhu prvního pololetí roku 2023 klesl přebytek kapitálu o 9,3 mld. Kč z důvodu jeho realokace ke krytí cyklických rizik (v lednu a dubnu začalo působit předchozí navýšení CCyB o 1 p. b.). Vzhledem k postupnému odezdnávání cyklických systémových rizik v bilanci bank snížila ČNB v průběhu roku 2023 sazbu CCyB o 0,5 p. b. (část IV.3), přebytek kapitálu by tak měl být k lednu 2024 vyšší o cca 9 mld. Kč.

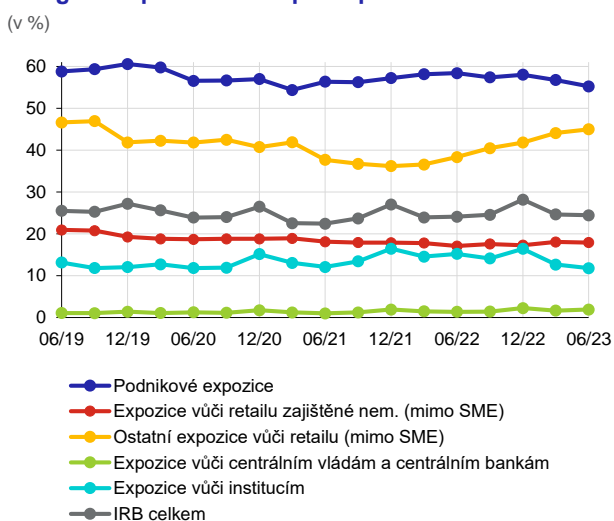
²⁷ Z analýzy kapitálu bankovního sektoru jako celku v celé části III.2 byly vyňaty Česká exportní banka (ČEB) a Národní rozvojová banka (NRB). Důvodem je jejich 100% vlastnictví českým státem (a s tím související implikční státní záruky za jejich závazky), odlišný obchodní model a volatilita jejich úvěrového portfolia.

²⁸ Rizikově vážený kapitálový požadavek vyjádřený jako podíl kapitálu a rizikově vážených expozic je složený z minimální regulatorně stanovené úrovně v Pilíři 1 (8 %), požadavků na základě vyhodnocení rizik dohledovým orgánem v Pilíři 2 (k polovině roku 2023 v průměru za sektor 2,7%) a kapitálových rezerv (v průměru za sektor 6,4 %).

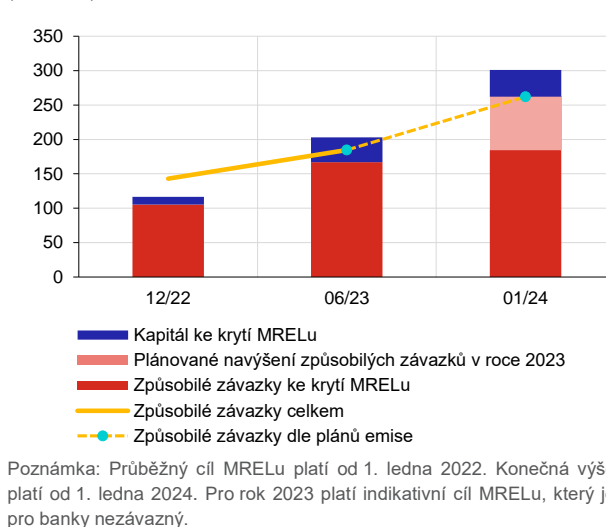
Výši přebytku kapitálu bude ovlivňovat i další vývoj rizikových vah

Průměrné rizikové váhy bank využívajících k jejich stanovení interní modely (tzv. přístup IRB) k polovině roku 2023 meziročně vzrostly o 0,3 p. b. na 28,2 % (Graf III.3).²⁹ Nejvýraznější nárůst rizikových vah byl napříč bankami pozorován u nezajištěných úvěrů domácnostem (o 6,7 p. b. na 45,0 %), což souvisí zejména s vlivem růstu životních nákladů na rizikovitost portfolia. K mírnému nárůstu rizikových vah došlo také u objemově největšího portfolia expozic zajištěných obytnou nemovitostí (o 0,8 p. b. na 17,9 %). Naopak pokles rizikových vah nastal u podnikových expozic (o -3,2 p. b. na 55,2 %), kde byl vývoj napříč bankami spíše heterogenní a souvisel s různou strukturou portfolií a strategií bank. Růst rizikových vah vede za jinak nezměněných podmínek k nárůstu kapitálového požadavku v absolutním vyjádření a ke snížení kapitálového poměru. V případě vývoje ekonomiky směrem k *Nepříznivému scénáři* by růst rizikových vah mohl postupně zrychlovat a tím zvyšovat kapitálovou náročnost úvěrového portfolia bank využívajících přístup IRB (část III.4).³⁰ V případě naplnění *Základního scénáře* jsou tato rizika značně omezená, zejména pak z důvodu obezřetného nastavení mikrobezpečnostních (Pilíř 2) a makrobezpečnostních nástrojů (část IV), které reagují na situaci silných nejistot a rizik dalšího vývoje domácí i světové ekonomiky a zpřísněných měnových politik centrálních bank.

Graf III.3
Průměrné rizikové váhy dle nejvýznamnějších kategorií expozic bank s přístupem IRB

Graf III.4
Rekapitalizační složka MRELu a struktura jejího plnění

Kapitál se značnou rezervou převyšoval i rizikově nevážený kapitálový požadavek

Robustní kapitálovou vybavenost domácího bankovního sektoru potvrdila i hodnota pákového poměru, která k polovině roku 2023 dosáhla agregátní hodnoty 6,2 %. S nárůstem bilance sektoru tento poměr meziročně o 0,9 p. b. klesl, stále se pohyboval výrazně nad 3% regulačním minimem (Graf III.1 CB). Hodnota pákového poměru je v podmínkách domácího bankovního sektoru významně ovlivněna vysokým objemem expozic vůči ČNB (2,3 p. b.). Po očištění o tyto expozice (zhruba 26 % bilanční sumy bankovního sektoru) dosáhl pákový poměr k polovině roku relativně vysoké hodnoty 8,5 %. Kapitálová vybavenost domácího bankovního sektoru vyjádřená v rizikově váženém i neváženém poměru se v mezinárodním srovnání pohybuje na spíše vyšších hodnotách (Graf III.2 CB).

Schopnost řešení krizí bankovního sektoru se posiluje naplňováním rekapitalizační složky MRELu...

Výše indikativního požadavku na rekapitalizační složku MRELu k polovině roku 2023 činila 203 mld. Kč. Banky ji plnily vedle způsobilých závazků (167 mld. Kč) i kapitálem (36 mld. Kč, Graf III.4, druhý sloupec).³¹ Tím se k polovině roku 2023 snížila využitelnost přebytku kapitálu k výplatě dividend, absorpci ztrát či úvěrování na 134 mld. Kč (4,6 % rizikově vážených expozic).³²

29 Expozice, jejichž rizikové váhy jsou stanovovány pomocí přístupu IRB, činily 7,7 bil. Kč k polovině roku 2023. To odpovídalo 68 % celkových expozic domácího bankovního sektoru.

30 Případný nárůst rizikových vah související s materializací úvěrových rizik v však nebyl zpočátku intenzivní, neboť parametry interních modelů zohledňují vývoj úvěrového rizika za delší časové období (zhruba 9 let).

31 Zatímco průběžný limit (platný od ledna 2022) i konečný (platný od ledna 2024) pro MREL je závazný, pro rok 2023 byl bankám stanoven pouze indikativní limit. Viz Kahoun, T. (2019): [Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky \(MREL\): obecný přístup České národní banky](#).

32 Při velmi zjednodušeném odhadu by tato výše kapitálového přebytku měla být za jinak nezměněných podmínek dostatečná k pokrytí úvěrového rizika nových expozic ve výši zhruba 2,2 bil. Kč bez toho, aby došlo k poklesu kapitálu pod regulační úroveň.

... od začátku roku 2024 dojde k jejímu navýšení

S platností konečné výše MRELu od začátku roku 2024 dojde ke skokovému navýšení rekapitalizační složky (Graf III.4, třetí sloupec). Struktura jejího plnění pak bude záviset na objemu emise způsobilých závazků bank v druhé polovině roku 2023. K plnému krytí rekapitalizační složky způsobilými závazky by jich banky musely v tomto období vydat přibližně 116 mld. Kč, přičemž jejich plán v roce 2023 je emitovat 77 mld. Kč způsobilých závazků. Zbývající část (39 mld. Kč) plánují banky začátkem roku 2024 plnit kapitálem (Graf III.4, třetí sloupec).³³

III.2.2 Úvěrové riziko

Celkové tempo růstu klientských expozic mírně zpomalilo

Celkový objem klientských úvěrových expozic³⁴ vzrostl za prvních osm měsíců roku 2023 oproti konci roku 2022 o 6,0 % (+238 mld. Kč) na 4 206 mld. Kč. K tomuto růstu přispěla nejvíce úvěrová aktivita v segmentu nefinančních podniků (+6,1 %, +89 mld. Kč) primárně poskytováním eurových úvěrů (část II.2.2). V segmentu domácností zůstala úvěrová aktivita v dlouhodobém srovnání spíše utlumena (+3,6 %, +81 mld. Kč, Tab. III.1 CB a Tab. III.2 CB).

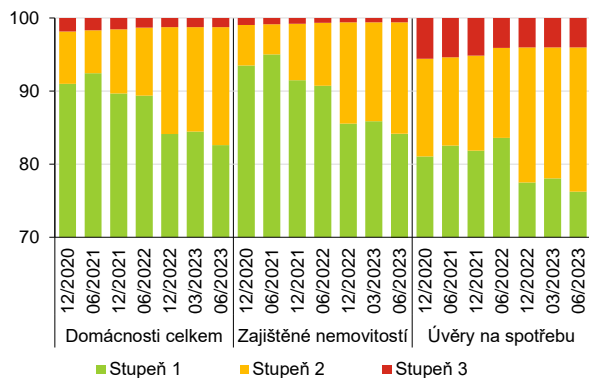
Podíl úvěrů se zvýšeným úvěrovým rizikem vzrostl...

Během prvních osmi měsíců roku 2023 pokračoval přesun úvěrů do kategorie se zvýšeným úvěrovým rizikem od okamžiku poskytnutí. Podíl úvěrů ve stupni 2 vůči celkové klientské úvěrové expozici vzrostl oproti konci roku 2022 o 0,7 p. b. na 16,1 %. Z historického pohledu zůstal celkový podíl klientských úvěrů zařazených ve stupni 2 k srpnu 2023 na zvýšené úrovni, a to především v segmentu domácností. Celkem bylo přesunuto do tohoto stupně 252,1 mld. Kč, z toho 138 mld. Kč v případě domácností (Graf III.5) a 70,8 mld. Kč v případě nefinančních podniků (Graf III.6). To vypovídá o obezřetném chování bank při vyhodnocování úvěrového rizika vzhledem k míře nejistoty ohledně budoucího ekonomického vývoje (část II.1). V případě domácností se jednalo zpravidla o úvěry poskytnuté nízkopříjmovým klientům nebo klientům zaměstnaným aktuálně v odvětvích vyhodnocených jako rizikovější. V případě podniků se jednalo o klienty z energeticky náročných odvětví nebo segmentu komerčních nemovitostí.

Graf III.5

Struktura úvěrů dle portfolií v segmentu domácností

(v %)

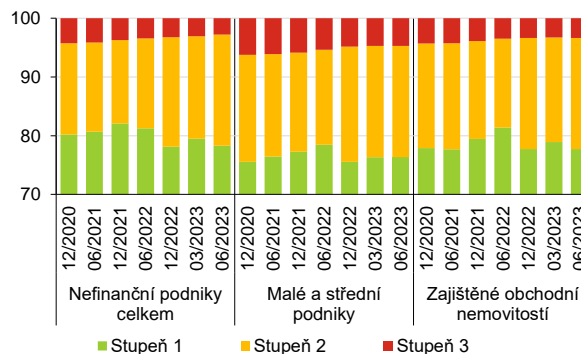

Poznámka: Úvěry zajištěné obytnou nemovitostí a úvěry na spotřebu představují 91 % úvěrů domácnostem.

Graf III.6

Struktura úvěrů dle portfolií v segmentu nefinančních podniků

(v %)

Poznámka: Úvěry malým a středním podnikům a úvěry zajištěné obchodní nemovitostí představují 82 % úvěrů nefinančním podnikům.

... v případě domácností u zajištěných i nezajištěných úvěrů...

Z hlediska jednotlivých portfolií v segmentu domácností došlo k přesunům úvěrů do stupně 2 jak zajištěných obytnou nemovitostí, tak nezajištěných na spotřebu (Graf III.5). V absolutním vyjádření dosáhly k polovině roku 2023 úvěry zajištěné obytnou nemovitostí 1 793 mld. Kč, z toho stupeň 2 představoval podíl 15,2 % a stupeň 3 zhruba 0,6 %. Nezajištěné úvěry na spotřebu dosáhly ve stejné době v absolutním vyjádření objemu 329 mld. Kč, z toho stupeň 2 představoval 19,7 % a stupeň 3 pak 4 %.

... v případě nefinančních podniků především u úvěrů zajištěných obchodní nemovitostí

V delším časovém horizontu lze pozorovat vyšší rizikovitost spíše u portfolia malých a středních podniků, ačkoliv v první polovině roku 2023 docházelo k přesunům do stupně 2 zejména u úvěrů zajištěných obchodní nemovitostí. K červnu 2023

33 Plnění MRELu kapitálem snižuje výši přebytku kapitálu a případně i využitelnost kapitálových rezerv. Viz Pfeifer, L. a Holub, L. (2022): Vztah MRELu a makrobezpečnostních kapitálových rezerv.

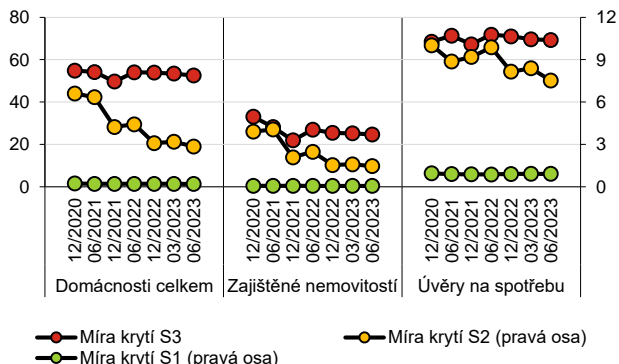
34 Klientskými úvěrovými expozicemi se rozumí expozice vůči nefinančním podnikům, domácnostem a úvěrovým institucím. Celkový objem v sobě zahrnuje nové i refinancované úvěry.

představovaly úvěry malých a středních podniků podíl ve stupni 2 téměř 19 % z celkového objemu úvěrů ve stupni 2, ve stupni 3 pak téměř 5 %, úvěry zajištěné obchodní nemovitostí pak také přibližně 19 %, resp. 3,4 % (Graf III.6).

Graf III.7

Míra krytí úvěrů dle portfolií v segmentu domácností

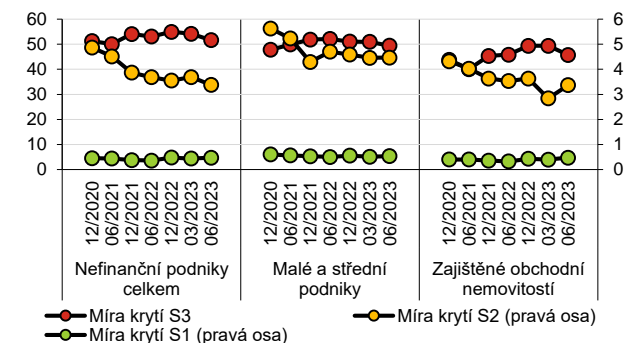
(v %)

Graf III.8

Míra krytí úvěrů dle portfolií v segmentu nefinančních podniků

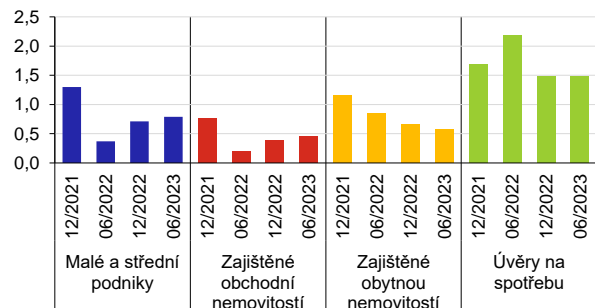
(v %)

Graf III.9

Podíl úvěrů po splatnosti 30 až 90 dnů ve stupni 2

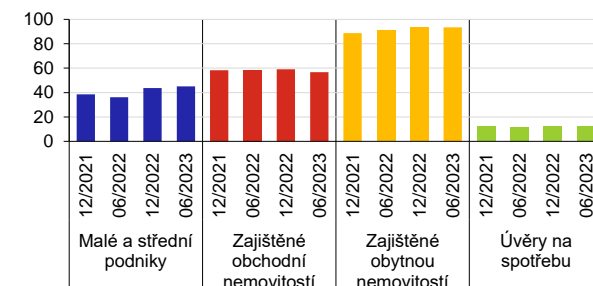
(v %)

Graf III.10

Podíl zajištěných výkonných úvěrů na celkovém objemu výkonných úvěrů

(v %)

Poznámka: Úvěry zajištěné obytnou nemovitostí a úvěry na spotřebu představují 91 % úvěrů domácnostem. Úvěry malým a středním podnikům a úvěry zajištěné obchodní nemovitostí představují 82 % úvěrů nefinančním podnikům.

Očekávání bank ohledně materializace úvěrového rizika zůstala utlumená...

Přestože napříč segmenty roste či přetrvává relativně vysoký podíl úvěrů ve stupni 2, banky prozatím nepřistoupily k výraznější tvorbě opravných položek k očekávaným úvěrovým ztrátám, jak ilustruje vývoj míry krytí (Graf III.7 a Graf III.8). Stagnace úrovně některých podstatných charakteristik úvěrového rizika, k nimž patří podíl úvěrů po splatnosti 30 až 90 dnů ve stupni 2 (Graf III.9) a míra zajištění výkonných úvěrů (Graf III.10), tento vývoj do určité míry vysvětluje. Na úrovni sektoru klesl objem opravných položek během prvních osmi měsíců roku 2023 o 5,5 % (-3,9 mld. Kč). Hlavní roli měl především vývoj v segmentu nefinančních podniků, u kterého se jejich objem snížil o 10,9 %, (-4,4 mld. Kč), zatímco v segmentu domácností vzrostl o 3,6 % (+1 mld. Kč).

... míra krytí ve stupni 2 klesla na dosud nejnižší pozorované hodnoty

Utlumená očekávání materializace úvěrového rizika vedla k tomu, že míra krytí ve stupni 2 vzhledem k růstu expozic se zvýšeným rizikem klesla v případě portfolia domácností (o 0,2 p. b. na 2,9 %) i nefinančních podniků (o 0,2 p. b. na 3,4 %). V obou případech se jedná o nejnižší hodnoty na portfoliové úrovni od doby vykazování v roce 2020. V případě portfolia úvěrů domácnostem klesla míra krytí jak u úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí (o 0,1 p. b. na 1,5 %), tak především v případě úvěrů na spotřebu (o 0,6 p. b. na 7,5 %, Graf III.7). Míra krytí klesla také u úvěrů malým a středním podnikům (o 0,1 p. b. na 4,5 %) i u úvěrů zajištěných obchodní nemovitostí (o 0,3 p. b. na 3,4 %, Graf III.8). Tento vývoj by mohl skýtat rizika v případě nepříznivého ekonomického vývoje doprovázeného útesovým efektem spojeným s relativně náhlou tvorbou vysokého objemu opravných položek (ZFS – podzim 2022, BOX 4).

Na celkovou míru krytí má vliv i vývoj u nevýkonných úvěrů zařazených ve stupni 3...

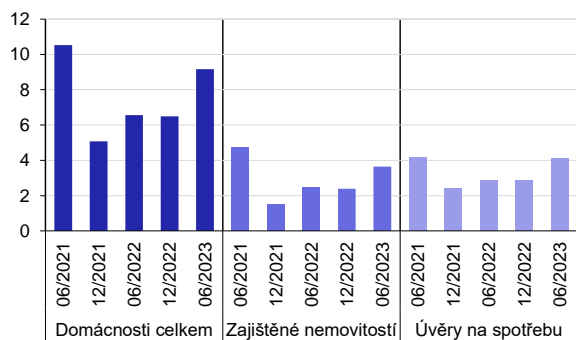
V segmentu domácností dochází od konce roku 2021 k postupnému zvyšování přírůstků expozic klasifikovaných ve stupni 3 (Graf III.11). Za první pololetí roku 2023 přibýlo celkem 9,2 mld. Kč (z toho 3,6 mld. Kč tvořily úvěry zajištěné obytnou nemovitostí a 4,1 mld. Kč úvěry na spotřebu), přičemž za stejné období minulého roku to bylo 6,6 mld. Kč. Podíl

úvěrů ve stupni 3 na celkovém portfoliu úvěrů poskytnutých domácnostem i nefinančním podnikům od konce roku 2020 klesl. Za prvních osm měsíců roku 2023 se tento podíl oproti konci roku 2022 snížil o 0,22 p. b. (-4,7 mld. Kč) na úroveň 1,73 %. K tomuto vývoji přispěla nejvíce situace v segmentu nefinančních podniků, jejichž podíl se snížil o 0,6 p. b. (-6,4 mld. Kč) na 2,63 %, přičemž v segmentu domácností došlo spíše ke stagnaci (Tab. III.1 CB). Celkově zůstává podíl nevykonných úvěrů v ČR nízký i ve srovnání s dalšími zeměmi EU (Graf III.5 CB), přičemž míra krytí klientských úvěrů opravnými položkami patří v ČR k nadprůměrným (Graf III.6 CB).

Graf III.11

Pololetní přírůstky úvěrových expozic ve stupni 3 v segmentu domácností

(v mld. Kč)

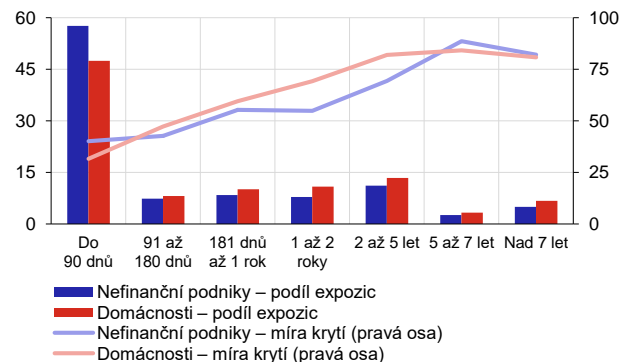

Poznámka: Úvěry zajištěné obytnou nemovitostí a úvěry na spotřebu představují 91 % úvěrů domácnostem.

Graf III.12

Struktura úvěrových expozic a míra krytí ve stupni 3 podle doby po splatnosti

(v %; k červnu 2023)

Poznámka: Podíl expozic značí podíl expozic daného segmentu s danou dobou po splatnosti na celkové expozici segmentu ve stupni 3.

... jež tvořily převážně úvěry se splatností do 90 dnů

Jedním z povinných kritérií pro klasifikování úvěru jako nevykonného (stupeň 3) je dle účetního standardu IFRS 9 doba po splatnosti splátky (přesáhne-li 90 dnů). Banky však mohou na základě individuálního posouzení klasifikovat jako nevykonné i úvěry, které nepřesahují dobu splatnosti splátky 90 dnů. K polovině roku 2023 činil podíl klientských úvěrů ve stupni 3 se splatností do 90 dnů v případě podniků 57,7 % a v případě domácností 47,4 %. Míra krytí pro příslušné kategorie byla 40,1 %, resp. 31,6 % (Graf III.12). S rostoucím počtem dnů po splatnosti míra krytí rostla a nejvyšších hodnot dosáhla u úvěrů, které byly po splatnosti 5 až 7 let (86,7 %). Náhlý přesun expozic ve stupni 3 do kategorií s delší dobou po splatnosti vyvolaný výrazně nepříznivým makrofinančním vývojem by mohl vést v relativně krátkém čase k významnému nárůstu potřeby krytí těchto expozic.

III.2.3 Ziskovost a likvidita

Ziskovost bankovního sektoru se meziročně mírně snížila...

Rentabilita aktiv bank se za prvních osm měsíců roku 2023 mírně snížila (o 0,03 p. b.) a dosahovala úrovně pozorovaných před pandemií (1,1 %, Graf III.13).³⁵ Čistý zisk bankovního sektoru za prvních osm měsíců roku 2023 meziročně stagnoval (růst o 0,6 mld. Kč) a dosáhl 75,3 mld. Kč (Graf III.13). Vývoj ovlivnily ztráty ze znehodnocení, které k srpnu 2023 činily 3,6 mld. Kč a meziročně tak vzrostly o téměř 2,8 mld. Kč (Graf III.14). Klesla také průměrná úroková marže ze stavu úvěrů o 0,5 p. b. na 5,2 p. b. a její vývoj tak přispěl k meziročnímu poklesu úrokového zisku o 4,3 % na 110 mld. Kč (Graf III.15).

... i vlivem snížení úrokových marží z nových úvěrů

Úrokové marže³⁶ z nových úvěrů k srpnu 2023 meziročně poklesly o 0,64 p. b. na 6,84 %, přičemž nejvíce k tomuto poklesu přispěly marže z úvěrů domácnostem na spotřebu (o -0,76 p. b. na 7,46 p. b., Graf III.16). Klesaly také marže z nových úvěrů nefinančním podnikům (o -0,57 p. b. na 6,92 p. b.). V portfoliích obou segmentů tak postupně odeznívaly dopady rychlejší transmise měnové politiky do úrokových sazeb z úvěrů oproti sazbám z vkladů. Naopak mírný meziroční růst zaznamenaly marže z úvěrů na bydlení (0,07 p. b. na 3,34 p. b.), ve kterých se zřejmě odráží vyšší zisková a riziková přírůžka u refinancovaných úvěrů. Vedle reakce bank na případné změny v nastavení měnové politiky mohou budoucí vývoj marží z nových úvěrů dále ovlivňovat i změny rizikové prémie v reakci na další vývoj ekonomických podmínek a také konečná podoba navržené změny zákona upravující předčasné splacení hypotečních úvěrů³⁷.

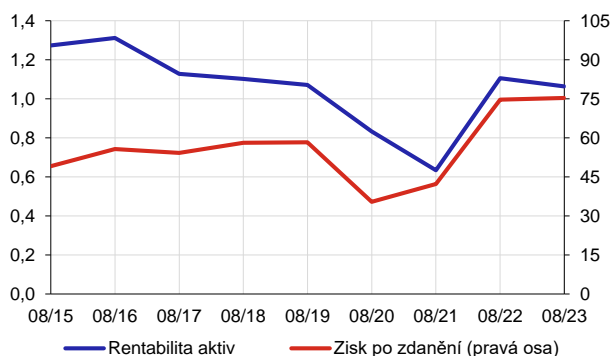
35 U skupiny velkých bank dosáhla rentabilita aktiv 0,9 %, u skupiny středních bank 1,4 %, u malých bank 1,6 % a u stavebních spořitelů 0,9 %.

36 Hodnoty marží jsou spočítány jako rozdíl úvěrové a depozitní sazby, nezohledňují však zajištění úrokové pozice.

37 [Vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem finančního trhu a s podporou zajištění na stáří.](#)

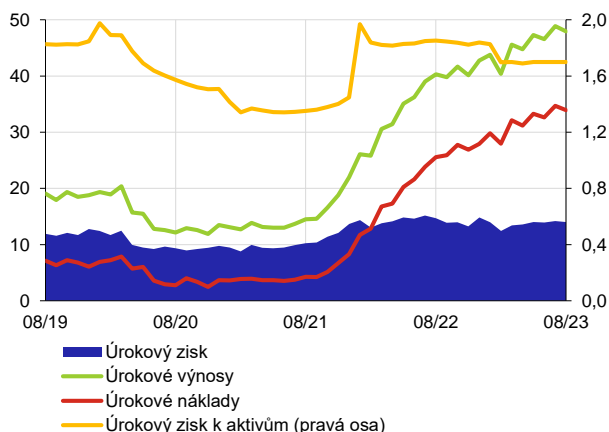
Graf III.13
Rentabilita aktiv a zisk

(v %; pravá osa: mld. Kč)

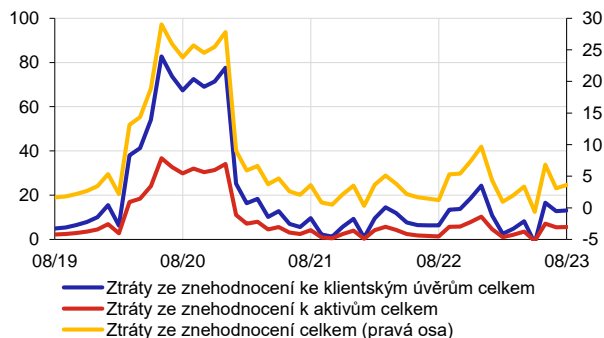
Graf III.15
Dekompozice úrokového zisku

(měsíční příspěvek v mld. Kč; pravá osa: v %)

Graf III.14
Ztráty ze znehodnocení

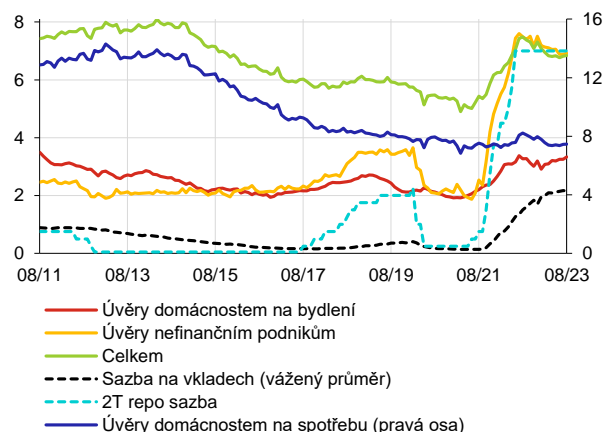
(v b. b.; pravá osa: v mld. Kč)

Poznámka: Jedná se o anualizované ztráty ze znehodnocení. Klientské úvěry zahrnují úvěry soukromému sektoru.

Graf III.16
Úrokové marže z nových klientských úvěrů

(marže v p. b., sazby v %)

Poznámka: Marže jsou spočítány jako úvěrové sazby pro dané sektory minus průměrná vkladová sazba. Položka Úvěry nefinančním podnikům nezahrnuje revolvingové úvěry a kreditní karty.

Splatnostní struktura vkladů je od počátku roku stabilní

Sazby klientských vkladů na stavech termínovaných účtů se z necelých 4 % v prosinci 2022 zvýšily na téměř 4,6 % v srpnu 2023 (Graf III.17). Rostly rovněž sazby na stavech netermínovaných účtů, a to z necelých 1,3 % v prosinci 2022 na téměř 1,7 % v srpnu 2023³⁸. Podíl vkladů na termínovaných účtech na celkových vkladech zůstal během roku 2023 stabilní. V srpnu činil 25,9 %, což je téměř o 11 p. b. více oproti počátku cyklu zvyšování úrokových sazeb v červnu 2021. Většina vkladů na termínovaných účtech měla nadále splatnost do jednoho roku (téměř 79 %).

Ziskovost bank bude i nadále ovlivňována efektivností řízení úrokového rizika...

V důsledku relativně velkých a rychlejších posunů měnověpolitických sazeb v posledních letech došlo k nárůstu významu účinného řízení úrokového rizika bank tak, aby byl dlouhodobě stabilizován čistý úrokový výnos.³⁹ Větší kolísání úrokových sazeb spojené i s výkyvy v ocenění aktiv přímo ovlivňuje ziskovost bank.⁴⁰ ČNB úrokové riziko bankovní knihy sleduje již od počátku nedávného cyklu zvyšování úrokových sazeb, který nicméně doposud nepředstavoval zdroj systémové zátěže pro domácí banky. Vzhledem k tomu, že významná část bankovního sektoru (93 % celkových aktiv) zůstává nejcitlivější vůči nárůstu úrokových sazeb⁴¹ (Graf III.25B), uvedená rizika mohou v případě poklesu měnověpolitických sazeb spíše slábnout.

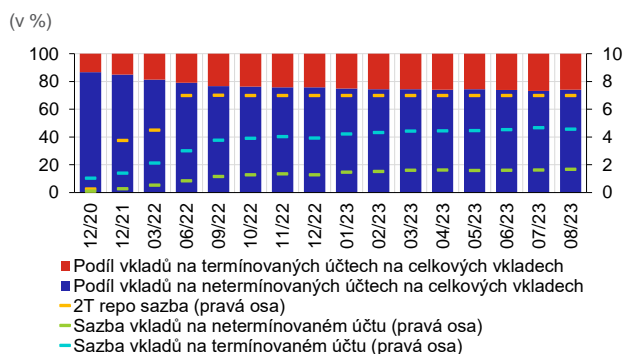
38 Sazby nových vkladů na termínovaných účtech k srpnu 2023 meziročně vzrostly o 0,55 p. b. na 5,18 %.

39 Viz například [Global Financial Stability Report \(IMF, duben 2023\)](#).

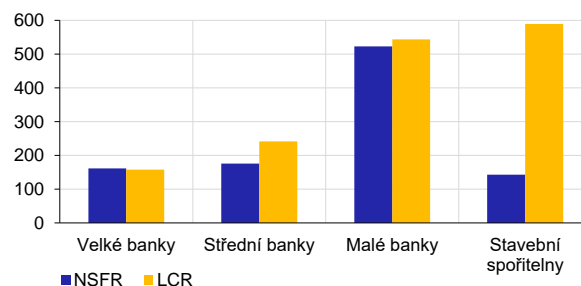
40 Účetní pravidla určují, jak se tyto zisky a ztráty z ocenění vykazují a promítají do zisků a ztrát. Pokud banka svá aktiva tržně nepřeceňuje, mohou se v její bilanci s růstem sazeb hromadit nere realizované ztráty. Tyto ztráty se mohou projevit v okamžiku prodeje tržně nepřeceňovaných aktiv, například z důvodu náhle zvýšených odtoků vkladů.

41 Údaje získané z výsledků dohledového testu odlehých hodnot dle kapitoly 4.5 obecných pokynů [EBA/GL/2018/02](#).

Graf III.17
Úrokové sazby na termínovaných a netermínovaných účtech

Graf III.18
Srovnání vybraných ukazatelů bilanční likvidity bank
(v % k 30. 6. 2023)

Poznámka: Výsledky zohledňují likviditní podskupiny a nezahnují banky se státní účastí.

... a ovlivňovat ji bude zejména nastavení měnové politiky a další vývoj v domácí i světové ekonomice

Nejistota ohledně dalšího vývoje ziskovosti bankovního sektoru je spojena zejména se střednědobými důsledky déletrvajících přísnějších finančních podmínek, zejména však s případným výraznějším neočekávaným poklesem ekonomické aktivity. Na ziskovost pak mohou nepříznivě působit zvýšené úvěrové ztráty, za určitých okolností by opačným směrem mohla působit vyšší riziková prémie. Zahájení procesu uvolňování měnové politiky povede k poklesu výnosů z volné likvidity, přičemž podoba transmise měnové politiky do úvěrových a vkladových sazeb (marže) a objem nově poskytnutých úvěrů ovlivní další vývoj úrokového zisku. *Základní scénář zátěžových testů* bankovního sektoru předpokládá postupný růst ekonomické aktivity a pozvolný růst úvěrové aktivity, kterému odpovídá relativně vysoká míra ziskovosti. Zisk před zdaněním se v průběhu tří let scénáře každoročně pohybuje kolem 100 mld. Kč a ROA činí od 0,7 % do 1 % (viz část III.4). Bankovní sektor by tak měl mít dostatek zdrojů k dalšímu úvěrování ekonomiky či absorpci neočekávaných ztrát.

Likviditní pozice bankovního sektoru je silná...

Agregátní hodnota ukazatele LCR v polovině roku 2023 byla za celý bankovní sektor bez zahrnutí institucí se státní účastí 187 % (Graf III.18). Hodnota v jednotlivých měsících tohoto pololetí byla stabilně nad regulatorním limitem 100 % a dosahovala v průměru 189 %. Limit plnily po celé toto období všechny banky. Hodnota ukazatele NSFR (k polovině roku 2023 na úrovni 171 %, Graf III.18) pak potvrdila stabilní financování domácích bank. O agregátně dobré likviditní pozici k polovině roku 2023 svědčí také podíl celkových klientských vkladů na celkových klientských úvěrech (162 %)⁴² a podíl rychle likvidních aktiv k celkovým aktivům (43,2 %).

... specifický vývoj však zaznamenává segment stavebních spořitelen

K odlišnému vývoji od zbytku bankovního sektoru docházelo u segmentu stavebních spořitelen, u nichž v první polovině roku 2023 pokračoval pokles poměru klientských vkladů na celkových klientských úvěrech (na 88 % v červnu 2023). Stavební spořitelny jsou však zpravidla vlastněny domácími mateřskými bankami vybavenými dostatečnou likviditou. Některé stavební spořitelny jsou rovněž součástí likviditní podskupiny s mateřskou společností. Z tohoto důvodu ČNB nepokládá uvedený vývoj v segmentu stavebních spořitelen za zdroj významného systémového rizika.

Řada domácích bank nedosahuje hodnoty 100 % u ukazatelů LCR a NSFR v cizí měně

Relativně vysoký podíl úvěrů nefinančním podnikům v cizí měně (viz část II.2.2) zvyšuje význam cizoměnové likviditní pozice. Významná většina domácích bank nedosáhla hodnoty 100 % u ukazatelů LCR a NSFR vypočtených na (pod)bilančních položkách v eurech⁴³. K polovině roku 2023 činil vážený průměr⁴⁴ LCR v eurech za celý bankovní sektor 71 %. Podíl čistých odtoků v eurech a dolarech je významný a představuje více než 17 % z celkových čistých odtoků likvidity bankovního sektoru bez ohledu na měnu. Případný výrazný nárůst likviditního napětí na evropských trzích spojený s odtokem nestabilních či i relativně stabilních evropských zdrojů by mohl ze strany domácích bank vyžadovat dodatečné zdroje od mateřských bank ve velmi krátké době, čímž by se u nich zvýšila závislost na tomto zdroji. Taková událost by mohla být doprovázena volatilitou domácí měny a možným nárůstem srážek na korunových kolaterálech, což by mohlo pro domácí banky zvýšit náklady cizoměnového financování. ČNB proto detailně monitoruje rizika spojená s financováním domácích bank v cizí měně a je připravena případně reagovat pomocí vhodného mikroobezřetnostního a/nebo makroobezřetnostního nástroje z důvodu jejich omezení.

42 Podíl pojištěných pohledávek z vkladů celkem je 67 %, z toho kryté pohledávky z vkladů tvoří 43 % celkových vkladů.

43 LCR a NSFR minimálně ve výši 100 % není regulatorně vyžadováno v jednotlivých měnách. Článek 8 nařízení (EU) č. 61/2015 však vyžaduje, aby úvěrové instituce zajistily, že měnová denominace jejich likvidních aktiv odpovídá struktuře jejich čistého odtoku likvidity podle jednotlivých měn. Od úvěrových institucí je tak vyžadováno, aby zajistily soulad mezi měnovou denominací svých likvidních aktiv a jejich čistým odtokem likvidity, aby se předešlo tomu, že přílišný měnový nesoulad ohrozí jejich schopnost použít v krizovém období svou rezervu v oblasti likvidity k pokrytí odtoku likvidity v konkrétní měně.

44 Váhy v podobě čistých odtoků v EUR. Banky se státní účastí a zahraniční pobočky bank nebyly zahrnuty.

III.3 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ INSTITUCE

Hodnota aktiv ve všech hlavních segmentech nebankovních finančních institucí pokračovala v růstu

Nejvíce rostly investiční fondy (o 93 mld. Kč na 1 112 mld. Kč, Graf III.1), jak vlivem přílivu nových prostředků od klientů, tak samotné výkonnosti aktiv (Graf III.19). Vývoj hodnoty aktiv napříč fondy byl značně heterogenní v závislosti na jejich investiční strategii (Graf III.7 CB). Nejvýznamnější složkou portfolia investičních fondů na agregátní úrovni zůstávaly zahraniční majetkové cenné papíry (Graf III.20). V první polovině roku se zvýšil rovněž objem prostředků v penzijních fondech (o 8 mld. Kč na 608 mld. Kč), neboť solidní výkonnost aktiv a přítok do účastnických fondů překonaly čistý odtok z transformovaných fondů.⁴⁵ Také pojišťovací sektor⁴⁶ zaznamenal v první polovině roku 2023 mírný růst aktiv (o 8 mld. Kč na 506 mld. Kč) a z hlediska složení portfolia aktiv zůstávají nejvýznamnější položkou domácí dluhové cenné papíry (Graf III.20).⁴⁷

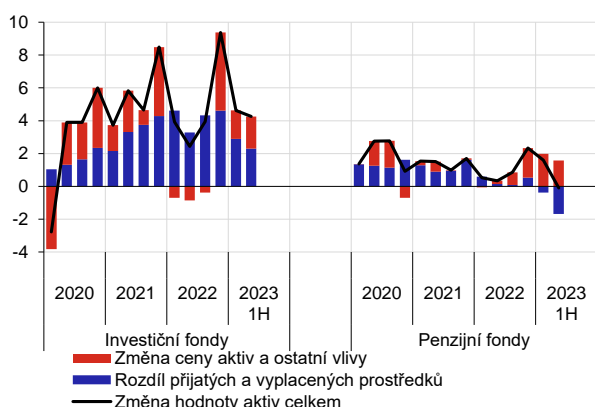
Podíl likvidních aktiv u dluhopisových fondů klesal, u ostatních typů fondů stagnoval

Rizika pro finanční stabilitu spojená se sektorem investičních fondů vyplývají především z případného splatnostního nesouladu mezi aktivy a závazky. Projevují se zejména v obdobích poklesu cen finančních aktiv a zesílení tržní nejistoty, kdy roste počet investorů náchylných k odchodu z fondů. Investiční fondy jsou při zvýšeném odlivu prostředků nuceny vyplácet odcházející klienty ze svého likviditního polštáře a v případě jeho nedostatečné výše pak odprodávat méně likvidní aktiva.⁴⁸ To by v podmínkách zhoršené domácí a zahraniční tržní likvidity zvýšilo tlak na pokles cen a počáteční nepříznivý šok v segmentu investičních fondů by tak mohl vyústit v přeliv rizik do celého finančního systému. Likviditní pozice investičních fondů se v první polovině roku 2023 významně nezměnila a zůstává solidní, nejvyšší podíl likvidních aktiv dlouhodobě vykazují dluhopisové fondy (Graf III.21).⁴⁹

Graf III.19

Rozklad změny hodnoty aktiv investičních a penzijních fondů

(v % aktiv ke konci předchozího čtvrtletí)

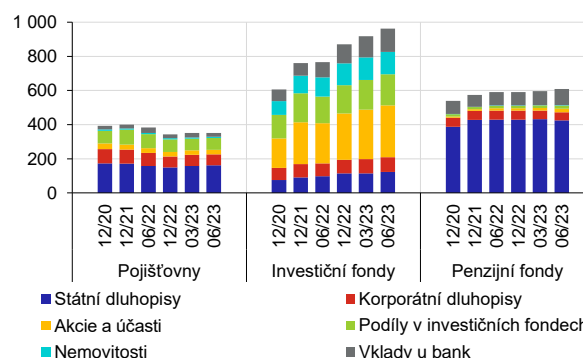

Poznámka: U penzijních fondů změna hodnoty aktiv a ostatní vlivy nezahrnuje aktiva související s využíváním syntetického zajištění. Ostatní vlivy zahrnují vliv derivátových transakcí a vlivy související se změnami finanční páky.

Graf III.20

Vývoj hlavních složek investičních aktiv domácích nebankovních institucionálních investorů

(v mld. Kč)

Poznámka: Rozdíl mezi investičními aktivy a celkovými aktivy sektorů (Graf III.1) je významný v případě pojišťoven a investičních fondů. U pojišťoven do neinvestičních aktiv patří například pohledávky z pojištění či částky vymahatelné ze zajištění, u investičních fondů pak úvěry a pohledávky. V případě pojišťoven navíc graf nezahrnuje pobočky zahraničních pojišťoven, Exportní garanční a pojišťovací společnost a Českou kancelář pojistitelů.

Sektor investičních fondů v současnosti nepřispívá k rizikům pro finanční stabilitu

Příspěvek investičních fondů k domácímu systémovému riziku prostřednictvím hromadných výprodejů je v současnosti vzhledem k dále klesajícímu podílu držených českých státních dluhopisů zanedbatelný. Pokud bude svižný růst aktiv v sektoru investičních fondů přetrvávat i v budoucnosti, pak lze předpokládat sílící potenciál pro vznik či zesílení nepříznivých šoků, a tedy i pro vyšší příspěvek investičních fondů k systémovému riziku. Ten by se mohl projevit výše zmíněným výrazným zesílením tržní volatility v důsledku hromadných výprodejů českých státních dluhopisů, koncentrace financování určitých sektorů domácí reálné ekonomiky a obecně vytvářením nerovnováh na domácích finančních trzích a v reálné ekonomice. V takovém případě by ČNB mohla přistoupit k aplikaci makrobezpečnostních nástrojů zaměřených na omezení těchto rizik.⁵⁰ ČNB rovněž provádí pravidelné čtvrtletní hodnocení tzv. alternativních investičních fondů, které zahrnují

45 Hodnota aktiv se v prvním pololetí 2023 v transformovaných fondech snížila přibližně o 14 mld. Kč, zatímco v účastnických fondech vzrostla o 22 mld. Kč.

46 Sektor pojišťoven zahrnuje pojišťovny a zajišťovnu VIG Re, nezahrnuje data za EGAP a ČKP.

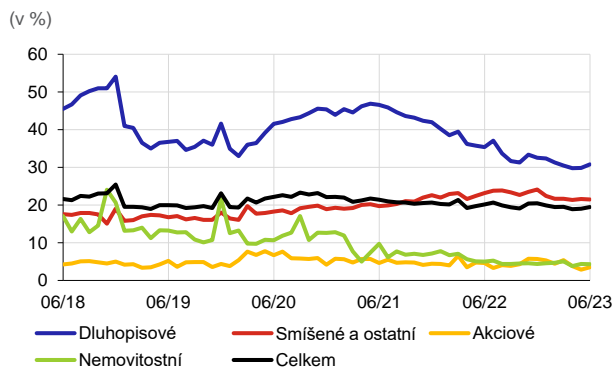
47 Uvedené hodnoty celkových aktiv sektorů se mohou mírně lišit od hodnot z Grafu III.1 z důvodu rozdílného rozsahu subjektů zahrnutých do analýzy.

48 Bliže viz Szabo, M. (2022): *Meeting Investor Outflows in Czech Bond and Equity Funds: Horizontal or Vertical?* ČNB WP 6/2022.

49 Do segmentu fondů kolektivního investování nespádají fondy kvalifikovaných investorů. Pro ně není podíl likvidních aktiv zobrazen z důvodu vysoké heterogenity tohoto segmentu, a tedy obtížné interpretace vývoje agregátního ukazatele.

50 V současné chvíli umožňuje legislativa makrobezpečnostními nástroji omezit u investičních fondů využívání finanční páky. Představení nástrojů efektivně omezujících ostatní rizika je v současné chvíli v legislativním procesu na evropské úrovni.

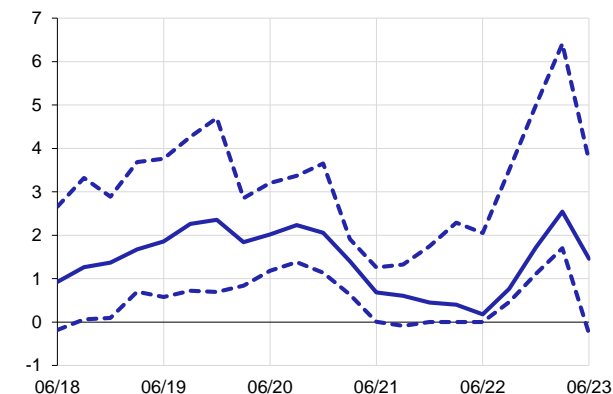
speciální fondy kolektivního investování⁵¹ a fondy kvalifikovaných investorů. ČNB sleduje zejména příspěvek alternativních fondů se zvýšenou pákou k rizikům spojeným s hromadnými výprodeji, poskytováním úvěrů ze strany fondů a propojením fondů a ostatních domácích finančních institucí.⁵² Výsledky tohoto hodnocení v současnosti nenaznačují existenci nadměrných rizik pro domácí finanční stabilitu.⁵³

Graf III.21**Podíl likvidních aktiv v bilancích fondů kolektivního investování**

Poznámka: Likvidní aktiva zahrnují pokladni hotovost, dluhové cenné papíry vydané vládními institucemi a vklady u bank a jiné pohledávky splatné na požádání. Do segmentu fondů kolektivního investování nespádají fondy kvalifikovaných investorů.

Graf III.22**Přebytek aktiv transformovaných fondů nad závazky**

(v % celkových aktiv transformovaných fondů)

Poznámka: Přerušované čáry značí minimální a maximální hodnoty napříč transformovanými fondy.

Vyšší úrokové sazby vedly k silné výkonnosti penzijních fondů...

České státní dluhopisy tvoří dominantní část aktiv penzijních fondů (Graf III.20), a to zejména v případě transformovaných fondů (přibližně 69 % všech aktiv penzijních fondů). Pokles korunové výnosové křivky vedl v první polovině roku 2023 k zvýšení hodnoty dluhopisového portfolia u transformovaných fondů. Vývoj přebytku aktiv nad závazky byl však volatilní. Vliv silné výkonnosti aktiv vedoucí k nárůstu přebytku byl převážen navrácením předchozích kapitálových injekcí z transformovaných fondů zpět do penzijních společností a rovněž vyplacením dividend (Graf III.22). To vedlo k mírnému poklesu jejich kapitálové pozice (Graf III.23). Podíl dluhopisů v naběhlé hodnotě v bilancích transformovaných fondů pokračoval v mírném růstu (Graf III.8 CB). Tento podíl omezuje dopad rostoucích výnosů na hodnotu aktiv a kapitál transformovaných fondů, v případě potenciálního poklesu úrokových sazeb v budoucnu bude naopak snižovat jejich současný pozitivní dopad na účetní hodnotu dluhopisů.

... nejistotu budoucího vývoje představují legislativní změny

Aktuálně připravované legislativní změny⁵⁴ mohou zejména v oblasti transformovaných fondů zrychlit úbytek účastníků a aktiv. Podle analýz ČNB je však současná likvidita transformovaných fondů na úrovni sektoru dostatečná pro pokrytí případného odlivu účastníků a dodatečné náklady spojené s nuceným odprodejem dluhopisů oceňovaných naběhlou hodnotou v důsledku zvýšeného odchodu klientů by na úrovni sektoru činily přibližně 1 mld. Kč.

Dlouhodobým rizikem pro sektor penzijních společností zůstává koncentrace portfolia do domácích státních dluhopisů

Transformované fondy zůstávají i přes rostoucí podíl dluhopisů držených v naběhlé hodnotě nejcitlivější na volatilitu cen českých státních dluhopisů. Zvýšená úroveň volatility pak může dočasně ohrozit schopnost transformovaných fondů plnit zákonné požadavky. Toto riziko je spojeno zejména s případným zásadním zhoršením hodnocení svrchaného úvěrového rizika českého státu, resp. nárůstem rizikové prémie státních dluhopisů, které by vyvolalo nutnost vytvářet opravné položky k dluhopisům nepřeceňovaným na reálnou hodnotu a případně doplnit kapitál do transformovaných fondů, které garantují nezáporné zhodnocení. Dle výsledků zátěžového testu veřejných financí (Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2023, část IV.5) je však pravděpodobnost tohoto vývoje v nejbližších letech spíše nízká. Na delším horizontu nicméně rizika spojená s udržitelností domácích veřejných financí mohou narůstat (část II.2.1). V dlouhodobějším horizontu může

51 Speciálním fondem je fond kolektivního investování, který nespĺňuje požadavky směrnice 2009/65/ES (směrnice UCITS IV), a nejedná se tedy o standardní fond.

52 Metodika hodnocení odpovídá pokynům ESMA, které jsou blíže popsány zde: [Guidelines on Article 25 of Directive 2011/61/EU](#).

53 ČNB má zákonnou povinnost provádět toto hodnocení dle článku 25 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/61/EU ze dne 8. června 2011 o správcích alternativních investičních fondů. Pravidelné čtvrtletní hodnocení ČNB provádí od druhé poloviny roku 2021, kdy vstoupily v platnost navazující [pokyny Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy](#).

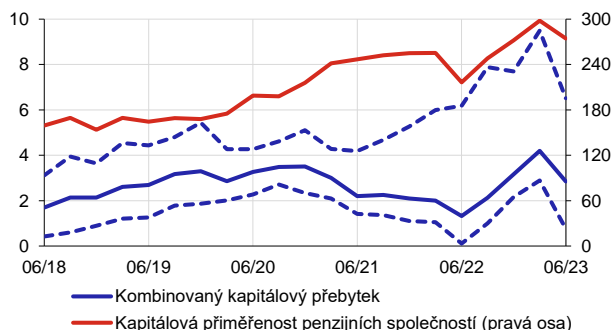
54 Mezi změny, které pravděpodobně budou mít nejvýraznější dopad na penzijní sektor, patří hlavně zrušení státního příspěvku pro klienty transformovaných fondů nad 65 let (může vyvolat jednorázový výrazný odliv prostředků) a vznik dlouhodobého investičního produktu (DIP), který může výrazně omezit prostředky směřující do penzijních fondů.

znamenat pro sektor jistá rizika také dynamický vývoj penzijního systému v ČR včetně připravovaného vzniku alternativních forem úspor na stáří se státní podporou formou daňové úlevy (dlouhodobý investiční produkt).⁵⁵

Graf III.23

Kombinovaný kapitálový přebytek a kapitálová přiměřenost sektoru penzijních fondů

(v %)

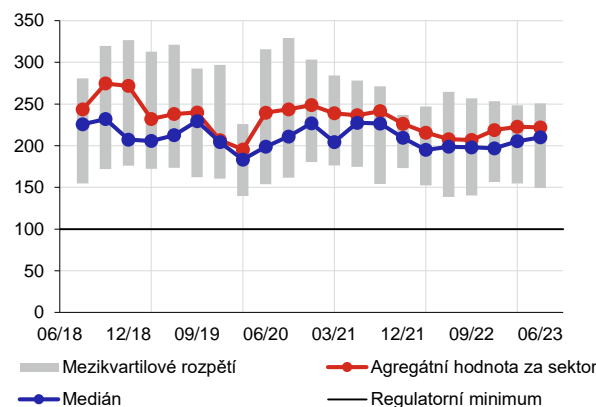

Poznámka: Přerušované čáry značí minimální a maximální hodnoty kombinovaného kapitálového přebytku napříč transformovanými fondy. Kombinovaný kapitálový přebytek představuje poměr součtu (1) kapitálového přebytku penzijních společností a (2) rozdílu aktiv a závazků transformovaných fondů vůči aktivům transformovaných fondů.

Graf III.24

Poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku pojišťoven

(v %)

Poznámka: Hodnoty nezahrnují Exportní garanční a pojišťovací společnost a Českou kancelář pojistitelů.

Sektor pojišťoven disponuje vysokou úrovní solventnosti

Pokles korunové výnosové křivky vedl k mírnému růstu hodnoty investičního portfolia v první polovině roku 2023 (o 2,7 % oproti konci roku 2022). Z pohledu jeho skladby pojišťovny zvýšily podíl českých státních dluhopisů (nárůst o 12 mld. Kč, ostatní investiční aktiva stagnovala, resp. se snížila). V prvním pololetí 2023 rovněž došlo ke zvýšení předepsaného pojistného u neživotního pojištění (o 4,4 %, Graf III.9 CB a Graf III.10 CB). Předpis u životního pojištění stagnoval, když růst rizikového a investičního životního pojištění byl vyvážen dožíváním portfolia tradičního životního pojištění. Náklady na pojistná plnění rostly v obou případech pomaleji než pojistné, což působilo pozitivně na ziskovost sektoru.⁵⁶ V dlouhodobém srovnání zůstává agregátní ziskovost nadprůměrná a rentabilita aktiv byla nejvyšší za posledních 10 let⁵⁷ (Graf III.11 CB). Agregátní solventnostní poměr zůstal nad úrovní 200 % (222 % k 30. červnu 2023) a nacházel se vysoko nad regulační hranicí 100 % (Graf III.24). Pojistný sektor tak zůstává odolný a v současnosti není zdrojem rizik, která by mohla ohrozit stabilitu finančního systému.

Hlavní riziko pro sektor pojišťoven představuje neuspořádaná cenová korekce na finančních trzích

Vývoj úvěrových rozpětí a cen na finančních trzích zůstává významným rizikem pro sektor pojišťoven. Celková výše bezprostředních rizik pro sektor pojišťoven se v průběhu prvního pololetí 2023 mírně snížila v důsledku snížení volatility a poklesu domácích výnosových křivek. Úvěrová rozpětí se i přes přetrvávající geopolitickou nejistotu nachází blízko průměrů pozorovaných po roce 2000. V případě neuspořádané korekce cen na finančních trzích v důsledku výrazného přecenění rizika by se do problémů mohly dostat zejména pojišťovny podnikající v oblasti životního pojištění (přibližně 27 % celkového vybraného pojistného je v oblasti životního pojištění). V oblasti neživotního pojištění přetrvává spíše střednědobé riziko vyplývající z cen a rozsahu zajištění, kde již dochází – a pravděpodobně bude dále docházet – k úpravě cen zajištění vlivem nedávné pandemie, agrese na Ukrajině a projevů klimatických změn.⁵⁸ To může způsobit nárůst cen samotného pojištění, případně omezení produktové nabídky a snížení dostupnosti pojistného krytí pro některé segmenty zákazníků nebo odvětví. Konečným důsledkem by pak mohlo být snížení ziskovosti a oslabení kapitálové pozice pojistného sektoru. ČNB uvedená rizika hodnotí mimo jiné prostřednictvím makrozátěžových testů pojišťovacího sektoru nebo dohledových zátěžových testů pojišťoven. Výsledky obou letošních testů potvrdily, že domácí pojišťovací sektor zůstal dle dat ke konci roku 2022 na agregátní úrovni vůči potenciálním nepříznivým šokům odolný (Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2023, část IV.2.1 a Dohledové zátěžové testy vybraných pojišťoven – 2023).

55 Do tzv. dlouhodobého investičního produktu (DIP) střadatel bude moci zahrnout různé produkty od bankovních vkladů až po investice do podílových fondů nebo jiných cenných papírů. DIP by v případě schválení novely zákona o podnikání na kapitálovém trhu vznikl od 1. 1. 2024 a budou jej moci nabízet zejména banky, investiční společnosti a obchodníci s cennými papíry. Státní podpora produktu bude realizována prostřednictvím odečtu od základu daně z příjmů. Výše odečtu by měla být vyšší než u produktů penzijních společností, avšak klienti by na druhé straně neměli nárok na státní příspěvek.

56 To platí jak v hrubém vyjádření, tak i po očištění o zajištění.

57 S výjimkou období druhé poloviny roku 2021 a první poloviny roku 2022, kdy byla ziskovost zvýšena jednorázovými vlivy souvisejícími se změnami majetkové struktury u některých pojišťoven.

58 To se již částečně promítlo do zajišťovacích programů na rok 2023.

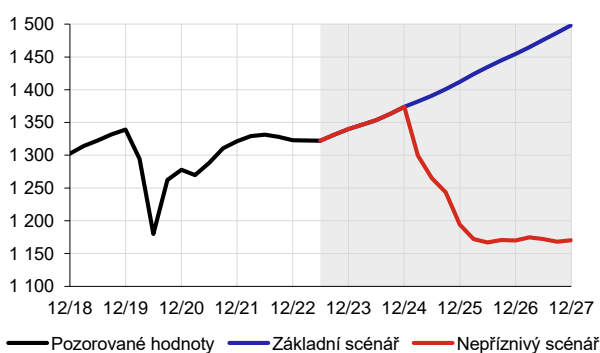
III.4 MAKROZÁTĚŽOVÝ TEST BANKOVNÍHO SEKTORU⁵⁹

V jarních Zprávách o finanční stabilitě jsou tradičně posuzovány dopady vybraných makrofinančních scénářů na tříletém horizontu, v případě podzimní Zprávy je obvykle testována odolnost bankovního sektoru vůči dopadům specifických rizik s delším horizontem působení. Aktuální *Základní scénář* vychází v prvních dvou letech z oficiální makroekonomické prognózy publikované ve *Zprávě o měnové politice – léto 2023*. Díky pětiletému horizontu však umožňuje posoudit dlouhodobější důsledky některých nejistot a rizik v oblasti ekonomického a geopolitického vývoje. *Nepříznivý scénář* popisuje hypotetickou situaci, kdy by došlo ve třetím roce scénáře, tj. po odeznění inflačních tlaků a normalizaci měnově-politických sazeb, k významnému zhoršení ekonomických podmínek. Projekce klíčových makroekonomických proměnných v obou použitých scénářích zachycují *Grafy III.25A–B*, *Tab. III.1* a *Grafy III.12A–D CB*. Výsledky zátěžového testování českého bankovního sektoru v souhrnu potvrdily jeho robustní kapitalizaci, která je dostatečná k absorpci modelovaných nepříznivých šoků. Výsledky rovněž ukázaly pokrok bank v přípravě na závazné plnění minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky (MREL) od roku 2024.

Graf III.25A

Alternativní scénáře: reálný HDP

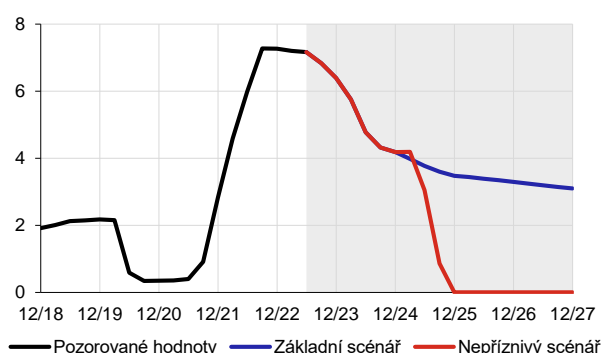
(v mld. Kč; čtvrtletní data)

Graf III.25B

Alternativní scénáře: tříměsíční PRIBOR

(v %)

Základní scénář předpokládá obnovení ekonomického růstu...

Základní scénář předpokládá stagnaci ekonomiky v prvním roce, zejména z důvodu pokračující utlumené spotřeby domácností v důsledku poklesu reálných příjmů a nepříznivých očekávání způsobených obavami z geopolitického vývoje. Utlumené zůstávají i podnikové investice v důsledku zvýšených domácích úrokových sazeb. K výraznějšímu oživení ekonomiky dojde v dalších letech scénáře. K němu přispěje vývoj čistého exportu, který bude podpořen růstem ekonomické aktivity v zahraničí. Pozitivně se projeví také pokles inflace, která se bude od roku 2024 pohybovat okolo 2% inflačního cíle. Napětí na trhu práce bude přetrvávat a míra nezaměstnanosti ve scénáři stagnovat okolo 3% úrovně. Reálné mzdy se navrátí k růstu, což dále podpoří pozitivní sentiment a růst spotřeby domácností a přispěje k ekonomickému růstu. Proti rychlejšímu růstu bude působit rozpočtová politika vlády zaměřená na snížení strukturálních deficitů v podobě tzv. konsolidačního balíčku. Kurz v prvním roce scénáře mírně oslabí k úrovním 24,7 Kč, ale v dalších letech bude pozvolna posilovat až pod hranici 24,0 Kč na horizontu scénáře.

... při pouze mírném nárůstu úvěrových rizik

V *Základním scénáři* postupně narůstá úvěrová aktivita, která je na počátku scénáře z důvodu jen pozvolna klesajících úrokových sazeb a negativního ekonomického sentimentu utlumená jak u úvěrů nefinančním podnikům, tak i úvěrů domácnostem na bydlení. Míra selhání u nefinančních podniků na počátku scénáře mírně roste, ale následně s postupným ekonomickým oživením klesá. U domácností míra selhání roste velmi mírně po celou dobu scénáře (*Tab. III.1*). Ztrátovost ze selhání se udržuje okolo výchozích úrovní jak u nefinančních podniků, tak u domácností (*Tab. III.1*).

V Nepříznivém scénáři by se ekonomika dostala do hluboké recese...

V prvních dvou letech by se ekonomika vyvíjela v souladu se *Základním scénářem*, kdy dochází k ekonomickému oživení, poklesu inflace a normalizaci měnové politiky. Ve třetím roce scénáře je simulován hypotetický nepříznivý globální vývoj spojený s narůstajícím geopolitickým napětím, který by způsobil prudký pokles domácí i zahraniční poptávky a investiční aktivity firem. HDP by ve třetím a čtvrtém roce klesl o 8,0 %, resp. 6,4 %, a v pátém roce by stagnoval (*Tab. III.1*). Nezaměstnanost by po propuknutí recese postupně narostla až na 10,5 % na horizontu testu a nominální mzdy by začaly klesat. Fiskální politika by působila v průběhu celého scénáře proticyklicky, ale rozsah podpůrných výdajových opatření by se s ohledem na růst zadlužení státu snižoval. Ke korekci a překmitnutí meziroční dynamiky do záporných hodnot, kde by

59 Metodika a historické informace a výsledky viz <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/zatezove-testy/bankovni-sektor>.

setrvala do konce testu, by došlo u cen rezidenčních nemovitostí. Měnová politika procházející v prvních dvou letech postupnou normalizací by byla po propuknutí ekonomické krize výrazně uvolněná. Výnosy českých státních dluhopisů by v návaznosti na uvolnění měnové politiky ve třetím roce scénáře prudce klesaly, avšak v dalších letech by pokles mírně korigovaly vlivem nárůstu kreditní rizikové prémie. Kurz by ve scénáři postupně oslaboval až k úrovni 30,5 CZK/EUR.

Tab. III.1

Vývoj klíčových proměnných v alternativních scénářích

	Skutečnost	Základní scénář					Nepříznivý scénář				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
Makroekonomický vývoj (průměrné hodnoty za dané období v %)											
Růst reálného HDP (mzr.)	2,4	0,1	2,3	2,7	3,1	2,9	0,1	2,3	-8,0	-6,4	0,1
Míra inflace	15,1	11,0	2,1	1,7	1,7	1,9	11,0	2,1	0,0	-4,2	-5,6
Míra nezaměstnanosti*	2,4	2,7	2,8	3,0	3,0	3,1	2,7	2,8	4,1	8,1	10,5
Růst nominálních mezd (mzr.)	5,9	9,3	8,5	6,8	5,6	5,2	9,3	8,5	2,5	-1,7	-2,0
Růst reálného HDP EMU (mzr.)	2,9	0,3	1,3	1,8	1,6	1,6	0,3	1,3	-1,5	-2,8	1,0
Růst úvěrů (meziročně, průměrné hodnoty za dané období v %)											
Nefinanční podniky	7,8	3,6	2,9	2,1	5,5	9,7	3,6	2,9	9,6	10,7	0,0
Domácnosti na bydlení	7,9	4,1	4,3	5,9	6,3	6,3	4,0	4,0	4,5	3,2	2,1
Domácnosti na spotřebu	7,3	9,1	8,1	6,4	6,3	6,1	9,1	7,8	3,7	0,0	-1,9
Míry selhání (PD)*											
Nefinanční podniky	1,0	1,3	2,6	2,6	2,1	2,0	1,3	3,1	6,3	7,8	6,2
Domácnosti na bydlení	0,5	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	0,7	0,8	1,1	2,4	4,3
Domácnosti na spotřebu	2,6	2,9	2,9	2,9	3,1	3,2	2,9	3,9	5,0	6,3	8,1
Ztrátovost ze selhání (LGD) (průměrné hodnoty za dané období v %)											
Nefinanční podniky	32	33	34	34	34	34	33	38	43	45	45
Domácnosti na bydlení	15	14	14	14	15	14	14	17	19	20	22
Domácnosti na spotřebu	43	43	43	42	42	42	43	45	48	49	51
Trhy aktiv (průměrné hodnoty za dané období v %)											
3M PRIBOR	6,3	6,9	4,8	3,7	3,4	3,2	6,9	4,8	2,0	0,0	0,0
5Y IRS CZK	5,0	4,4	3,4	3,3	3,4	3,5	4,4	3,1	1,6	0,8	1,1
5Y výnos CZ SD	4,8	4,7	3,5	3,2	3,4	3,5	4,6	3,6	2,1	1,3	1,6
3M EURIBOR	0,3	3,5	3,9	3,4	3,0	3,0	3,5	3,9	0,0	0,0	0,0
5Y IRS EUR	1,8	3,3	3,2	2,9	2,9	3,0	3,2	2,5	1,3	0,7	0,5
Rezidenční nemovitosti (mzr.)	17,3	-1,5	4,3	3,2	1,9	2,0	-2,0	4,8	-2,6	-1,7	-12,1
Akcie (mzr.)	-11,3	23,9	-2,4	-3,1	-0,5	0,0	8,2	-8,5	17,4	5,5	1,0

Zdroj: ČNB, BRKI

Poznámka: * Míra nezaměstnanosti se vypočítává dle metodiky ILO. Hodnoty PD představují očekávanou míru selhání v aktuálním roce.

... což by vedlo k materializaci úvěrových rizik

Parametry úvěrového rizika (Tab. III.1) by se pozvolna zhoršovaly již na počátku scénáře před příchodem ekonomické krize. Po jejím propuknutí by ale tempo zhoršování citelně zrychlilo, a to jak u nefinančních podniků, tak domácností. Ekonomický propad v roce 2025 by vedl k poklesu ziskovosti nefinančních podniků a nárůstu jejich míry selhání na vyšší úroveň, na kterých by setrvala až do posledního roku scénáře. Míra selhání u domácností by rostla po celém horizontu v souvislosti s postupně rostoucí nezaměstnaností a snižujícími se nominálními mzdami. Pokles ziskovosti nefinančních podniků, pokles cen nemovitostí a rostoucí nezaměstnanost by spolu s poklesem nominálních mezd vedly k pozvolnému nárůstu ztrátovosti ze selhání nefinančních podniků i domácností (Tab. III.1). Dynamika růstu úvěrů domácnostem by zpomalovala, výrazněji u úvěrů na spotřebu, kde by se dostala do záporných hodnot. U úvěrů nefinančním podnikům by byl trend zpomalování dynamiky růstu úvěrů obdobný, ale byl by brzděn oslabením koruny, které by vedlo k přecenění cizoměnových úvěrů a nárůstu jejich hodnoty v korunovém vyjádření.

Zátěžový test zohledňuje současnou fiskální politiku státu

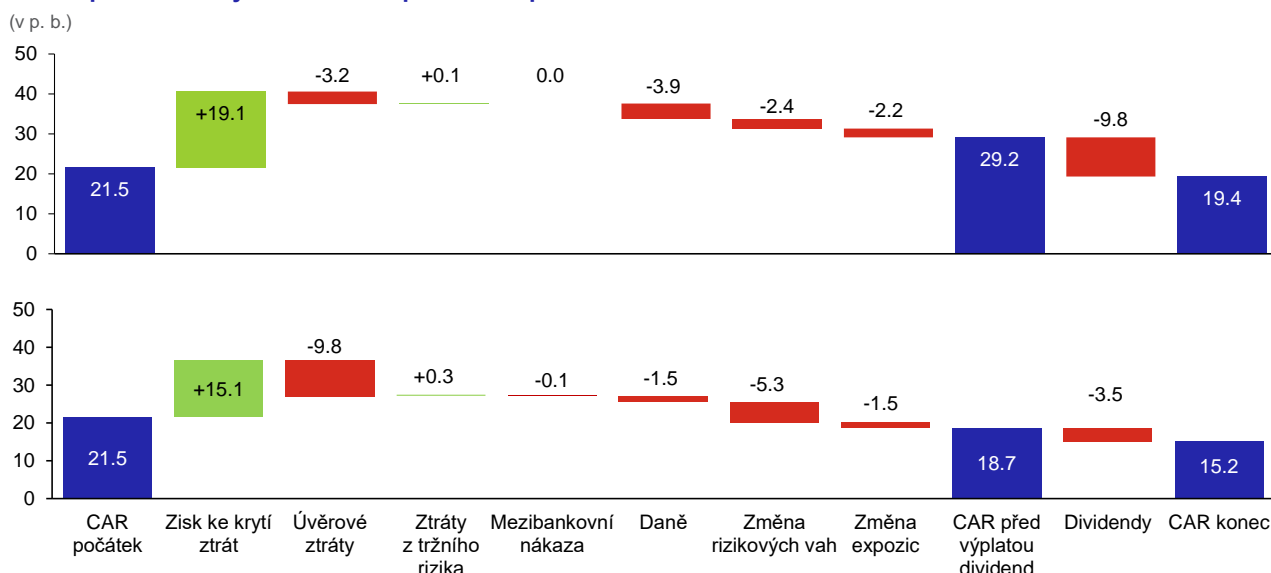
Oba scénáře berou v úvahu současnou snahu vlády o fiskální konsolidaci. V *Nepříznivém scénáři* je však navíc uvažováno uvolnění fiskální politiky v reakci na ekonomický propad ve třetím roce scénáře. Jak v *Základním*, tak i *Nepříznivém scénáři* pokračuje růst podílu státních dluhopisů v bilancích bank, který příznivě ovlivní prostřednictvím zvýšených úrokových výnosů jejich hospodářské výsledky. Růst koncentrace by však současně mohl zvyšovat rizika spojená s vazbou mezi bankami a státem (blíže [část II.2.1](#)). V obou scénářích jsou rovněž zohledněny dopady mimořádné daně z neočekávaných zisků.

V Základním scénáři roste bankám provozní zisk...

Zisk před zdaněním se s výjimkou druhého roku *Základního scénáře* drží vysoko nad úrovní 100 mld. Kč a postupně roste. K tomu přispívá růst zisku ke krytí ztrát (provozní zisk), který se zvyšuje především díky růstu úrokových výnosů podpořených vyššími úrokovými sazbami, růstem objemu poskytnutých úvěrů a pokračujícím nákupem státních dluhopisů bankami (nárůst portfolia o 174 mld. Kč na horizontu scénáře). Úvěrové ztráty ze současných nízkých úrovní narostou v druhém roce scénáře na 23,5 mld. Kč a v dalších letech kolísají okolo této úrovně. Jejich negativní dopad do zisku před zdaněním tak postupem času slábne. Ziskovost bank měřená rentabilitou aktiv (ROA) po prvotním poklesu způsobeném zvýšením aktiv roste k úrovni 1 %. Dekompozice změny celkového kapitálového poměru ([Graf III.26](#)) ukazuje, že zisk ke krytí ztrát (+19,1 p. b.) po zohlednění úvěrových ztrát (-3,2 p. b.), zisků z tržního rizika (0,1 p. b.) a daní (-3,9 p. b.) přispívá ke zvýšení kapitálového poměru o výrazných 12,1 p. b. Negativní vliv (-4,6 p. b.) na výsledný kapitálový poměr však má nárůst celkového objemu rizikové expozice (TREA), který odráží nárůst rizikových vah a zvýšení expozic (negativní příspěvek do kapitálového poměru -2,4 p. b., resp. -2,2 p. b.). Výsledný celkový kapitálový poměr před zohledněním dividend tak vzroste z počátečních 21,5 % na 29,2 %.

Graf III.26

Dekompozice změny celkového kapitálového poměru bankovního sektoru v alternativních scénářích

Poznámka: CAR = celkový kapitálový poměr. Položky zvyšující kapitálový poměr jsou vyznačeny zeleně, položky snižující kapitálový poměr červeně.

... a kapitálový poměr zůstává vysoko nad regulační hranicí i po zohlednění dividend

Výplata dividend v modelovém rámci⁶⁰ (ve výši 346 mld. Kč) snižuje výsledný kapitálový poměr z 29,2 % na 19,4 %, který se však s dostatečnou rezervou pohybuje nad celkovým kapitálovým požadavkem (OCR). Žádná ze systémově významných bank⁶¹ by v *Základním scénáři* neprolomila rezervu pro J-SVI ([Graf III.27](#)), zatímco u ostatních bank by v jednom případě vlivem makroekonomické povahy zátěžového testu⁶² došlo k prolomení kapitálového požadavku SREP (TSCR). Doplnění kapitálu na hranici TSCR by si pak vyžádalo kapitálovou injekci v celkové výši 0,03 mld. Kč. Bankovní sektor jako celek

60 Podrobněji [Metodika makrozátěžového testu solventnosti domácího bankovního sektoru](#).

61 Za systémově významné banky je považováno pět bank se stanovenou hodnotou J-SVI rezervy pro rok 2023.

62 Banka se do situace nedostatečného kapitálového poměru může dostat i z toho důvodu, že metodika zátěžových testů hodnotí její obchodní model z dlouhodobějšího hlediska jako neudržitelný, i když tomu tak být nemusí, jelikož se neuvažují změny v přístupu bank k jejich obchodní strategii. Důvodem je, že tato metodika vychází z modelu univerzální banky a pro banky se specifickým obchodním modelem nemusí být zcela přesná. ČNB proto u jednotlivých institucí hodnotí výsledky testu s ohledem na jejich specifické charakteristiky.

se v *Základním scénáři* pohybuje s dostatečnou rezervou také nad závazným 3% požadavkem na pákový poměr, individuálně by však v případě jedné banky bylo nutné doplnit kapitál ve výši 0,3 mld. Kč. Zavedení mimořádné daně z neočekávaných zisků odolnost sektoru zásadně neovlivní.

I v *Nepříznivém scénáři* by si bankovní sektor udržel ziskovost...

Předpokládaný nárůst výnosů z nově nakoupených vládních cenných papírů (nárůst portfolia na celém horizontu testu celkově o 721,0 mld. Kč) by měl pozitivní vliv na zisk ke krytí ztrát a převážil by negativní dopady poklesu měnověpolitických sazeb. Zisk ke krytí ztrát by rostl z 105,8 mld. Kč v prvním roce scénáře na úroveň 134,8 mld. Kč v posledním roce. Prudký pokles ekonomické aktivity a růst nezaměstnanosti by zapříčinil skokový nárůst úvěrových ztrát, který by kulminoval ve třetím a čtvrtém roce scénáře těsně pod úrovní 100 mld. Kč. Pokles úrokových sazeb by vedl ke zvýšení hodnoty tržně přeceňovaných aktiv, nicméně z hlediska zisku by byl dopad do hospodaření poměrně nízký. Bankovní sektor by se tak v žádném roce *Nepříznivého scénáře* nepropadl do ztráty. Ziskovost měřená pomocí ukazatele ROA by dosáhla dna (0,1 %) ve třetím roce, avšak následně by se zvyšovala díky růstu zisku ke krytí ztrát a poklesu úvěrových ztrát. Dekompozice změny celkového kapitálového poměru (*Graf III.26*) ukazuje, že zisk ke krytí ztrát (+15,1 p. b.) by dostatečně pokrýval výrazné úvěrové ztráty (-9,8 p. b.), nevýznamné ztráty z mezibankovní nákazy (-0,1 p. b.) i placené daně (-1,5 p. b.) a spolu s mírnými zisky z tržních rizik (0,3 p. b.) by přispíval ke zvýšení kapitálového poměru o 4,0 p. b. Růst celkového objemu rizikové expozice (TREA) by snížil kapitálovou vybavenost o -6,8 p. b. na 18,7 % (příspěvek nárůstu rizikových vah -5,3 p. b., resp. nárůstu expozic -1,5 p. b.). Ani v *Nepříznivém scénáři* by zavedení mimořádné daně z neočekávaných zisků zásadně neovlivnilo odolnost sektoru.

Tab. III.2

Dopad alternativních scénářů na bankovní sektor

	Skutečnost	Základní scénář					Nepříznivý scénář				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
Položky výkazu Z/Z a OCI (v mld. Kč)											
Zisk ke krytí ztrát*	114,6	109,6	117,5	142,1	149,2	158,0	105,8	107,0	110,9	123,2	134,8
Úvěrové ztráty*	-6,6	-6,5	-23,5	-22,7	-24,1	-25,2	-25,5	-59,5	-99,5	-95,2	-59,5
ve stupni 1 a 2	-0,2	2,3	-1,4	0,1	-2,0	-1,9	-17,1	-31,1	-37,1	-5,1	32,7
ve stupni 3	-0,6	-8,9	-22,1	-22,7	-22,0	-23,3	-8,4	-28,4	-62,4	-90,0	-92,2
Zisk z tržních rizik (Z/Z)	14,6	8,0	1,4	-0,2	0,2	-0,3	6,3	1,8	4,4	0,1	-1,3
Zisk před zdaněním	118,1	109,3	95,5	119,2	125,3	132,4	84,9	49,3	15,8	28,2	74,0
Zisk z tržních rizik (OCI)	-7,0	5,0	2,9	-0,6	2,0	-1,3	-5,7	4,4	14,4	2,5	-2,6
Mezibankovní nákaza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2	-1,1	-0,8	0,1
Položky bilance (v bil. Kč ke konci období)											
Aktiva	8,1	9,5	9,9	10,2	10,5	11,0	9,5	9,8	10,3	10,6	10,6
Klientské úvěry (netto)	4,1	4,4	4,5	4,7	5,0	5,4	4,4	4,5	4,8	4,9	4,8
Držené dluhové CP	1,6	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	1,8	1,9	2,1	2,3	2,4
Regulační kapitál	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
TREA	2,8	2,9	3,1	3,2	3,4	3,6	3,0	3,2	3,7	4,0	4,2
TEM	8,5	9,8	10,1	10,4	10,7	11,1	9,8	10,1	10,6	11,0	11,1
Regulační ukazatele (v % ke konci období)											
Celkový CAR (% TREA)	22,1	20,9	20,1	20,0	19,7	19,4	20,7	19,5	16,8	15,3	15,2
CET 1 CAR (% TREA)	20,5	19,1	18,4	18,3	18,1	17,9	18,9	17,8	15,4	14,0	13,9
Pákový poměr (% TEM)	7,1	6,0	5,8	5,9	6,0	6,1	5,9	5,8	5,5	5,3	5,5
MREL ukazatel* (% TREA)	26,9	29,9	29,0	28,6	28,1	27,6	29,7	28,0	24,4	22,4	22,2
MREL ukazatel* (% TEM)	9,0	9,0	8,8	8,8	8,9	9,0	8,9	8,8	8,4	8,2	8,5
Ostatní											
Dividenda za daný rok	102,5	70,4	58,6	71,7	75,6	69,6	51,0	24,6	22,7	24,5	28,2
Míra ztrátovosti* (v %)	-0,2	-0,1	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-1,3	-2,1	-1,9	-1,2
ROA* (v %)	1,1	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	0,6	0,4	0,1	0,2	0,6

Poznámka: Rok 2023 je v první polovině představován skutečným vývojem a v druhé polovině vývojem ve scénáři. * Zisk ke krytí ztrát představuje zisk před zdaněním bez vlivu úvěrových ztrát a ztrát z tržního rizika. Úvěrové ztráty (uváděné s minusem) představují ztráty ze znehodnocení z důvodu úvěrového rizika. V případě, že dochází k rozpouštění opravných položek, uvádí se hodnota s plusem. MREL ukazatel představuje součet kapitálu a způsobilých závazků. Míra ztrátovosti je vypočtena jako podíl úvěrových ztrát na hrubých průměrných klientských úvěrech. ROA je vyjádřena jako podíl zisku po zdanění na aktivech ke konci daného období, kde hodnota aktiv nezohledňuje operace s vládními vklady přes konec roku.

... nicméně výsledný kapitálový poměr by signalizoval potřebu rozpuštění CCyB

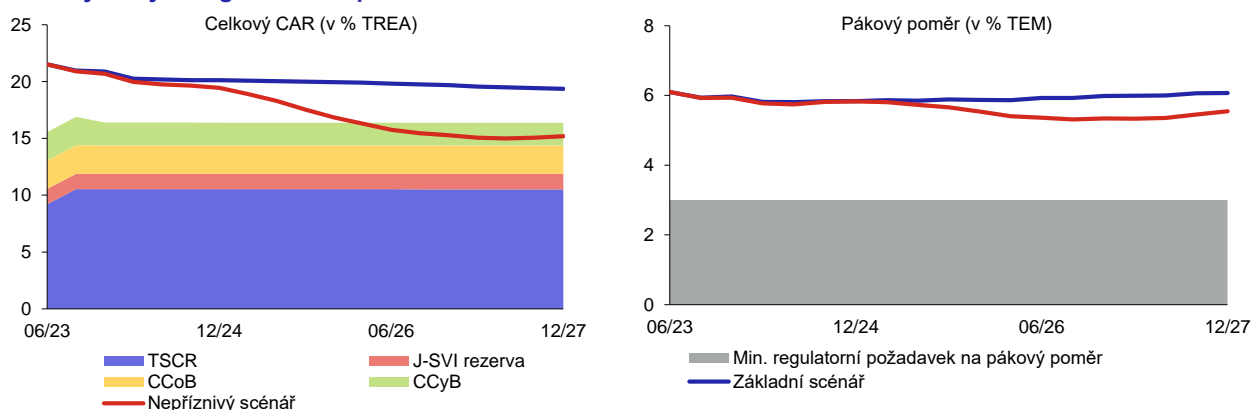
Vyplacení dividend (ve výši 151,0 mld. Kč) by vedlo k poklesu výsledného celkového kapitálového poměru na 15,2 %.⁶³ V těchto podmínkách by ČNB reagovala plným uvolněním CCyB umožňujícím její využití pro absorpci ztrát bankovního sektoru. U dvou systémově významných bank (Graf III.28) by byla nutná kapitálová injekce z důvodu prolomení J-SVI a TSCR ve výši 11,2 mld. Kč a u dvou systémově nevýznamných bank z důvodu prolomení TSCR ve výši 1,5 mld. Kč. Pákový poměr bankovního sektoru by v *Nepříznivém scénáři* klesl na hodnotu 5,5 %, a zůstal by tak vysoko nad 3% hranicí. Tu by však individuálně nesplňovala jedna systémově významná a jedna systémově nevýznamná banka, přičemž k jejímu splnění by byla vyžadována kapitálová injekce ve výši 7,6, resp. 1,3 mld. Kč. Výsledná hodnota celkového kapitálového poměru nicméně ukazuje, že bankovní sektor jako celek by byl dostatečně odolný vůči nepříznivému vývoji předpokládanému v *Nepříznivém scénáři*.

Banky pokračují v emisi způsobilých závazků, které snižují potřebu kapitálu pro účely MREL

Bankovní sektor se nadále připravoval na rok 2024, kdy vstoupí v platnost požadavky spojené s plněním MREL (Minimální požadavky na závazky vůči rekapitalizaci a likvidaci). Hlavním cílem těchto opatření je zajistit dostatek vhodných závazků, resp. zdrojů, které by mohly být v případě finanční krize využity k obnově kapitálu bank. Banky postupně optimalizují skladbu nástrojů použitých při plnění MREL tak, aby optimalizovaly náklady a udržely svou ziskovost. Emisní výhled způsobilých závazků nicméně stále naznačuje zvýšenou emisní aktivitu, která může kulminovat v druhém pololetí 2023. Možné další zvýšení podílu způsobilých závazků povede k snížení vázaného kapitálu v bankách a umožnilo by výplatu vyšších dividend. To se projevuje ve struktuře MREL, která v *Základním scénáři* neindikuje potíže s jeho plněním. V *Nepříznivém scénáři* by nicméně banky byly nuceny doplnit 1,6 % TREA způsobilých závazků (Graf III.29), aby plnily požadavky na rekapitalizační složku. Kvůli nedostatku plnění požadavků TSCR by pak banky musely doplňovat také CET1 kapitál injekcemi vlastníků či jinými zdroji, a to ve výši 0,9 % TREA bankovního sektoru a také 1,6 % TREA kapitálu, který může být nicméně alternativně získán např. emisí podřízeného dluhu (AT1 kapitál).

Graf III.27

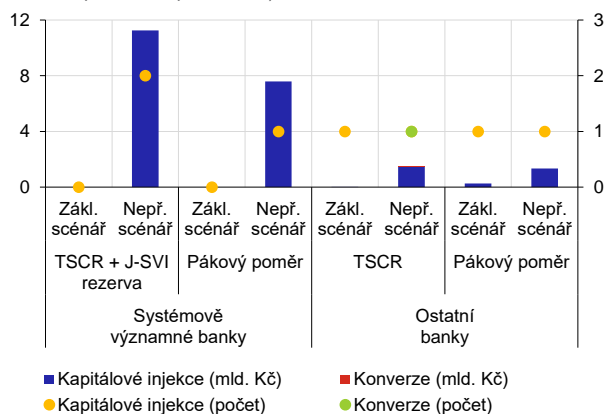
Plnění vybraných regulatorních požadavků bankovním sektorem v alternativních scénářích

Graf III.28

Potřeba a způsob doplnění kapitálu při různých úrovních kapitálových požadavků

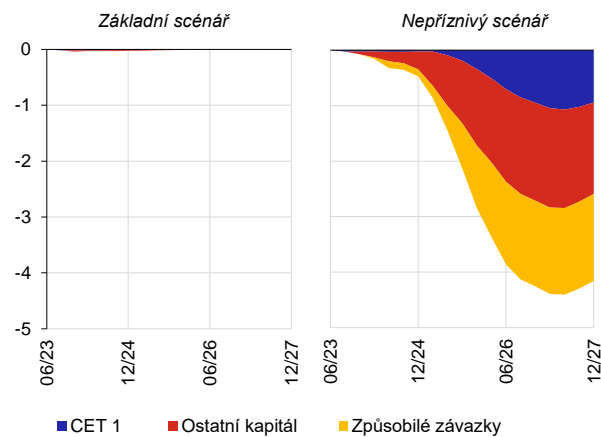
(v mld. Kč; pravá osa: počet bank)

Graf III.29

Nedostatek MREL a jeho struktura

(v % TREA)

63 Výsledek by tak byl o 4,2 p. b. horší než v *Základním scénáři*, kde však byla vyplacena o 195 mld. Kč vyšší dividend.

IV. MAKROBEZŘETNOSTNÍ POLITIKA

ČNB dle § 2 zákona o ČNB pečuje o finanční stabilitu a o bezpečné fungování finančního systému v ČR.⁶⁴ Zaměřuje se při tom v souladu s doporučením ESRB na plnění průběžných cílů, které odráží existenci různých zdrojů systémového rizika a jejich vlastních transmisních mechanismů. K dosahování těchto cílů provádí makrobezpečnostní politiku, přičemž za tímto účelem využívá sadu makrobezpečnostních nástrojů zaměřených převážně na bankovní sektor.

IV.1 NÁSTROJE MAKROBEZŘETNOSTNÍ POLITIKY ČNB

ČNB v současnosti využívá kapitálové rezervy a úvěrové ukazatele

ČNB aktivně nastavuje sazby tří ze čtyř kapitálových rezerv. Při nastavování zohledňuje rozsah a očekávaný vývoj strukturálních (část IV.2) a cyklických rizik (část IV.3), jimž je domácí bankovní sektor vystaven. K listopadu 2023 dosáhla celková výše kapitálových rezerv (tzv. kombinovaná kapitálová rezerva) 4,5–7 % (Tab. IV.1).⁶⁵ K omezení systémových rizik trhu s bydlením a jeho financování nastavuje ČNB horní hranice úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI. Ty jsou k 1. lednu 2024 nastaveny pro ukazatel LTV (část IV.4).⁶⁶

Tab. IV.1

Přehled makrobezpečnostních nástrojů v ČR

Nástroje	Nastavení k 29. 11. 2023	Nastavení účinné od ledna 2024
Bezpečnostní kapitálová rezerva (CCoB)	2,50 %	2,50 %
Proticyklická kapitálová rezerva (CCyB)	2,0 %	2,0 %
Rezerva pro jiné systémově významné instituce (rezerva J-SVI)	0,5–2,50 %	0,5–2,50 %
Rezerva ke krytí systémového rizika (SyRB)	není stanovena	není stanovena
Horní hranice úvěrového ukazatele LTV	80 % (resp. 90 %)	80 % (resp. 90 %)
Horní hranice úvěrového ukazatele DTI	8,5násobek (resp. 9,5)	není stanovena
Horní hranice úvěrového ukazatele DSTI	není stanovena	není stanovena

Při nastavování kapitálových nástrojů se zohledňuje jejich vzájemná interakce...

ČNB volí kapitálové nástroje tak, aby zohledňovaly povahu systémových rizik, vzájemně se doplňovaly a posilovaly tím svou účinnost. Zatímco proticyklická kapitálová rezerva (CCyB) je zaměřena na posílení odolnosti bankovního sektoru vůči cyklickým systémovým rizikům napříč úvěrovými portfolii, kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika (SyRB) se využívá na posílení odolnosti vůči rizikům dlouhodobější strukturální povahy. Strukturální rizika, a zejména jejich souběh, mají potenciál zesílit nepříznivé ekonomické šoky, zintenzivňovat materializaci cyklických rizik, narušovat schopnost finančních institucí poskytovat úvěry či jiné finanční služby, a tím prohloubit hospodářský propad ekonomiky.⁶⁷ Vedle toho rezerva pro jiné systémově významné instituce (rezerva J-SVI) zajišťuje odolnost a pokračování činnosti systémově významných institucí bez ohledu na ekonomické a finanční podmínky.

... a přihlíží se k možnosti systémová rizika identifikovat, monitorovat a měřit

Identifikovatelná a měřitelná rizika cyklického charakteru krytá především CCyB vyhodnocuje ČNB kvantitativními metodami, které pracují s rozdělením úvěrových ztrát a hranicí 90% kvantilu. ČNB musí brát v úvahu i typy rizik zřetelně identifikovatelných, avšak obtížněji měřitelných. Nacházejí se dále na chvostu rozdělení, přičemž bývají podmíněna vlivem sentimentu, chováním ekonomických subjektů či politickými rozhodnutími na mezinárodní úrovni (např. klimatické změny). Tato rizika mívají převážně strukturální charakter, jakkoliv jejich intenzita se v průběhu cyklu může měnit. Pokud ČNB vyhodnotí tato rizika jako významná, může pro jejich pokrytí použít SyRB. Rizika obtížně nejen měřitelná, ale i identifikovatelná pokrývá bezpečnostní kapitálová rezerva (CCoB).⁶⁸

64 Makrobezpečnostní nástroje určené pro omezování specifických systémových rizik jsou uvedeny ve [Strategii makrobezpečnostní politiky ČNB](#).

65 Odhad úvěrového potenciálu kapitálových rezerv ke konci roku 2023 činil 3,2 bil. Kč. Úroveň úvěrového potenciálu je podmíněna nejen výší kapitálových rezerv a vývojem úvěrové aktivity v jednotlivých sektorech, ale také úrovní rizikových vah. V případě růstu rizikových vah úvěrový potenciál rezerv klesá.

66 K omezení rizik trhu s bydlením využívá ČNB i [Doporučení ČNB k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí](#).

67 Blíže ke vztahu strukturálních a cyklických rizik Hodula, M., Janků, J., Pfeifer, L. (2023): Macro-prudential policies to contain the effect of structural risks on financial downturns. *Journal of Policy Modeling*.

68 Obecně zahrnují nové potenciální zdroje zátěže pro finanční sektor, se kterými doposud není v historii finančních cyklů zkušenost.

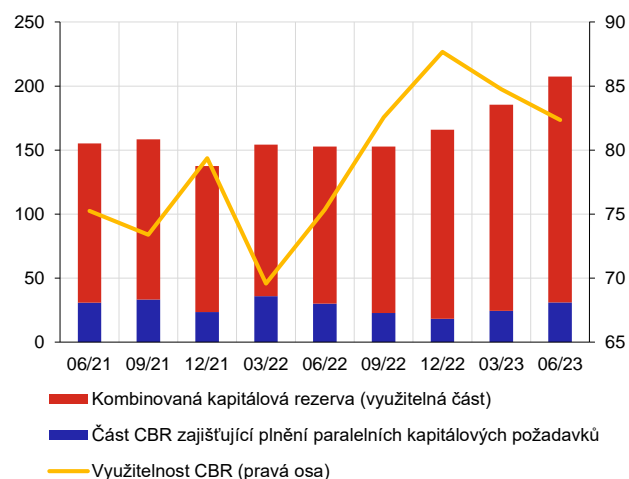
ČNB sleduje překryvy minimálních kapitálových požadavků a kapitálových rezerv

Banky mohou využít kombinované kapitálové rezervy k naplnění požadavku na pákový poměr a za určitých okolností i k naplnění MRELu (tzv. paralelní kapitálové požadavky, část III), čímž dochází k překryvům těchto požadavků a rezerv. K absorpci potenciálních ztrát či ke kapitálovému pokrytí nové úvěrové produkce ovšem mohou banky využít jen tu část kapitálu, která není paralelními kapitálovými požadavky vázána. Překryvy⁶⁹ se k polovině roku 2023 týkaly desíti bank a dosáhly objemu 31,1 mld. Kč (tj. 17,6 % objemu kombinované kapitálové rezervy, Graf IV.1). Nenabývaly prozatím úrovně, při níž by na agregátní úrovni systémově omezovaly účinnost kapitálových nástrojů makrobezpečnostní politiky, nicméně relativně výrazně narostly (ke konci roku 2022 dosahovaly 16 mld. Kč, tj. 11 %). ČNB překryvy sleduje a na vývoj situace případně zareaguje opatřeními mikrobezpečnostního nebo makrobezpečnostního dohledu či v oblasti řešení krize tak, aby nebyla účinnost kapitálových rezerv systémově oslabena.

Graf IV.1

Využitelnost kombinované kapitálové rezervy

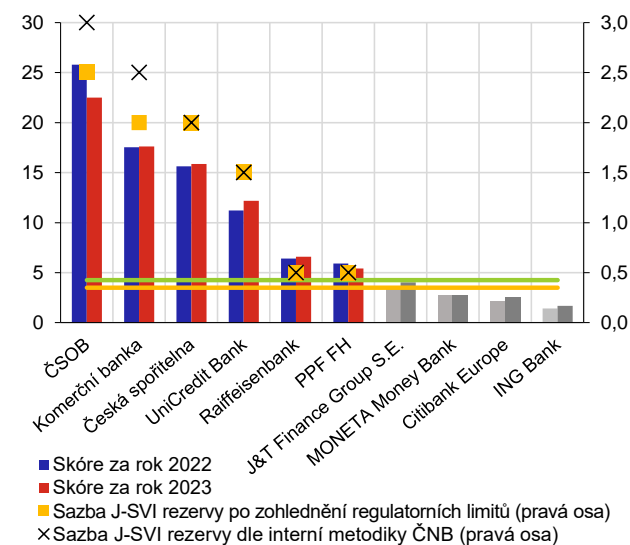
(v mld. Kč; pravá osa: v % CBR)

Graf IV.2

Skóre systémové významnosti a rezervy J-SVI

(skóre v %; pravá osa: sazba v %)

Poznámka: Šedě jsou označeny instituce, které nejsou pro rok 2023 zařazeny na seznam jiných systémově významných institucí. Regulačním limitem se rozumí omezení ve výši 1 p. b. nad výši stanovené sazby J-SVI, resp. G-SVI mateřské instituce.

69 Blíže k problematice překryvů kapitálových rezerv a požadavku na pákový poměr viz Pfeifer, L. (2020): Využitelnost kapitálových rezerv v prostředí závazného požadavku na pákový poměr. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 6/2020, a blíže k překryvům kapitálových rezerv a MRELu viz Pfeifer, L. a Holub, L. (2022) Vztah MRELu a makrobezpečnostních kapitálových rezerv. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 2/2022.

IV.2 KAPITÁLOVÉ REZERVY ZAMĚŘENÉ NA SYSTÉMOVĚ VÝZNAMNÉ INSTITUCE A STRUKTURÁLNÍ SYSTÉMOVÁ RIZIKA

Seznam J-SVI ani související sazba kapitálové rezervy se pro rok 2024 nemění

ČNB provedla v září 2023 přezkum systémové významnosti institucí v domácím finančním sektoru. Za systémově významné instituce (J-SVI) označila šest bankovních skupin ([Graf IV.2](#))⁷⁰ s bilanční sumou představující 82 % aktiv domácího bankovního sektoru. Jejich odolnost je pro finanční stabilitu klíčová a ČNB pro ně stanovuje sazbu rezervy J-SVI 0,5–2,5 % z celkového objemu rizikových expozic. Pro dvě instituce je sazba nižší, než by odpovídalo jejich vyhodnocení, a to z důvodu regulatorně stanovené horní hranice sazby pro dceřiné společnosti ([Graf IV.2](#)).⁷¹ Toto omezení do určité míry narušuje princip rovných tržních podmínek v ČR a implikuje potenciální volatilitu v případě změn nastavení této kapitálové rezervy ze strany makrobezpečnostních orgánů v zemi mateřské společnosti.⁷²

Pro krytí strukturálních systémových rizik je určena SyRB⁷³

ČNB může za účelem omezení systémového rizika strukturálního charakteru nastavit SyRB. SyRB může být nastavena plošně na celý bankovní sektor a všechny typy expozic (dále tzv. plošná SyRB) či sektorově na jejich definovanou podмноžinu (sSyRB). Systémová strukturální rizika je možné na základě různých indikátorů identifikovat a následně je analyzovat, může však být poměrně obtížné vyčíslit případný dopad jejich materializace na solventnostní pozici jednotlivých institucí či finančního sektoru jako celku.⁷⁴ Rizika strukturálního charakteru se obvykle nacházejí dále na chvostu běžného rozdělení ztrát a zkušenost s jejich naplněním buď doposud není, nebo nelze vyloučit značně jiný projev naplnění rizik v budoucích podmínkách oproti historickým zkušenostem. I z toho důvodu se vyhodnocuje potřeba stanovení SyRB a případné rozhodnutí o výši její sazby ve velké míře na základě expertního vyhodnocení možných zdrojů zátěže.⁷⁵ Plošnou či sektorovou SyRB již nastavila řada evropských zemí ([Graf IV.1 CB](#)), přičemž při kalibraci sazby SyRB některé z nich přihlížely i k výsledkům zátěžového testování.

ČNB při vyhodnocování potřeby stanovit SyRB zvažuje řadu strukturálních rizik...

Podle [dokumentu ESRB k praktickému provádění makrobezpečnostní politiky v bankovníctví](#) lze použít SyRB pro řešení systémových rizik souvisejících s finančními vazbami uvnitř finančního sektoru, se společnými expozicemi napříč institucemi, se strukturou bankovního sektoru a v neposlední řadě s finančními vazbami na reálnou ekonomiku a riziky vyplývajícími z její struktury. V podmínkách ekonomiky ČR je SyRB potenciálně vhodná ke krytí rizik ve čtyřech kategoriích⁷⁶: (1) otevřenost ekonomiky ČR a bilancí bank (tj. zranitelnost vůči zahraničním makrofinančním šokům), (2) strukturální charakteristiky domácích reálných sektorů (kromě vztahu k zahraničí), (3) význam bankovního sektoru v ekonomice a (4) vnitřní charakteristiky bankovního sektoru a jeho pozice v domácím finančním systému ([Tab. IV.2](#)). Nad rámec uvedených kategorií považuje ČNB ve vztahu k SyRB za relevantní i klimatické riziko, resp. finančněstabilní důsledky klimatické změny a přechodu ke klimaticky neutrální ekonomice. Toto riziko je svou povahou průřezové, je proto zahrnuté napříč uvedenými kategoriemi. Řadu rizik z uvedených kategorií sleduje ČNB dlouhodobě, přičemž analýzy těchto rizik pravidelně představuje prostřednictvím svých zpráv o finanční stabilitě ([Tab. IV.2](#), sloupec *Odkaz na ZFS*).

... a to s ohledem na jejich relevanci pro ČR a nejhodnější způsob jejich omezení

ČNB pomocí analýz vyhodnocuje u každého typu rizika, resp. rizikového faktoru ([Tab. IV.2](#), sloupec *Klíčový rizikový faktor*): (i) nakolik je v domácích podmínkách toto riziko aktuálně relevantní, (ii) zda by mělo být pokryto sazbou SyRB plošně či sektorově a (iii) zda existuje jiný, účinnější nástroj k jeho pokrytí ([Tab. IV.2](#), sloupec *Existence jiného nástroje*). Značná část potenciálních strukturálních systémových rizik, která by mohla být kryta sektorovou SyRB (např. strukturální charakteristiky v jednotlivých sektorech reálné ekonomiky či koncentrace expozic v oblasti nemovitostí), je již částečně omezována jinými typy nástrojů. Z toho důvodu považuje ČNB v současné době za relevantní identifikovat, monitorovat a analyzovat ta systémová strukturální rizika, která by se měla omezovat využitím plošné sazby SyRB ([Tab. IV.2](#), sloupec *Vhodné pro plošnou SyRB*).

70 Blíže internetové stránky ČNB: [Seznam jiných systémově významných institucí](#).

71 Horní hranice sazby rezervy J-SVI činí 3 %. V případě domácích institucí, které jsou dceřinými společnostmi zahraničních institucí označených jejich domácími dohledovými orgány jako J-SVI nebo G-SVI, může být horní hranice sazby rezervy J-SVI nejvýše 1 p. b. nad výši stanovené sazby rezervy J-SVI, resp. G-SVI mateřské instituce. Pět z šesti domácích J-SVI je dceřinými společnostmi zahraničních institucí označovaných svými domácími dohledovými orgány jako J-SVI či G-SVI a může se tak na ně vztahovat specifická horní hranice sazby rezervy pro dceřiné instituce.

72 ČNB se vůči této regulatorní úpravě dlouhodobě vymezuje, blíže [Reakce ČNB na Targeted Consultation on Improving the EU's Macroprudential Framework for the Banking Sector](#).

73 Do konce září 2021 byla SyRB využívána pro účely omezení rizik spojených se systémovou významností bank. Od okamžiku účinnosti transpozice směrnice CRD V 1. října 2021 využívá ČNB pro tyto účely rezervu J-SVI.

74 Viz např. ESRB (2015): [The ESRB handbook on operationalising macroprudential policy in the banking sector](#), kapitola 4, část 4.2.

75 Viz např. ESRB: [Systemic risk buffer](#).

76 Uvedená kategorizace rizik je založena na expertním posouzení ČNB a mírně se liší od kategorizace rizik ze strany jiných zemí či nadnárodních orgánů, ze kterých nicméně vychází – např. ESRB (2015): [The ESRB handbook on operationalising macroprudential policy in the banking sector](#), kapitola 4, část 3.3.

Tab. IV.2

Přehled a hodnocení rizik považovaných za relevantní pro stanovení SyRB⁷⁶

1. Otevřenost ekonomiky ČR a bilancí bank (tj. zranitelnost vůči zahraničním makrofinančním šokům)				
Vyšší otevřenost či propojení na zahraničí znamená silnější přelévání globálních šoků, přičemž silná koncentrace vůči jednomu regionu v zahraničí znamená dodatečné přelévání šoků z tohoto regionu. Bilanční vazby na zahraničí mohou představovat další kanál oslabení pozice bank.				
Klíčový rizikový faktor	Odkaz na ZFS	Aktuálně relevantní v ČR	Vhodné pro plošnou SyRB	Existence jiného nástroje (*)
Význam zahraničního obchodu v ekonomice	část IV.2	ANO	ANO	NE
Koncentrace zahraničního obchodu a bankovních úvěrů dle exportních odvětví	část IV.2	ANO	ANO	NE
Zahraniční expozice v bilanci bank (aktiva, závazky) včetně zahraničního vlastnictví domácích bank	část IV.2, ZFS jaro 2023 část III.4	částečně	spíše ANO	mikrobezpečnostní dohled, čl. 458 CRR
Průsak sentimentu (zejména tržní proměnné)	část II.1	NE		
2. Strukturální charakteristiky domácích reálných sektorů (kromě vztahu k zahraničí)				
Míra obezřetnosti domácích reálných subjektů, jejich zadluženost, sklony k rizikovému chování dle fáze cyklu apod. ovlivňují rizikovitost bankovních bilancí a citlivost bankovního sektoru na nepříznivý vývoj.				
Klíčový rizikový faktor	Odkaz na ZFS	Aktuálně relevantní v ČR	Vhodné pro plošnou SyRB	Existence jiného nástroje (*)
Strukturální charakteristiky v sektoru domácností	část IV.2, část II.2, část IV.4	částečně	NE	úvěrové ukazatele, sSyRB
Strukturální charakteristiky v sektoru podniků	část IV.2, část II.2	ANO	NE	Pilíř II, sSyRB,
Strukturální charakteristiky ve veřejném sektoru	část IV.2, část II.2; ZFS jaro 2023 část IV.5	částečně	ANO	Pilíř II
Koncentrace bank v RRE, CRE	část IV.2, část II, část IV.4	ANO	NE	úvěrové ukazatele, Pilíř II, sSyRB
3. Význam bankovního sektoru v ekonomice				
Význam bankovního sektoru určuje sekundární dopad materializace strukturálních rizik na prohloubení cyklického vývoje s nežádoucími důsledky pro vývoj reálné ekonomiky (tj. potenciální spirála mezi zhoršováním situace v bankovním sektoru a dopadem do reálné ekonomiky).				
Klíčový rizikový faktor	Odkaz na ZFS	Aktuálně relevantní v ČR	Vhodné pro plošnou SyRB	Existence jiného nástroje (*)
Podíl aktiv bankovního sektoru na HDP, podíl přidávané hodnoty a zaměstnanosti na celé ekonomice	část IV.2	NE		
4. Vnitřní charakteristiky bankovního sektoru a jeho pozice v domácím finančním systému				
Bankovní sektor může vykazovat rizikové charakteristiky spojené např. s modelovým rizikem či propojeností uvnitř bankovního sektoru i ve vztahu k dalším sektorům domácího finančního systému, přičemž tyto charakteristiky mohou mít potenciál prohloubit ztráty bank v případě nepříznivého vývoje.				
Klíčový rizikový faktor	Odkaz na ZFS	Aktuálně relevantní v ČR	Vhodné pro plošnou SyRB	Existence jiného nástroje (*)
Konkurence v bankovním sektoru	část IV.2	NE		
Obchodní modely bank, likviditní rizika, vztah likvidity a ziskovosti	část III	NE		
Propojení na další segmenty finančního sektoru	část III.4 v ZFS jaro 2023	NE		
Modelové riziko	část IV.3, ZFS podzim 2022 BOX 4	částečně	NE	úvěrové ukazatele, Pilíř II, sSyRB, čl. 458 CRR
Kybernetické riziko a rizika spojená s finančními inovacemi	ZFS jaro 2022 BOX 3	NE		

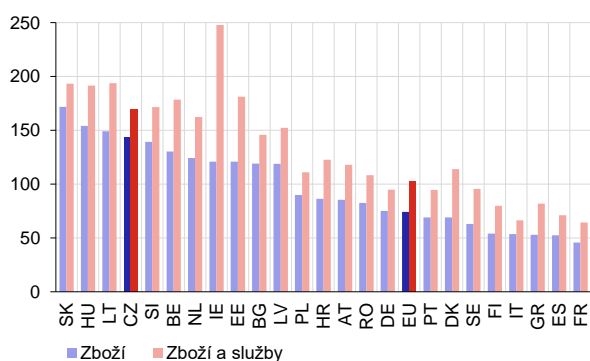
Poznámka: * U existence jiného nástroje se nezohledňuje nastavení ostatních kapitálových rezerv (tj. CCyB, CCoB a rezervy J-SVI) a ani to, zda jsou uvedené nástroje v danou chvíli aktivní. Vztah SyRB k ostatním kapitálovým rezervám je určen jednak povahou sledovaných rizik a rovněž možností jejich identifikace a kvantifikace (část IV.1), přičemž ČNB musí tento vztah zohledňovat již při posouzení aktuální relevance jednotlivých rizik v ČR (viz sloupec *Aktuálně relevantní v ČR*). Ze stejného důvodu není uváděn vztah k MREL.

Klíčovým zdrojem systémových strukturálních rizik je citlivost ekonomiky ČR na vývoj zahraničního obchodu...

Významným strukturálním rizikem, které se dle mezinárodní praxe omezuje plošnou SyRB⁷⁷, je vysoká otevřenost ekonomiky. Z mezinárodního srovnání je patrný relativně značný podíl vývozu a dovozu na produkci ekonomiky ČR. To obecně znamená vyšší citlivost domácích subjektů na zahraniční ekonomický výkon a širší spektrum šoků, kterými mohou být ekonomika ČR a potenciálně bankovní sektor zasaženy. Ekonomiku ČR lze v tomto směru hodnotit jako značně otevřenou (Graf IV.3), přičemž v čase se tato míra otevřenosti zvyšuje (Graf IV.4). Vysoká citlivost ekonomiky na globální hospodářský vývoj se do značné míry odráží v historicky vyšším kolísání dynamiky HDP v porovnání s jinými zeměmi.⁷⁸ Ekonomiku ČR by proto mohla do značné míry ovlivnit rizika potenciálního procesu deglobalizace⁷⁹.

Graf IV.3
Indikátor otevřenosti ekonomiky vybraných zemí EU v roce 2022

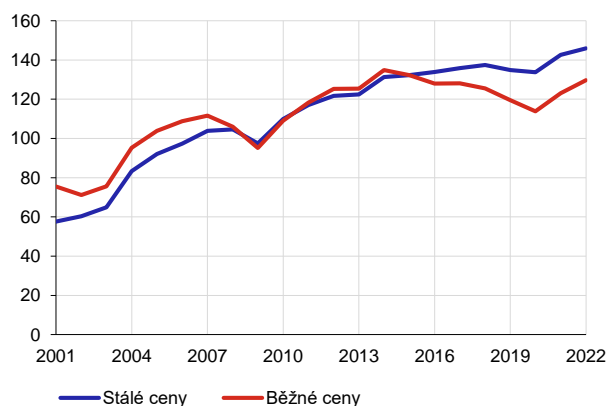
(součet dovozu a vývozu v % HDP, stálé ceny roku 2015)

Zdroj: Eurostat

Graf IV.4
Indikátor otevřenosti ekonomiky ČR

(součet dovozu a vývozu zboží v % HDP)

Zdroj: Eurostat

... její zranitelnost vůči přeshraničním šokům je navíc prohloubena koncentrací v mezinárodním obchodě...

Dalším významným rizikovým faktorem je míra diverzifikace v mezinárodním obchodě. Odbyt domácích vývozců (resp. dodavatelé domácích dovozců) je regionálně úzce koncentrován. To může snižovat celkovou schopnost ekonomiky kompenzovat nepříznivý vývoj v poptávce tohoto regionu (resp. v dovozních cenách a dalších dovozních podmínkách) příznivějším vývojem v jiných oblastech. I v evropském srovnání je ekonomika ČR nadprůměrně koncentrovaná v dovozu i ve vývozu, a to relativně stabilně v čase (Graf IV.5).⁸⁰ Hlavními protistranami pro domácí vývozce jsou Německo, Slovensko a Polsko, v případě dovozců pak rovněž Čína. Snižovaná míra diverzifikace je dále prohloubena charakterem domácího vývozu, v němž zaujímá vysoký podíl meziproduktů určených převážně pro konkrétního dodavatele⁸¹. V kontextu systémových rizik je i zásadní relativně vysoký podíl bankovních úvěrů poskytovaných nefinančním podnikům s vysokým podílem tržeb z vývozu či podnikům zapojeným v dodavatelských řetězcích navázaných na vývoz (Graf IV.6).⁸²

... a přímými přeshraničními vazbami domácích bank

Sledovaným rizikovým faktorem otevřenosti ekonomiky je i význam nerezidentů v bilancích domácích bank a případně náhlé a neočekávané změny v jejich chování spojené se změnou zahraničního ekonomického vývoje. Na straně aktiv jsou to převážně expozice vůči zahraničním úvěrovým institucím či klientské úvěry. Na straně pasiv převládají závazky vůči úvěrovým institucím, v menší míře pak klientské vklady a emitované dluhopisy.⁸³ Důležitým indikátorem je i převažující zahraniční vlastnictví domácích bank (téměř 90 % bilančních aktiv bankovního sektoru v ČR). Na obou stranách bilance je relevantní rovněž reálná hodnota derivátů s nerezidentskou protistranou. Expozice vůči nerezidentům v čase rostou,

77 Viz např. ESRB: [Systemic risk buffer](#).

78 Směrodatná odchylka roční míry růstu domácího HDP za roky 2003–2022 činila 3,2 p. b., tj. více než směrodatná odchylka v případě Německa (2,3 p. b.), Evropské unie jako celku (2,5 p. b.), Spojených států (1,9 p. b.), obecně vysokopříjmových zemí (2,1 p. b.) i agregátně světové ekonomiky (1,9 p. b.).

79 Viz např. [Deglobalisation: risk or reality?](#)

80 K měření koncentrace je využíván zejména Herfindahl-Hirschmanův Index (HHI), který je definován jako součet druhých mocnin podílů (v %) a nabývá hodnot od 0 (v případě nulové koncentrace) do 10 000 (v případě maximální koncentrace).

81 Viz např. [Závislost českého vývozu na Německu](#).

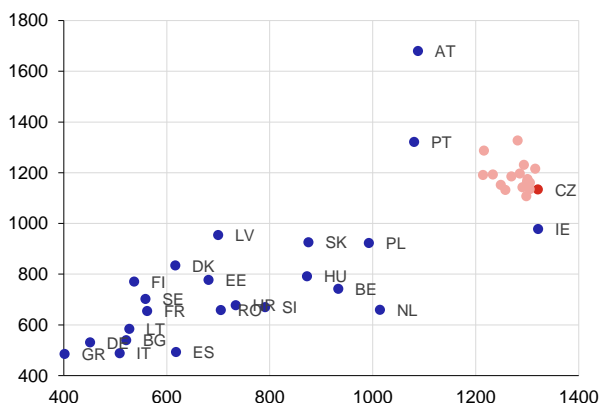
82 Alternativním ukazatelem navázání bankovního sektoru na vývoz je podíl úvěrů přibližně 350 největším vývozcům vůči celkovým úvěrům nefinančním podnikům, který se dlouhodobě pohybuje poblíž 12 %. Úvěry největším vývozcům jsou denominované převážně v eurech (z 57 % k 31. 12. 2019 a ze 72 % k 31. 8. 2023).

83 Expozice vůči zahraničním úvěrovým institucím jsou relativně přirozeným důsledkem zapojení domácích bank v přeshraničních platbách a současně mohou být ovlivněny pozicí ve vztahu k zahraničním vlastnickým skupinám (viz [ZFS – jaro 2023](#), část III.4). Úvěry a pohledávky vůči klientům nerezidentům jsou přibližně ze třetí čtvrtiny tvořeny úvěry nefinančním podnikům a současně z více než poloviny úvěry klientům na Slovensku.

avšak pomaleji než celkové expozice (Graf IV.2 CB). Závazky vůči nerezidentům skokově narostly v letech 2016–2017, od té doby v absolutních hodnotách spíše stagnují, v relativním vyjádření k bilanční sumě klesají.

Graf IV.5 Index koncentrace vývozu a dovozu vybraných zemí EU do partnerských zemí v roce 2022

(HHI v bodech; osa x: vývoz, osa y: dovoz)

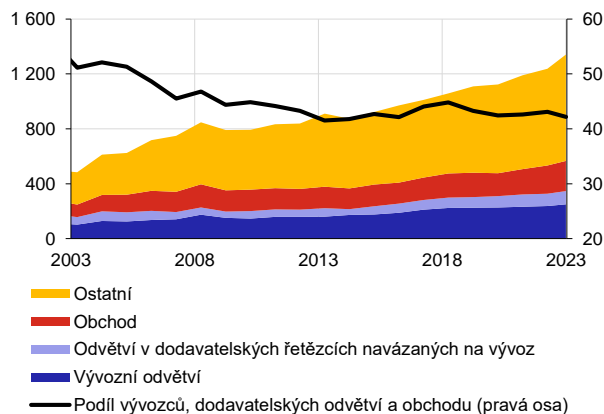

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Světle červené body zobrazují hodnoty pro ČR v období 2006 až 2021.

Graf IV.6 Bankovní úvěry nefinančním podnikům dle návaznosti na vývoz či obchod

(v mld. Kč; pravá osa: v %)

Poznámka: Za vývozní odvětví jsou zde považována ta, u nichž objem vývozu představuje alespoň třetinu celkových užitých zdrojů. Za dodavatelská odvětví pro vývozce jsou zde považována ta, u nichž podíl výstupů dále užitých jako mezipotřeba vývozních odvětví představuje alespoň pětinu užitých zdrojů.

K systémovému riziku přispívají strukturální charakteristiky sektoru nefinančních podniků

Příspěvek domácností je v současnosti méně významný. To je patrné jednak z makroekonomických veličin odrážející chování domácností (typicky např. vývoje míry úspor v posledních letech, [ZoMP – podzim 2023](#), BOX 2) a také z profilu domácností tvořících poptávku po úvěrech na bydlení (část IV.4). Jako méně významný lze hodnotit i příspěvek sektoru vládních institucí (viz např. část IV.5 v [ZFS – jaro 2023](#)). Při úvahách o nastavení plošné SyRB by však vzhledem ke zvýšenému strukturálnímu deficitu sektoru vládních institucí mohl být do určité míry zohledněn potenciálně nižší fiskální prostor vlády pro proticyklické působení (část II.2). Vedle toho některé strukturální charakteristiky sektoru nefinančních podniků by mohly zesilovat dopad případných nepříznivých šoků. Jedná se o relativně vysokou odvětvovou koncentraci v domácí ekonomice i v bankovních úvěrových portfoliích, vyšší zranitelnost vůči přechodovým klimatickým rizikům či zvýšený význam cizoměnového financování. Napříč soukromým nefinančním sektorem pak lze za dodatečné riziko považovat i dlouhodobě strukturálně vysokou poptávku domácností i podniků po úvěrech k financování nákupu či výstavby nemovitostí (jakkoliv v současnosti cyklicky utlumenou).

Vysoká odvětvová koncentrace je patrná v produkci, zaměstnanosti i složení bankovních úvěrů

V činnostech sektoru nefinančních podniků mají v ČR klíčové postavení zpracovatelský průmysl a obchod, a to jak z hlediska produkce a hrubé přidané hodnoty, tak dle významu v tvorbě pracovních míst (Graf IV.7). Tato odvětví jsou zároveň klíčovými příjemci bankovních úvěrů (Graf IV.7, pravý panel), přičemž nejvýznamnějšími dle odvětvového členění jsou podniky s činností v oblasti nemovitostí. Jejich přímý podíl na ekonomické aktivitě optikou produkce či zaměstnanosti je však malý. Z hlediska mezinárodního srovnání je míra koncentrace ekonomické aktivity, zaměstnanosti i bankovních úvěrů dle odvětví činnosti v ekonomice ČR vyšší než v případě jiných ekonomik EU (Graf IV.3 CB a Graf IV.4 CB). Vyšší míra koncentrace bankovních úvěrů do odvětví (případ úvěrů podnikům s činností v oblasti nemovitostí) současně přispívá k systémovému riziku prostřednictvím nižší diverzifikace bankovních úvěrových portfolií.

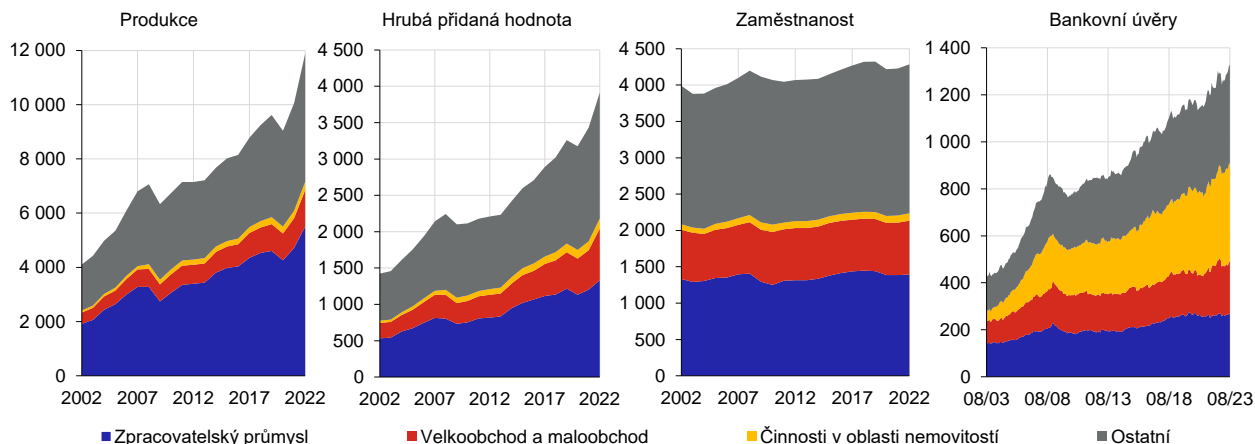
Provázání bankovních bilancí s nemovitostním trhem je zesíleno i významem úvěrů na bydlení

Činnosti v oblasti nemovitostí představují hlavní příčinu vysoké koncentrace bankovních úvěrů dle odvětví u řady evropských ekonomik (Graf IV.4 CB). K provázání bankovního sektoru a nemovitostního trhu kromě odvětvové koncentrace úvěrů nefinančním podnikům přispívají i úvěry domácnostem na bydlení. To je i případ domácího bankovního sektoru, ve kterém podíl úvěrů ve vztahu k nemovitostnímu trhu od roku 2020 přesahoval 60 % všech úvěrů poskytnutých domácímu soukromému nefinančnímu sektoru (Graf IV.8). Z toho důvodu se ČNB rizikům na nemovitostních trzích dlouhodobě věnuje (část II.1, část IV.4). V kontextu SyRB je tato koncentrace spolu s rizikovějším profilem hypotečního portfolia v některých zemích EU důvodem pro stanovení sektorové SyRB (Graf IV.1 CB).

Graf IV.7

Produkce, přidaná hodnota, zaměstnanost a bankovní úvěry v sektoru nefinančních podniků dle odvětví

(v mld. Kč, zaměstnanost v tisících osob)

Zdroj: Eurostat, ČNB

Poznámka: V případě zaměstnanosti jsou vzhledem k dostupnosti dat zahrnuty všechny sektory (nejen sektor nefinančních podniků), ale pro srovnatelnost jsou současně pro tento ukazatel vyjmuty sekce K (peněžnictví a pojišťovnictví), O (veřejná správa), P (vzdělávání), Q (zdravotní a sociální péče) a T (činnosti domácností), jelikož činnosti v těchto odvětvích jsou dominantně tvořeny jinými sektory než nefinančními podniky.

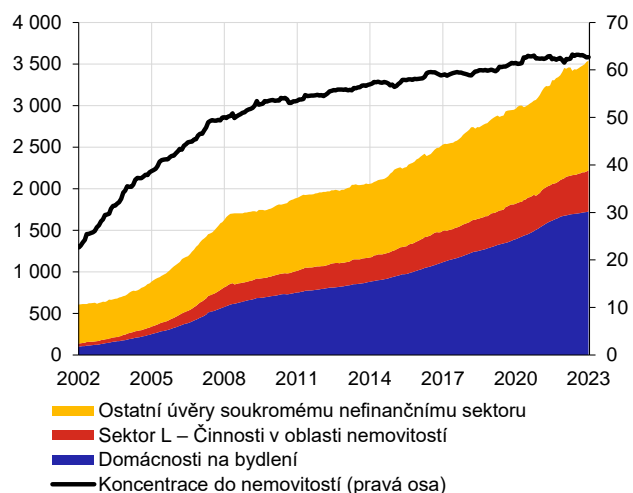
Zranitelnost sektoru nefinančních podniků zvyšují přechodová klimatická rizika...

Vzhledem ke své struktuře je ekonomika ČR poměrně zranitelná vůči přechodovým klimatickým rizikům zejména v podobě zvyšování ceny emisních povolenek či přísnějšího regulatorního rámce. Průmysl v ČR je obecně silně energeticky náročný⁸⁴ a využívání fosilních paliv v energetickém sektoru je v evropském srovnání nadprůměrné (Graf IV.5 CB). Potenciálně zvýšené náklady podniků na přechod ke klimaticky neutrální ekonomice i náklady související s vyšší četností přírodních katastrof (část II.2, BOX 1) mohou na střednědobém horizontu oslabit ziskovost podnikového sektoru a v případě nepříznivého vývoje současně představovat dodatečný zdroj zátěže, jakkoliv tyto náklady samotné nemusí být spouštěčem systémové krize. Z hlediska emisní náročnosti podnikových úvěrových expozic bank je patrný klesající trend, přičemž energetika nadále zůstává nejvýznamnějším zdrojem klimatické expozice (Graf IV.6 CB). Ke krytí rizik spojených s klimatickými změnami se jako nejvhodnější makrobezpečnostní nástroj doporučuje SyRB.⁸⁵

Graf IV.8

Koncentrace bankovních úvěrů do oblastí nemovitostí

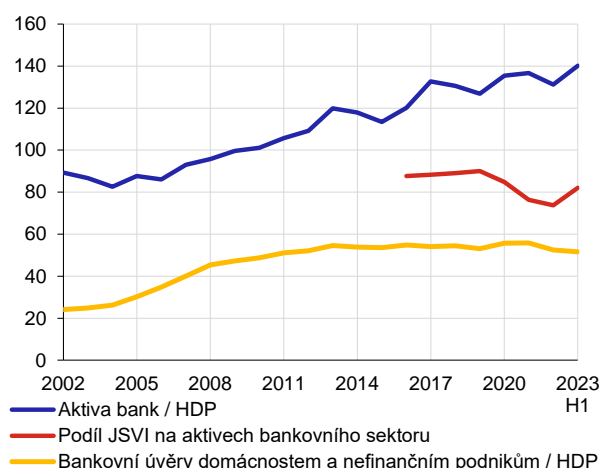
(v mld. Kč; pravá osa: v %)

Graf IV.9

Velikost bankovního sektoru a podíl J-SVI

(v % HDP; pravá osa v % aktiv bankovního sektoru)

84 Viz např. Zpráva o finanční stabilitě 2020/2021, BOX 4, OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023 či Kotlář, M., Motl M. a Komárková, Z. (2023): Dopady vybraných dlouhodobých klimatických scénářů na českou ekonomiku.

85 ECB a ESRB (2022): The macroprudential challenge of climate change.

... a důsledky cizoměnového financování

Význam cizoměnového financování domácích nefinančních podniků dlouhodobě zesiluje. Podíl eurových úvěrů na celkovém stavu úvěrů domácích bank nefinančním podnikům se ve třetím čtvrtletí 2023 pohyboval poblíž 50 % (Graf IV.7 CB). Z hlediska celkových úvěrů domácím podnikům, tj. s přihlédnutím k úvěrům od zahraničních bank a mezipodnikovým úvěrům, je tento podíl ještě vyšší.⁸⁶ Přestože míra selhání eurových úvěrů nefinančním podnikům je historicky nižší než u korunových úvěrů (převážně větší podniky; BOX 3 v ZFS – podzim 2022), kurzové riziko nemusí být plně zajištěno (přirozeně či finančně) či se toto zajištění může za určitých okolností snížit (výpadky cizoměnových příjmů v případě útlumu zahraniční poptávky). V případě nárůstu volatility měnového kurzu koruny proto může případný nárůst dluhové služby v cizí měně představovat pro podniky dodatečnou zátěž. Ta sama o sobě nebude systémově významná (BOX 5 v ZFS – podzim 2022), nicméně může dílčím způsobem přispět k dalším současně působícím nepříznivým podmínkám.

Systémové strukturální riziko nezvyšuje relativně nízká míra zadluženosti sektorů reálné ekonomiky...

Důležitým faktorem strukturálního rizika je míra zadluženosti. Ta je v mezinárodním srovnání relativně nízká v případě všech tří sektorů reálné ekonomiky (Graf II.7 CB). Zadluženost domácností i podniků v průběhu posledních let dokonce klesala (Graf II.30 a Graf II.31). S nižší zadlužeností a relativně nižší dluhovou službou v poměru k příjmům kleslo rovněž riziko potenciálního nárůstu selhání u těchto sektorů.

... relativně nízká velikost bankovního sektoru v porovnání s ekonomickou aktivitou...

Velikost bilanční sumy bankovního, resp. finančního sektoru v porovnání s ekonomickou aktivitou setrvale roste, k polovině roku 2023 dosáhla 140 % HDP (Graf IV.9). Tento nárůst nicméně odrážel zejména zvyšování pohledávek za ČNB a sektorem vládních institucí, zatímco význam bankovního sektoru jakožto zdroje přidané hodnoty a zaměstnavatele v posledních letech klesal (Graf IV.8 CB). Rovněž v mezinárodním srovnání se velikost domácího bankovního sektoru stále pohybuje pod úrovní běžnou v eurozóně (Německo 324 % HDP, Rakousko 247 % HDP, eurozóna 313 %). Rizika spojená se systémovou významností šesti největších institucí (82 % aktiv bankovního sektoru) a jejich schopností úvěrovat reálnou ekonomiku jsou omezena rezervou pro jiné systémově významné instituce. Riziko, že potenciální ztráty bankovního sektoru zpětně ovlivní reálnou ekonomiku prostřednictvím poklesu zaměstnanosti či omezením úvěrování, je tedy relativně nízké či jej pokrývají jiné nástroje. Pravděpodobnost vzniku potenciální spirály mezi zhoršováním situace v bankovním sektoru a dopadem do reálné ekonomiky tak lze hodnotit jako spíše nízkou.

... a klesající koncentrace bank v poskytování úvěrů

Míra konkurence domácích bank v poskytování úvěrů se obecně nesnižuje. Pokles koncentrace v poskytování úvěrů, měřené pomocí indexu HHI, naopak naznačuje růst konkurence v poskytování úvěrů domácnostem (Graf IV.9 CB). HHI klesl z vysokého stupně koncentrace v případě spotřebitelských úvěrů a středního stupně v případě hypotečních úvěrů směrem k nízkým hodnotám. Koncentrace bank poskytujících úvěry domácnostem se tak v posledních letech dostala na úroveň koncentrace bank poskytujících úvěry nefinančním podnikům.

Bankovní rada se shodla na relevanci identifikovaných strukturálních rizik...

Bankovní rada vycházela z expertního posouzení všech výše uvedených rizik (Tab. IV.2) a hodnotila možný rozsah dodatečných ztrát, které by plynuly zejména z důsledků otevřenosti ekonomiky ČR a její koncentrace v zahraničním obchodě. K těmto důsledkům patří v případě silně nepříznivého vývoje v globální ekonomice zejména hlubší pokles výkonnosti ekonomiky, než by odpovídalo obvyklým odhadům a projekcím ČNB, a to i nad rámec ztrát uvažovaných v kalibraci CCyB (část IV.3). Bankovní rada se shodla na tom, že jsou tato rizika relevantní. Přitom vzala v úvahu i dodatečné riziko vyšších ztrát vzhledem ke specifickým charakteristikám domácího sektoru nefinančních podniků (vysoká odvětvová koncentrace, cizoměnové financování, potenciálně značné náklady spojené s přechodem ke klimaticky neutrální ekonomice), omezené schopnosti sektoru vládních institucí působit proticyklicky v podmínkách strukturálního deficitu a potenciálně neočekávaně nepříznivému vývoji na nemovitostním trhu, vůči němuž je domácí bankovní sektor silně koncentrovaný.

... ČNB bude tato rizika dále sledovat

Identifikovaná systémová strukturální rizika jsou svou povahou převážně dlouhodobého charakteru. Lze očekávat, že jejich relevance v domácích podmínkách bude v nejbližších letech stagnovat či dále narůstat. ČNB proto bude tato rizika dále sledovat. V případě, že uzná za vhodné posílit odolnost domácího bankovního sektoru vůči těmto rizikům, je připravena stanovit sazbu plošné či sektorové SyRB.

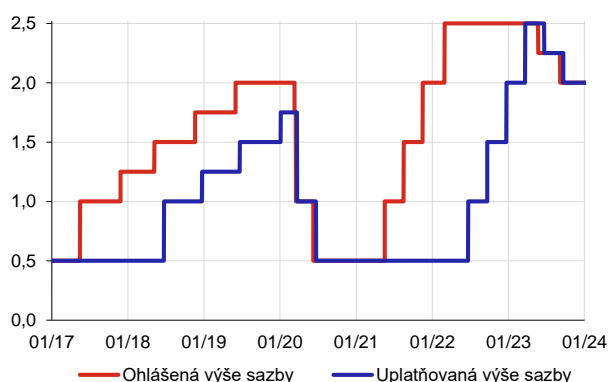
86 Více článek [Struktura financování firem a transmise měnové politiky ČNB](#) od E. Zamrazilové a J. Holase, Bankovníctví, 12. 10. 2023.

IV.3 PROTICYKLICKÁ KAPITÁLOVÁ REZERVA⁸⁷**ČNB ponechala sazbu CCyB na 2 %**

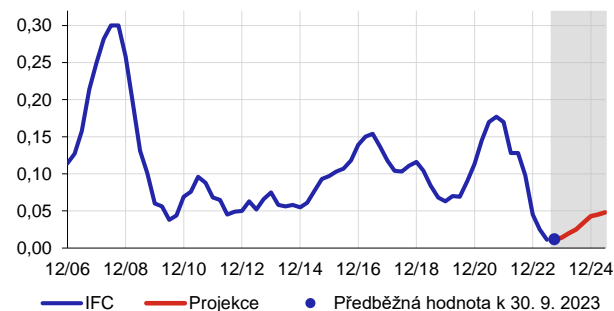
Bankovní rada ČNB rozhodla na svém jednání 29. listopadu 2023 ponechat sazbu CCyB na úrovni 2 % (Graf IV.10). Bankovní rada se shodla na tom, že velikost nových cyklických rizik přijímaných bankovním sektorem zůstává utlumená, čemuž odpovídá setrvávání ekonomiky na dně finančního cyklu (Graf IV.11). Stávající cyklická rizika v bilanci bankovního sektoru se nadále snižují. Tempo poklesu oproti předchozím čtvrtletím zpomalilo, a to i vzhledem k nejistotám plynoucím z globálních makroekonomických podmínek a geopolitické situace. Tyto nejistoty současně zesilují zranitelnost bank i v podobě možného nárůstu rizikových vah při nepříznivém vývoji, což představuje protíváhu k odplyvání cyklických rizik z bilancí. Ponechání sazby CCyB na 2% úrovni je v souladu s úrovní indikovanou kvantitativními přístupy (Graf IV.12).

Graf IV.10**Ohlášená a uplatňovaná výše sazby CCyB v ČR**

(v % celkového objemu rizikové expozice)

Graf IV.11**Indikátor finančního cyklu**

(0 minimum, 1 maximum)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

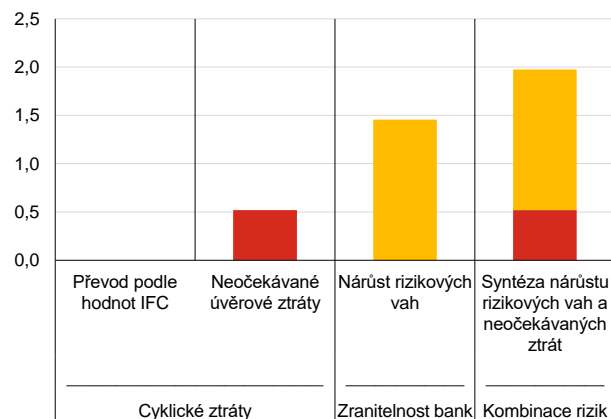
Poznámka: Projekce vychází z podzimní prognózy ČNB (ZoMP – podzim 2023).

Oživení finančního cyklu bude pravděpodobně velmi pozvolné...

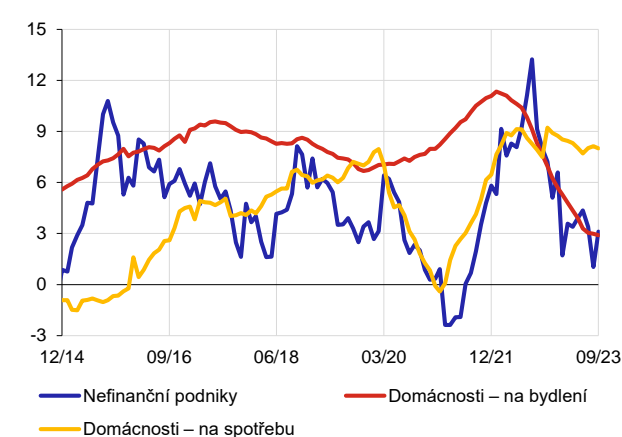
Souhrnný indikátor finančního cyklu (IFC) v polovině roku 2023 dosáhl svého dna a dle předběžného odhadu na této úrovni setrval i ke konci třetího čtvrtletí (Graf IV.11). Útlum finančního cyklu je patrný ze všech složek indikátoru (Graf IV.10 CB). Při naplnění projekce konzistentní s podzimní prognózou ČNB bude budoucí odražen IFC ode dna velmi pozvolné. I koncem roku 2024 bude hodnota IFC značit přetrvávání cyklu v utlumené fázi a nadále nízký objem nově přijímaných rizik do bilancí bank. V souladu s tímto vývojem není potřeba dle orientačního převodu hodnoty IFC (0,01) na sazbu CCyB stanovovat k pokrytí nově přijatých rizik nenulovou sazbu (Graf IV.12 a Tab. IV.1 CB).

Graf IV.12**Sazba CCyB pokrývající sledované projevy finančního cyklu**

(v % celkového objemu rizikové expozice)

Graf IV.13**Meziroční tempo růstu stavu bankovních úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru**

(v %)

Poznámka: Data očištěna o úvěrové portfolio Sberbank.

87 Informace o účelu rezervy, metodice stanovení její sazby a historické informace jsou k dispozici na stránkách ČNB.

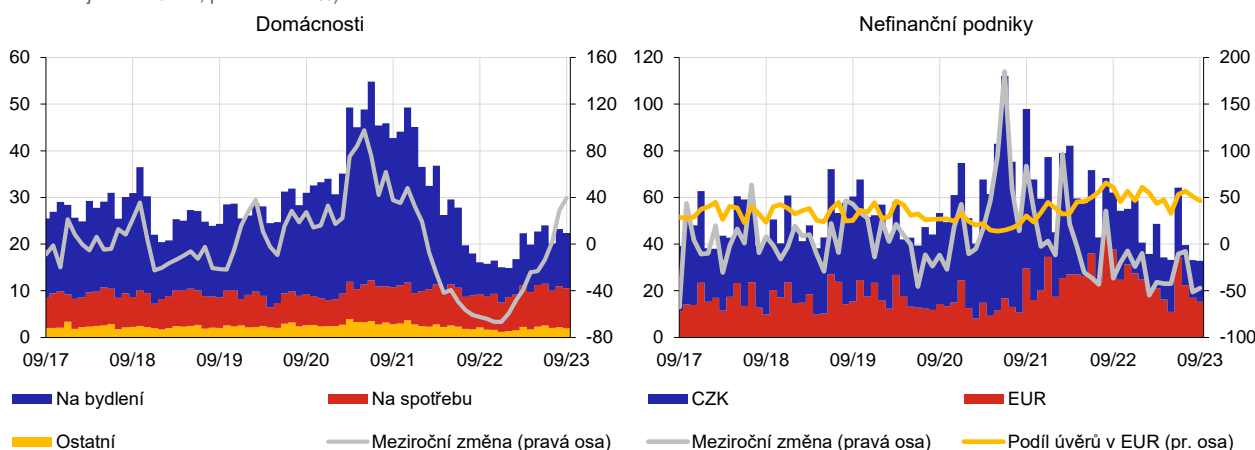
... i s ohledem na absenci významného oživení u nově sjednávaných úvěrů...

V absolutním vyjádření zůstal objem čistých nových úvěrů domácnostem nadále podprůměrný (poblíž 20 mld. Kč, 22,4 mld. Kč za září 2023, z toho 11,9 mld. Kč čisté nové úvěry na bydlení, [Graf IV.14](#)), přičemž objem za celé třetí čtvrtletí 2023 (66 mld. Kč) byl o 1 mld. Kč nižší než v předchozím čtvrtletí. Oživení na hypotečním trhu je tudíž prozatím velmi mírné a dále nezrychluje.⁸⁸ Absence oživení byla patrná i u čistých nově sjednaných úvěrů nefinančním podnikům, jejichž měsíční objem za září 2023 (32,8 mld. Kč) byl nejnižší od února 2017. Pokles poptávky po úvěrech se v obdobném rozsahu týkal korunových i eurových úvěrů a podíl eurových úvěrů na sjednaném objemu úvěrů nefinančním podnikům tudíž zůstal přibližně poloviční. Pokles zájmu nefinančních podniků o úvěrové financování dokládá rovněž pokles objemu nového čerpání úvěrů (stávajících či nově sjednaných, [Graf IV.11 CB](#)). V souladu s uvedeným vývojem na úvěrovém trhu jsou i změny v úvěrových podmínkách bank. Část trhu je prozatím uvolnila v segmentu úvěrů domácnostem na bydlení, zatímco u ostatních úvěrů domácnostem se podmínky dále zpřísnily a u úvěrů podnikům stagnují ([Graf IV.12 CB](#)).

Graf IV.14

Čisté nově sjednané bankovní úvěry

(měsíční objem v mld. Kč; pravá osa: v %)

Poznámka: Čisté nové úvěry zahrnují i navýšení stávajících úvěrů a jsou očištěny o refinancované a refixované úvěry. Hodnoty zahrnují podepsané smlouvy bez ohledu na jejich čerpání. Nejsou zahrnuty úvěry revolvingového typu.

... a s tím související pokračující pokles tempa růstu stavu úvěrů

Meziroční tempo růstu stavu úvěrů domácímu nefinančnímu sektoru v průběhu roku 2023 pokračovalo v poklesu z vysokých hodnot v roce 2022 napříč sledovanými segmenty ([Graf IV.13](#)).⁸⁹ Ke konci třetího čtvrtletí 2023 se tempo růstu stavu úvěrů domácnostem na bydlení i nefinančním podnikům pohybovalo na podprůměrné úrovni poblíž 3 %. S podzimní prognózou ČNB je konzistentní velmi pozvolný nárůst stavu úvěrů ([část II.2](#), [Graf II.29](#)), přičemž rizika projekce vývoje úvěrů jsou vzhledem k pozvolnějšímu snižování měnověpolitických sazeb⁹⁰ dána spíše ve směru nižšího růstu.

Určitý objem cyklických úvěrových rizik v bilanci bankovního sektoru setrvává...

Tempo přijímání nových cyklických rizik v dosavadním průběhu roku 2023 zůstávalo utlumené, určitý objem rizik nicméně setrvával v bilanci bankovního sektoru z předchozí silně růstové fáze finančního cyklu. Dle odhadu došlo ve třetím čtvrtletí 2023 k určitému zpomalení procesu odplývání rizik z bilance bankovního sektoru, a to zejména vzhledem k přetrvávání nejistot plynoucích z globálního makroekonomického a geopolitického prostředí ([část II](#)). S těmito nejistotami souvisí očekávané pozvolnější oživení domácí ekonomické aktivity (korekce odhadu HDP v podzimní prognóze ČNB – [Graf II.13](#), popř. [ZoMP – podzim 2023](#)), s čímž je mimo jiné konzistentní i posun očekávané míry nezaměstnanosti mírně vzhůru a v důsledku toho i relativně mírně vyšší ztráty z portfolia úvěrů domácnostem. Ve směru pokračování odeznívání rizik z bilancí působily dosavadní silná ziskovost nefinančních podniků ([Graf II.27](#)), setrvale nízká pozorovaná míra nezaměstnanosti ([Graf II.28](#)) a rovněž i platnost závazných horních hranic úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI v průběhu předchozí růstové fáze úvěrového a finančního cyklu.

⁸⁸ V reálném vyjádření, tj. po vztážením k nominálním příjmům domácností či podniků, byl útlum dynamiky nových úvěrů ještě markantnější a dále se prohluboval. V případě úvěrů domácnostem činily k 30. 6. 2023 celkové nové úvěry domácnostem v úhrnu za posledních dvanáct měsíců 10,6 % hrubého disponibilního důchodu, což je o 15 p. b. nižší hodnota ve srovnání s maximem z konce roku 2021. V případě úvěrů podnikům činil objem nově čerpaných úvěrů v úhrnu za posledních dvanáct měsíců 43,7 % hrubého provozního přebytku (o 11 p. b. méně oproti maximu ze třetího čtvrtletí roku 2022).

⁸⁹ Nárůst tempa růstu stavu úvěrů domácnostem na spotřebu v listopadu 2022 byl způsoben technickými faktory souvisejícími s reklasifikací úvěrů. Tato technická změna ovlivnila meziroční tempo růstu po celý dosavadní průběh roku 2023. Po jejím očištění by u tohoto segmentu tempo růstu klesalo.

⁹⁰ [Prohlášení bankovní rady po skončení měnového zasedání dne 2. 11. 2023.](#)

... což odpovídá potřebě kapitálu ve výši odpovídající sazbě CCyB na úrovni přibližně 0,5 %

Odhadovaný objem neočekávaných úvěrových ztrát dosáhl hodnoty 15 mld. Kč, což představuje oproti předchozímu vyhodnocení pokles o 3 mld. Kč. Těmto neočekávaným ztrátám odpovídá sazba CCyB ve výši 0,52 %. Odhad je v souladu s identifikovanými zdroji zranitelnosti bankovního sektoru, které souvisí s doposud nízkými objemy nově selhaných úvěrů, jejich mírným očekávaným růstem (Grafy II.32–34) a relativně nízkou tvorbou opravných položek (část III.2.2).

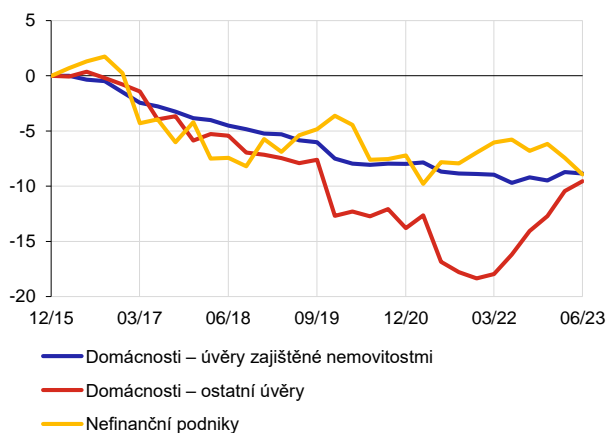
Rizikové váhy zůstaly v historickém srovnání cyklicky snižené

Vývoj rizikových vah úvěrových portfolií bank s přístupem IRB (dále v části IV.3 jen „rizikové váhy“) je důležitým indikátorem zranitelnosti bankovního sektoru v průběhu finančního cyklu. K polovině roku 2023 se rizikové váhy všech hlavních úvěrových portfolií nacházely shodně zhruba 9 p. b. pod jejich úrovněmi z počátku silně rostoucí fáze finančního cyklu, do které dle analýz ČNB ekonomika ČR vstoupila na konci roku 2015 (Graf IV.15).⁹¹

Graf IV.15

Změna rizikových vah oproti počátku silně rostoucí fáze finančního cyklu

(v p. b.)

Poznámka: Silně rostoucí fáze finančního cyklu začala dle analýz ČNB ve čtvrtém čtvrtletí 2015.

Graf IV.16

Vliv pohybu rizikových vah na kapitálový požadavek

(v mld. Kč)

Poznámka: Silně rostoucí fáze finančního cyklu začala dle analýz ČNB ve čtvrtém čtvrtletí 2015. Nárůst implikovaný cyklickým zhoršením rizikových proměnných sleduje jejich vývoj na dvouletém horizontu. Jedná se o kapitálový požadavek pro úvěrová portfolia bank s přístupem IRB, přičemž zahrnuti jsou expozice vůči retailu kromě SME a podnikové expozice.

Cyklické zhoršení rizikových parametrů úvěrů by vedlo ke zvýšení kapitálového požadavku

Sazba CCyB by měla vedle projevů finančního cyklu v reálné ekonomice (úvěrové ztráty) pokrývat také nárůst absolutního kapitálového požadavku v důsledku působení finančního cyklu na rizikové váhy. Výši sazby CCyB k pokrytí tohoto rizika ČNB odvozuje pomocí modelového odhadu nárůstu rizikových vah v důsledku cyklického zhoršení rizikových parametrů pravděpodobnosti selhání (PD) a ztrátovosti ze selhání (LGD). Dle odhadu by nárůst rizikových vah vedl ke zvýšení kapitálového požadavku v absolutním vyjádření o 42 mld. Kč (Graf IV.16), což by pokryla sazba CCyB ve výši 1,46 % (Graf IV.12).

Některé evropské země navzdory klesající fázi finančního cyklu sazbu CCyB zvyšují

Řada evropských zemí má již nastavenou sazbu CCyB (Graf IV.13 CB). Země s nastavenou spíše vyšší sazbou ji ponechávají na stávající úrovni. Země převážně s nižší stávající sazbou přistupují k jejímu zvýšení s cílem ještě posílit odolnost bankovního sektoru.⁹² ČR je doposud jedinou zemí EU, která po roce 2020 přistoupila ke snížení sazby CCyB (Graf IV.10). To je dáno vpředhledícím přístupem ČNB v podobě včasného zvyšování sazby v růstové fázi finančního cyklu, který umožnil v roce 2023 přistoupit ke dvojímu snížení sazby v reakci na částečné snížení cyklických rizik v sestupné fázi finančního cyklu. Jedná se do určité míry o asynchronní vývoj (časový nesoulad fází) mezi ČR a dalšími evropskými zeměmi i v důsledku odlišného časového průběhu měnových politik. Pouze menšina zemí používá obdobně jako ČNB kvantitativní metody vhodné pro kalibraci sazby CCyB i v období útlumu finančního cyklu, kdy dochází k přirozenému snižování cyklických systémových rizik v bankovním sektoru i bez jejich materializace (BOX 2).

91 Případný růst pozorovaných rizikových vah nemusí nutně znamenat snižování rizik, resp. zranitelnosti bank, a tedy nemusí implikovat snižování sazby CCyB. Klíčové je vyhodnocení, nakolik je nárůst rizikových vah vyvolán materializací rizik a souvisejícím cyklickým zhoršením rizikových parametrů – v tom případě může být vhodné uvolňovat CCyB, jelikož k tomuto účelu je část CCyB držena – nebo změnou struktury bankovních portfolií směrem k rizikovějším typům aktiv (v tom případě riziko přetrvává či dále narůstá a s tím i potřeba držet CCyB alespoň ve stávající výši).

92 I v návaznosti na [varování ESRB ke zranitelným místům finančního systému Unie \(ESRB/2022/7\)](#).

Odchyly poměru úvěrů k HDP od trendu neposkytují v českých podmínkách vhodné vodítko pro stanovení CCyB

Podle doporučení ESRB⁹³ by ČNB při určení pozice ve finančním cyklu a rozhodování o výši sazby CCyB měla přihlídnout k vývoji poměru celkových úvěrů k HDP a jeho odchylce od dlouhodobého trendu. Uvedený indikátor dosáhl ve druhém čtvrtletí 2023 výše 79,2 % a příslušná odchylka činila -11,7 p. b. Dodatečná odchylka (expanzivní úvěrová mezera), která využívá alternativní přístup k určení dlouhodobého trendu a částečně odstraňuje problémy spojené s doporučovanou metodikou, dosáhla ve druhém čtvrtletí 2023 výše 0 p. b. (Graf IV.14 CB) a implikuje nulovou sazbu CCyB. Také tento indikátor je však nutné chápat jen jako velmi zjednodušený způsob vyhodnocení pozice ve finančním cyklu, jehož přímá využitelnost při rozhodování o výši sazby CCyB je značně omezená. ČNB dlouhodobě zastává názor, že přístup založený na odchylce úvěrů k HDP od trendu není vhodným nástrojem pro vyhodnocení cyklických rizik v české ekonomice a je zatížen řadou nedostatků, které snižují jeho spolehlivost.⁹⁴ Tento názor byl reflektován i v dokumentu ESRB k revizi makrobezpečnostního rámce⁹⁵, který při rozhodování o výši sazby doporučuje širší sadu indikátorů a metod.

BOX 2: Přístup ke konceptu standardní sazby CCyB v evropských zemích

Osm evropských zemí se odkazuje v metodách stanovení sazby CCyB na koncept standardní či pozitivně neutrální sazby CCyB⁹⁶. **Důvody využívání tohoto konceptu** jsou obdobné napříč zeměmi. Převažujícími důvody jsou nejistota v měření cyklické složky systémového rizika a s tím související potenciální volatilita sazby, která může oslabovat účinnost makrobezpečnostní politiky a posilovat sklon k nečinnosti („inaction bias“). Koncept standardní sazby CCyB umožňuje zvýšit transparentci procesu stanovení sazby za účelem usnadnění plánování regulatorního kapitálu bank, zohlednit zpoždění provádění makrobezpečnostní politiky (zejm. roční odklad zvýšení CCyB) a zamezit opožděnému skokovému zvyšování kapitálového požadavku v silně růstové fázi finančního cyklu (Tab. 1).

Tab. 1 (BOX 2)**Přehled přístupů evropských zemí k využívání standardní sazby CCyB**

Země	Výše sazby CCyB (v %)		Motivace pro zavedení	Role standardní sazby CCyB v klesající fázi finančního cyklu a absenci úvěrových ztrát
	standardní	ohlášená		
NL	2	2	nejistota v identifikaci systémových rizik, historická zkušenost z pandemie, benefit pozvolného zvyšování sazby	úplný či částečný pokles sazby uvažují pouze při materializaci ztrát
SE	2	2	nejistota v identifikaci systémových rizik, historická zkušenost z pandemie, benefit pozvolného zvyšování sazby	standardní sazba funguje jako dolní mez
EE	1	1,5	nejistota v identifikaci systémových rizik, benefit pozvolného zvyšování sazby, alternativa k SyRB	standardní sazba funguje jako dolní mez
UK	2	2	benefit pozvolného zvyšování sazby	úplný či částečný pokles sazby uvažují pouze při materializaci ztrát
CY	0,5	1	benefit pozvolného zvyšování sazby	symetrický přístup, možnost snížit i pod standardní sazbu
LT	1	1	nejistota v identifikaci systémových rizik, benefit pozvolného zvyšování sazby	standardní sazba funguje jako dolní mez
CZ	1	2	nejistota v identifikaci systémových rizik, benefit pozvolného zvyšování sazby	symetrický přístup, možnost snížit i pod standardní sazbu
IE	1,5	1,5	nejistota v identifikaci systémových rizik, benefit pozvolného zvyšování sazby	úplný či částečný pokles sazby uvažují pouze při materializaci ztrát

Zdroj: ČNB, ESRB, ECB, webové stránky a metodické dokumenty národních makrobezpečnostních orgánů

Poznámka: Benefitem pozvolného zvyšování sazby je myšleno usnadnění plánování kapitálu bank, omezení potřeby skokového zvýšení sazby v okamžiku prudce rostoucí fáze finančního cyklu a omezení rizika zpoždění při budování CCyB.

93 [Doporučení](#) ESRB o pokynech ke stanovení sazeb proticyklických kapitálových rezerv (ESRB/2014/1).

94 [Přístup ČNB k nastavování proticyklické kapitálové rezervy](#) (Příloha 1).

95 [Review of the EU Macroprudential Framework for the Banking Sector, A Concept Note, March 2022](#).

96 Oba termíny jsou běžně využívané a obecně je lze považovat za synonyma.

Napříč zeměmi je obdobný očekávaný **okamžik stanovení sazby CCyB na standardní úroveň**, resp. zahájení procesu zvyšování sazby až ke standardní úrovni. Dochází k tomu ve chvíli, kdy již pomínou bezprostřední projevy předchodí materializace úvěrových rizik a ekonomika se navrácí do růstové fáze finančního cyklu s běžnou úrovní cyklických rizik. Tuto fázi makrobezpečnostní orgány často popisují jako „**neutrální“ pozici ve finančním cyklu**. Ta je charakterizována cyklickými riziky, která nejsou „ani příliš nízká, ani příliš vysoká“. Obdobně předpokládá stanovení sazby CCyB na standardní úrovni v „běžné“ růstové fázi finančního cyklu i ČNB. Na rozdíl od jiných zemí však klade vyšší důraz na roli standardní sazby v samotném počátku růstové fáze, kdy je kvantitativně obtížné určit skutečnou úroveň cyklických rizik vzhledem k možným smíšeným signálům použitých ukazatelů. Cílem přístupu ČNB je především zjednodušit rozhodovací proces a komunikační strategii v této fázi cyklu a také zamezit opožděnému skokovému zvyšování sazby ztěžující kapitálové plánování bank.

Relativně značný rozdíl spočívá v samotné **výši standardní sazby CCyB**, která se u sledovaných zemí pohybuje od 0,5 % do 2 %. ČNB pomocí svých analýz⁹⁷ nastavila její úroveň na 1 % (Tab. 1). Přístupy používané ke stanovení standardní sazby se napříč zeměmi obvykle opírají o expertní posouzení při současném upřednostnění obecné obezřetnosti, přičemž menší část zemí používá jako dodatečný ukazatel výsledky zátěžových testů. Kalibrace standardní sazby často zahrnuje posouzení faktorů v kontextu historických zkušeností jednotlivých zemí⁹⁸, což ve svém důsledku způsobuje variabilitu v jejich úrovni.⁹⁹ Dodatečný důvod k rozdílným úrovním standardní sazby CCyB napříč zeměmi může představovat i nastavení dalších makrobezpečnostních nástrojů, které makrobezpečnostní orgány při stanovení výše standardní sazby CCyB zohledňují. Příkladem je Estonsko, které prostřednictvím standardní CCyB pokrývá i strukturální rizika jinými zeměmi řešená pomocí SyRB (část IV.2).

S různou výší standardní sazby úzce souvisí i odlišnosti v jejím **využívání v pozdějších fázích finančního cyklu**, tedy poté, co již sazba CCyB dosáhne své standardní úrovně. Makrobezpečnostní orgány využívající koncept standardní sazby sdílejí v pozdějších fázích finančního cyklu shodný přístup pro období výrazného poklesu finančního cyklu doprovázeného materializací cyklických systémových rizik. V takových případech může sazba CCyB klesnout pod standardní úroveň, a to až k nule.

Rozdíl mezi jednotlivými zeměmi však existuje v případech, kdy cyklická rizika klesají bez vzniku systémových úvěrových ztrát v bankovním sektoru. Jde o období útlumu finančního cyklu, kdy se cyklická systémová rizika v rozvahách bank snižují.¹⁰⁰ V proticyklické logice nastavování sazby CCyB dodržuje ČNB symetrii a i v tomto případě opírá své rozhodnutí o širokou škálu kvantitativních ukazatelů a metod (převod IFC, odhad podmíněných ztrát, vyčíslení dopadu potenciálního nárůstu rizikových vah). Ty poskytují zásadní informace a představují východisko i pro rozhodování ohledně snižování sazby CCyB. Takový přístup je v souladu s doporučením ESRB.¹⁰¹ Obdobně jako ČNB postupují i některé další země (Dánsko¹⁰², Kypr), tedy nastavují sazbu CCyB proporciálně k úrovni identifikovaných rizik. Naproti tomu jiné země (Švédsko a Estonsko) uplatňují částečně asymetrický přístup, v němž nevyklučují postupné snižování sazby CCyB v klesající fázi cyklu bez vzniku systémových ztrát, avšak pouze k úrovni standardní sazby považované v těchto podmínkách za spodní hranici. Třetí skupina zemí (Nizozemsko, Velká Británie, Irsko) předpokládá po vystoupení sazby CCyB na standardní úroveň její následnou stabilitu či další zvýšení, přičemž snižování sazby v podmínkách bez systémových ztrát neuvažují.

97 Viz [Přístup ČNB k nastavování proticyklické kapitálové rezervy](#).

98 Například Nizozemsko explicitně zmiňuje zkušenost z období pandemie, kdy se ukázala přínosnost kapitálových polštářů uzpůsobených k uvolnění u zemí, které tyto polštáře měly vytvořeny, zatímco Nizozemsko do pandemie vstupovalo s nulovou sazbou CCyB. V přístupu kladou důraz na potřebu podpořit nabídku úvěrů prostřednictvím uvolnění kapitálových polštářů během vnějšího šoku potenciálně i necyklické povahy.

99 Blíže také [Behn, M., Pereira, A., Pirovano, M. a Testa, A. \(2023\): A positive neutral rate for the countercyclical capital buffer – state of play in the banking union. Macroprudential Bulletin. ECB, vol. 21.](#)

100 Například jistiny úvěrů jsou postupně splácené a příjmy domácností v poměru k výši splátkám narůstají.

101 Doporučení ESRB/2014/1 (Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates) zmiňuje: „Proticyklická kapitálová rezerva může být uvolňována postupně, když se pokles finančního cyklu nekryje s materializací rizik a když ustoupí hrozby pro odolnost úvěrových institucí plynoucí z nadměrného růstu úvěrů.“

102 Dánsko ve svém přístupu k stanovení sazby CCyB nepracuje explicitně s konceptem standardní sazby, zdůrazňuje však potřebu včasného a postupného vytváření rezervy (obdobně i Norsko). Dánsko zároveň připouští pozvolné snižování sazby CCyB při poklesu cyklických systémových rizik.

IV.4 ÚVĚROVÉ NÁSTROJE A RIZIKA SPOJENÁ S TRHY ÚVĚRŮ ZAJIŠTĚNÝCH NEMOVITOSTÍ

IV.4.1 Hypoteční úvěry a úvěrové ukazatele

ČNB pravidelně vyhodnocuje systémová rizika související s trhem hypotečních úvěrů...

V souladu se zákonným ustanovením ČNB minimálně jednou za šest měsíců přezkoumává, zda došlo k podstatné změně faktorů zakládající systémová rizika, která souvisí s poskytováním hypotečních úvěrů, a případně upravuje nastavení horních hranic úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI.¹⁰³ Požadavky omezující rizika spojená s poskytováním hypotečních úvěrů definuje ČNB také prostřednictvím Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí (dále jen „Doporučení“).¹⁰⁴ Na základě přezkumu systémových rizik provedeného na jaře 2023 deaktivovala ČNB s účinností od 1. července 2023 horní hranici úvěrového ukazatele DSTI.¹⁰⁵ Horní hranice ukazatele LTV ve výši 80 % (resp. 90 % u žadatelů mladších 36 let financujících vlastní bydlení) a DTI ve výši 8,5násobku čistých ročních příjmů (resp. 9,5násobku) zůstaly nastaveny.

... přičemž pečlivě monitoruje vývoj nových hypotečních úvěrů

Úvěrová aktivita se ve druhém a třetím čtvrtletí 2023 mírně zvýšila. Hypoteční trh však zůstal nadále utlumený (Graf IV.15 CB). Objem hypotečních úvěrů poskytnutých za leden až září 2023 ve výši 77 mld. Kč dosáhl zhruba 58 % úrovně oproti roku 2022 (Graf IV.17) a nacházel se hluboko pod hodnotami z předchozích let.¹⁰⁶ Přísné měnové a finanční podmínky se odrážely ve zkrácení délky fixace úrokových sazeb a nižší průměrné i mediánové hodnotě nových úvěrů (Tab. IV.3 a Tab. IV.2 CB). Průměrná splátka meziročně vzrostla na téměř 20 tis. Kč (Tab. IV.3), čemuž odpovídala i skladba nových dlužníků tvořená převážně vysokopříjmovými domácnostmi.¹⁰⁷

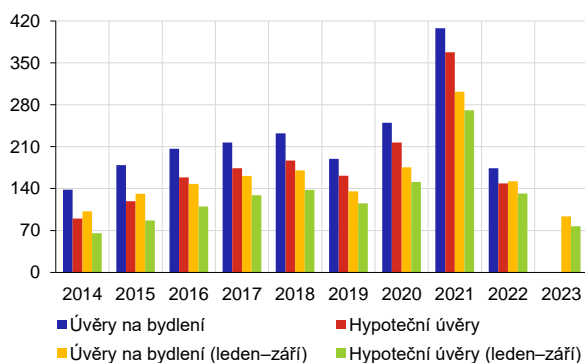
Podíl převodů bytů a domů financovaných hypotečním úvěrem zůstal nízký

Mírně zvýšená úvěrová aktivita ve druhém a třetím čtvrtletí 2023 se projevila v růstu podílu převodů bytů a domů financovaných hypotečním úvěrem, který se odrazil od svého dna a k srpnu 2023 se přiblížil k 30 % (Graf IV.18). Stále se však pohyboval hluboko pod hodnotami z let 2019–2020. Nízký zůstal i podíl poskytnutých hypotečních úvěrů s účelem na výstavbu nemovitosti. Nepatrné oživení na hypotečním trhu pozorované v posledních měsících se tak děje především prostřednictvím úvěrů s účelem na pořízení nemovitosti (Graf IV.16 CB).

Graf IV.17

Vývoj čistých nových bankovních úvěrů na bydlení

(v mld. Kč)

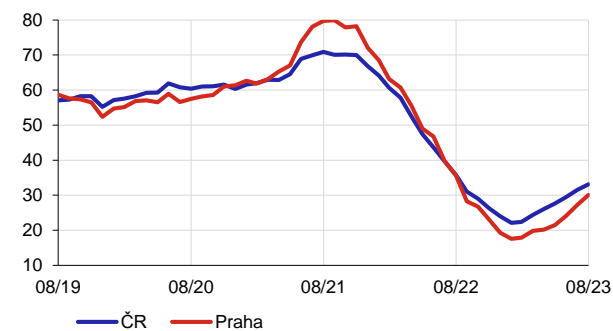

Poznámka: Všechny uvedené řady zahrnují i navýšení stávajících úvěrů. Hypoteční úvěr spadá do kategorie úvěrů na bydlení a pouze pro tento graf je definován jako úvěr poskytnutý domácnosti, který je alespoň částečně zajištěn zástavním právem k nemovité věci.

Graf IV.18

Podíl převodů bytů a rodinných domů financovaných hypotečním úvěrem

(v % z celkového počtu, půlroční klouzavé průměry)

Zdroj: ČNB, ČÚZK

Poznámka: Ukazatel je vypočten jako podíl počtu čistých nových hypotečních úvěrů za účelem pořízení nemovitosti k počtu transakcí evidovaných u ČÚZK.

¹⁰³ Primárním cílem nastavení horních hranic úvěrových ukazatelů je zajistit udržitelné úvěrové standardy na domácím hypotečním trhu omezením poskytování nadměrně rizikových hypotečních úvěrů. Stanovené hranice neslouží k regulaci objemu poskytovaných hypotečních úvěrů či k tlumení růstu cen rezidenčních nemovitostí.

¹⁰⁴ Viz [Doporučení ze dne 29. listopadu 2023](#) a také [Archiv úředních sdělení](#).

¹⁰⁵ Bližší informace o zrušení horní hranice úvěrového ukazatele DSTI jsou k dispozici v [Opatření obecné povahy ze dne 1. června 2023](#).

¹⁰⁶ Průměr za prvních 9 měsíců let 2015–2020 představuje u úvěrů na bydlení 154 mld. Kč a hypotečních úvěrů 122 mld. Kč. V nominálním vyjádření je tak úvěrová produkce na 61 %, resp. 63 % průměru z let 2015–2020 a v reálném vyjádření (očistěno o průměrný meziroční nárůst výše úvěru) na 44 %, resp. 46 %.

¹⁰⁷ Podíl vysokopříjmových domácností (80.–100. percentil příjmové distribuce populace domácností) pořizujících si hypoteční úvěr v roce 2023 narostl na 46 %, přičemž v roce 2020 činil 36 %. V případě hlavního žadatele a tedy z pohledu příjmového rozdělení dle jednotlivce, a nikoli domácnosti jako celku, činil podíl vysokopříjmových žadatelů u nových hypotečních úvěrů 64 % v roce 2023 a 55 % v roce 2020.

Tab. IV.3
Průměrné hodnoty charakteristik nových hypotečních úvěrů a žadatelů o úvěr

	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
						1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí *
Výše úvěru (mil. Kč)	2,2	2,3	2,7	3,3	3,2	2,9	3,0	3,1
Úroková sazba (v %)	2,6	2,7	2,3	2,3	4,7	5,9	5,9	5,8
Splátka (v tis. Kč)	11,7	11,3	12,0	15,5	17,5	18,3	18,8	19,3
Splatnost (v letech)	26	26	26	26	26	26	26	26
Délka fixace úrokové sazby (v letech)	5,9	6,5	6,7	6,1	6,0	4,9	4,6	4,3
Hodnota zajištění úvěru (v mil. Kč)	3,7	4,0	4,5	5,5	6,2	5,5	5,7	5,7
Počet nemovitostí zajišťujících úvěr			1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
LTV (v %)	67,5	66,6	66,3	64,6	61,7	62,0	62,2	63,6
DTI (v čistých ročních příjmech)	5,4	5,1	5,5	5,9	5,3	4,6	4,5	4,9
DSTI (v %)	34,2	32,1	32,1	34,2	36,7	35,8	35,8	37,5
Čistý měsíční příjem (v tis. Kč)	50,8	54,4	71,5	64,4	77,7	80,1	85,7	85,1
Čistý měsíční příjem po odečtení splátek z dluhů (v tis. Kč)	34,4	37,2	49,0	43,0	50,0	51,9	56,1	53,6
Počet žadatelů o úvěr	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
Podíl dlužníků mladších 36 let (v %)	52,6	51,9	53,1	51,1	48,7	49,4	48,2	49,8

Poznámka: Hodnoty v tabulce udávají prostý průměr za dané období. Výjimkou je podíl dlužníků mladších 36 let, který udává podíl objemu poskytnutých úvěrů hlavnímu žadateli o úvěr mladšímu 36 let k celkovému objemu úvěrů poskytnutému v daném období. Údaje za 3. čtvrtletí 2023 vycházejí z hodnot za červenec a srpen. DTI a DSTI za rok 2018 je počítáno na datech z druhé poloviny roku 2018 a počet nemovitostí za rok 2020 je počítán na datech za druhou polovinu roku 2020.

Dle očekávání narostl podíl hypotečních úvěrů s DSTI nad 45 %...

Uvolnění úvěrových podmínek od 1. července 2023 se projevilo nárůstem průměrné hodnoty DSTI u nově poskytnutých úvěrů z 35,8 % na 37,5 % (Tab. IV.3).¹⁰⁸ Zvýšil se rovněž podíl hypotečních úvěrů s DSTI nad 45 %, resp. 50 %, přičemž za červenec a srpen 2023 činil 35,3 % (7,6 mld. Kč), resp. 15,1 % (3,2 mld. Kč) poskytnutého objemu (Graf IV.19). Podíl dosahoval hodnot obdobných jako těsně před zavedením horních hranic úvěrových ukazatelů ve druhém čtvrtletí 2022. Z pohledu rozdělení však došlo pouze k přesunu úvěrů z pásma DSTI 40–45 % do pásma DSTI nad 45 %, přičemž v pásmu nad 60 % byl poskytnut mizivý objem úvěrů (0,69 mld. Kč za červenec a srpen 2023).

... a to zejména u starších žadatelů

Deaktivace horní hranice ukazatele DSTI využili především žadatele ve věku 36 a více let, kteří byli nastavenou hranicí svázání více než žadatelé do 36 let.¹⁰⁹ To se projevilo v rozdělení hypotečních úvěrů dle DSTI nárůstem poskytnutých úvěrů žadatelům ve věku 36 a více let s DSTI v rozmezí od 45 do 50 % (Graf IV.17 CB). Detailní pohled do charakteristik úvěrů s DSTI nad 45 % ukazuje, že v průměru byly poskytnuty vysokopříjmovým domácnostem s dostatečnou finanční rezervou i po zohlednění splátek dluhu. Ve střednědobém horizontu bude riziko vyšší dluhové služby u již poskytnutých úvěrů s vyššími úrokovými sazbami postupně tlumeno očekávaným poklesem úrokových sazeb (Tab. IV.3).¹¹⁰

Rostl rovněž podíl úvěrů s DTI nad 8 a s LTV nad 80 %

Průměrná, resp. mediánová hodnota DTI se mírně zvýšila na úroveň 4,9, resp. 4,7 čistých ročních příjmů (Tab. IV.3 a Tab. IV.2 CB). Mírně narostl také podíl úvěrů s DTI v pásmu nad 8 (Graf IV.20), který ale v absolutním objemu za červenec a srpen činil pouze 1,34 mld. Kč (0,29 mld. Kč u DTI nad 9). Úvěry s DTI nad 8 byly v průměru objemově vyšší (4,4 mil. Kč) než celkový průměr (3,1 mil. Kč). Většímu přesunu k úvěrům s vyšší hodnotou DTI bránila výše úrokových sazeb, neboť ekvivalentem DTI ve výši 8,5 čistých ročních příjmů je při úrokové sazbě 5,8 % a 30leté splatnosti DSTI ve výši zhruba 60 %. Tomu odpovídal průměrný čistý příjem žadatelů o úvěry s DTI nad 8, který dosáhl okolo 90 tis. Kč. Průměrná hodnota LTV se pohybovala pod 64 % a byla tak mírně nižší než v letech 2018–2021 (Tab. IV.3).¹¹¹ Narostl podíl poskytnutých hypotečních úvěrů s hodnotou LTV nad 80 % (3,38 mld. Kč za červenec a srpen 2023). Po propadu z první poloviny roku 2022 se tento podíl dostal zpět do pásma 15–20 %, které bylo typické pro období let 2017 až 2020 (Graf IV.21). Úvěrů s LTV nad 90 % byl poskytnut zanedbatelný objem (26 mil. Kč za červenec a srpen 2023).

108 Průměrná hodnota DSTI vážená výší úvěru vzrostla ze 37,8 % na 40,3 %.

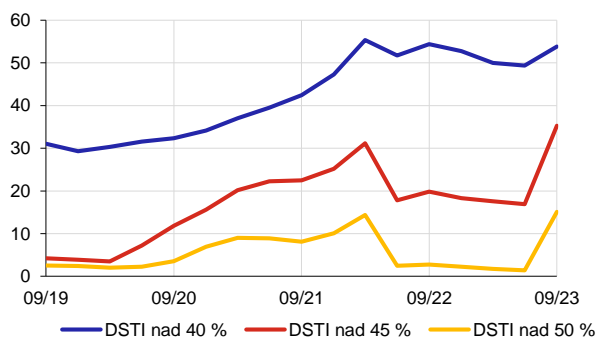
109 Na starší žadatele má horní hranice DSTI obecně větší dopad, neboť jsou omezeni dobou ekonomické aktivity a tím maximální dobou splatnosti. To se v jejich případě projevuje ve vyšší splátce úvěru.

110 Nově poskytnuté hypoteční úvěry mají kratší fixace úrokových sazeb, z toho důvodu se pokles tržních sazeb u těchto úvěrů projeví v relativně krátkém horizontu (3–5 let).

111 Vážený průměr LTV dle výše úvěru se pohyboval těsně pod 70 % a trendově se taktéž pohyboval pod úrovní z let 2018–2021. Stejný vývoj je patrný i při pohledu na mediánové hodnoty (Tab. IV.2 CB).

Graf IV.19
Čisté nové hypoteční úvěry s DSTI ve vybraných pásmech

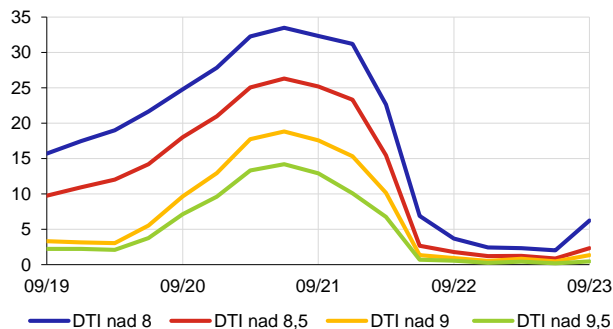
(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

Poznámka: Data mohou obsahovat i nenačerpané úvěry. Údaje za třetí čtvrtletí 2023 (09/23) obsahují data pouze za červenec a srpen.

Graf IV.20
Čisté nové hypoteční úvěry s DTI ve vybraných pásmech

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

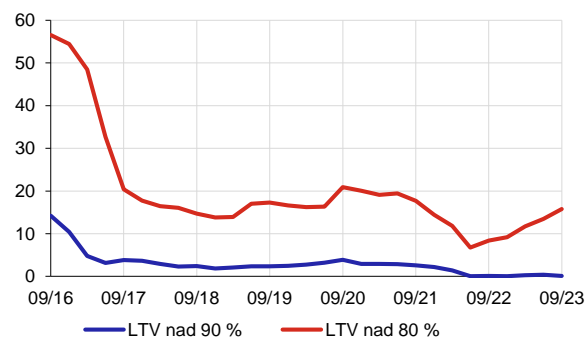
Poznámka: Data mohou obsahovat i nenačerpané úvěry. Údaje za třetí čtvrtletí 2023 (09/23) obsahují data pouze za červenec a srpen.

Úvěry v rámci objemové výjimky získali převážně žadatelé ve věku 36 a více let

V prvním i druhém čtvrtletí 2023 plnily banky zákonný požadavek na poskytování hypotečních úvěrů v rámci objemové výjimky (Graf IV.22).¹¹² Úvěry s nadlimitními hodnotami DSTI, DTI a LTV byly poskytovány převážně žadatelům ve věku 36 a více let či žadatelům financujícím pořízení nemovitosti za jiným účelem než na vlastní bydlení. Podíl hypotečních úvěrů s nadlimitními hodnotami alespoň u jednoho z úvěrových ukazatelů představoval za první polovinu roku 2023 necelá 4 % na celkové produkci úvěrů poskytnutých v daném období (v objemu 2,5 mld. Kč). Z nízkého podílu hypotečních úvěrů v objemové výjimce je patrné, že navzdory deaktivaci horní hranice DSTI nedošlo k silnějšímu nárůstu poptávky po hypotečních úvěrech, která by narážela na omezení z pohledu úvěrových ukazatelů LTV či DTI.

Graf IV.21
Čisté nové hypoteční úvěry s LTV ve vybraných pásmech

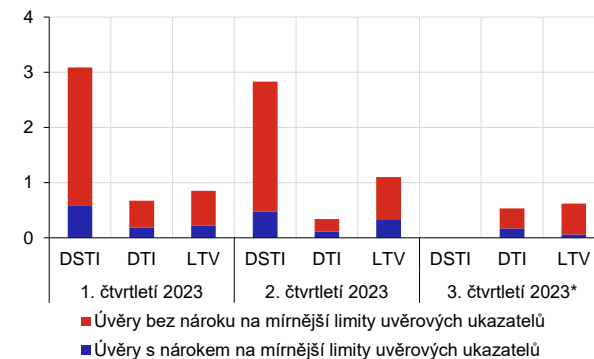
(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

Poznámka: Data mohou obsahovat i nenačerpané úvěry. Údaje za třetí čtvrtletí 2023 (09/23) obsahují data pouze za červenec a srpen.

Graf IV.22
Podíl hypotečních úvěrů v objemové výjimce

(v %)

Poznámka: Údaje za 3. čtvrtletí 2023 obsahují data pouze za červenec a srpen. Limity u ukazatele DSTI byly k 1. červenci 2023 deaktivovány.

Systémová rizika související s poskytováním hypotečních úvěrů zůstala nízká...

Základní indikátory používané ČNB k identifikaci systémových rizik souvisejících s poskytováním hypotečních úvěrů se vyvíjely v souladu s očekáváním ČNB z jara 2023 (Graf IV.25a–h) a přetrvávaly na relativně nízkých hodnotách (Graf IV.23).¹¹³ Dynamika nových hypotečních úvěrů i celkového stavu spotřebitelských úvěrů byla slabá a nacházela se pod svými dlouhodobými průměry (Graf IV.25a–b). Míra zadluženosti domácností dále klesla pod 58 % hrubého disponibilního příjmu (Graf IV.25d). V polovině roku 2023 došlo také k meziročnímu poklesu cen rezidenčních nemovitostí (Graf IV.25c). V poměru k příjmům či nájůmům se však tyto ceny zejména z důvodu strukturální nerovnováhy na trhu rezidenčních nemovitostí¹¹⁴ stále nacházely nad svým dlouhodobým průměrem (Graf IV.25e–f).

¹¹² Banky mohou poskytovat úvěry nad stanovenými hodnotami hranic úvěrových ukazatelů v rámci objemové výjimky, která představuje 5 % celkového objemu hypotečních úvěrů poskytnutého v předchozím kalendářním čtvrtletí (blíže viz § 45a odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB).

¹¹³ Tyto indikátory odpovídají faktorům zakládajícím systémová rizika, která jsou definována v § 45b odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB.

¹¹⁴ Blíže viz část II.1.

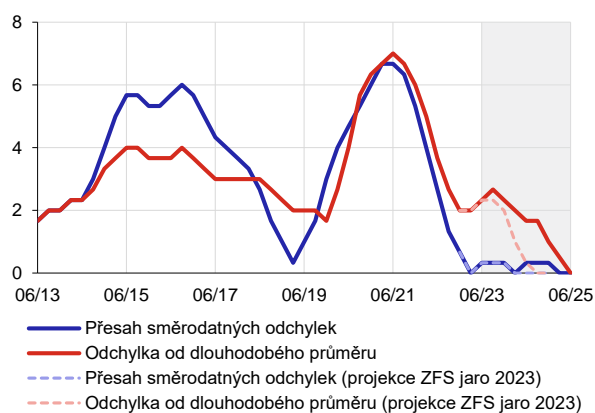
... a na horizontu prognózy se neočekává jejich nárůst

Podle podzimní makroekonomické prognózy ČNB¹¹⁵ se hospodářská aktivita v následujících dvou letech meziročně zvýší a inflace se navrátí k cíli. To se projeví i v postupném oživení hypotečního trhu (Graf IV.25). Toto oživení může být oproti prognóze pozvolnější vzhledem k pomalejšímu snižování měnověpolitických sazeb¹¹⁶, přičemž ovlivňovat jej bude i pravděpodobné setrvávání ekonomiky ČR v prostředí kladných reálných úrokových sazeb. Cyklická a částečně i strukturální systémová rizika spojená s vývojem na hypotečním trhu by se na horizontu prognózy měla dále snižovat. Složené indikátory vnímání rizik naznačují i přes mírnou volatilitu ke konci roku 2023 postupný pokles až k nulovým hodnotám v polovině roku 2025 (Graf IV.23).¹¹⁷ Nadále přetrvává nenulové riziko vyššího poklesu cen obytných nemovitostí, pravděpodobnost tohoto poklesu se však v čase dále snížila (Graf IV.24). Relativně nízkou úroveň potenciálních systémových rizik na výhledu prognózy potvrdily i simulace provedené ČNB prostřednictvím zátěžového testu domácností. Výsledky simulací naznačily, že rozdíl mezi současným nastavením horních hranic úvěrových ukazatelů a jejich úplnou deaktivací je v kontextu míry selhání a úvěrových ztrát relativně nízký.

Graf IV.23

Složené indikátory vnímání rizik podle přesahu směrodatných odchylek a odchylky od průměru

(min 0; max 8)

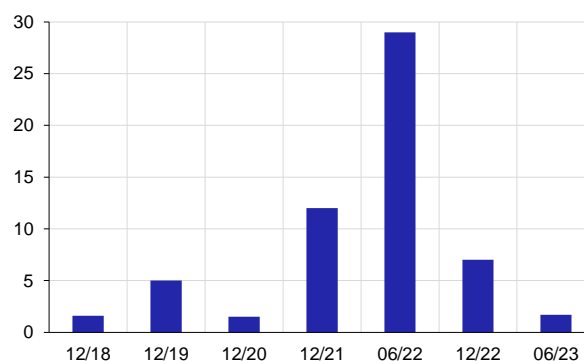

Poznámka: Indikátory jsou vyhlazeny 9měsíčním klouzavým průměrem.

Graf IV.24

Pravděpodobnost poklesu průměrných cen bytů o více než 10 % v průběhu dalších dvou let

(v %)

Bankovní rada rozhodla o ponechání horní hranice úvěrového ukazatele LTV na stávající úrovni a o deaktivaci horní hranice úvěrového ukazatele DTI

Bankovní rada na svém jednání 29. listopadu 2023 rozhodla o změně opatření obecné povahy ze dne 25. listopadu 2021 ustanovujícího horní hranice úvěrových ukazatelů.¹¹⁸ Vzhledem k přepokládanému makroekonomickému vývoji a nastavení měnových politik v ČR i zahraničí neočekává bankovní rada v nejbližších dvou letech výrazný nárůst cyklických ani strukturálních systémových rizik plynoucích z trhů hypotečních úvěrů. Z toho důvodu bankovní rada rozhodla o deaktivaci horní hranice úvěrového ukazatele DTI. S ohledem na přetrvávající nejistotu ohledně vývoje cen obytných nemovitostí a s tím spojeného rizika výrazné cenové korekce bankovní rada ponechala v platnosti horní hranici úvěrového ukazatele LTV na úrovni 80 % (resp. 90 % pro žadatele mladší 36 let pořizující si vlastní bydlení). Bankovní rada dále rozhodla o ponechání úředního sdělení, prostřednictvím kterého poskytovatelům hypotečních úvěrů doporučuje, aby horní hranice ukazatele LTV žádného hypotečního úvěru nepřesáhla 100 % a aby žádosti o hypoteční úvěr s hodnotou DSTI nad 40 % a DTI nad 8 čistých ročních příjmů byly posuzovány se zvýšenou mírou obezřetnosti. Bankovní rada je připravena pružně reagovat a v budoucnu případně změnit horní hranice úvěrových ukazatelů, budou-li výsledky analýz během pravidelného přezkumu indikovat změnu systémových rizik souvisejících s poskytováním hypotečních úvěrů.

¹¹⁵ Prognóza [ČNB – podzim 2023](#).

¹¹⁶ [Prohlášení bankovní rady po skončení měnového zasedání dne 2. 11. 2023](#).

¹¹⁷ Přečasný nárůst indikátoru bude způsoben výrazným meziročním nárůstem nových hypotečních úvěrů, který bude dán nízkou srovnávací základnou z roku 2023.

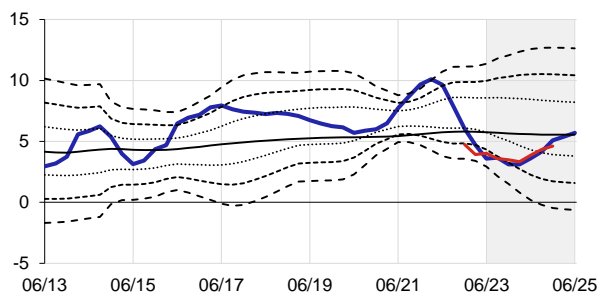
¹¹⁸ [Opatření obecné povahy ze dne 25. listopadu 2021](#) ve znění [Opatření obecné povahy ze dne 1. června 2023](#).

Graf IV.25

Indikátory systémových rizik souvisejících s poskytováním hypotečních úvěrů

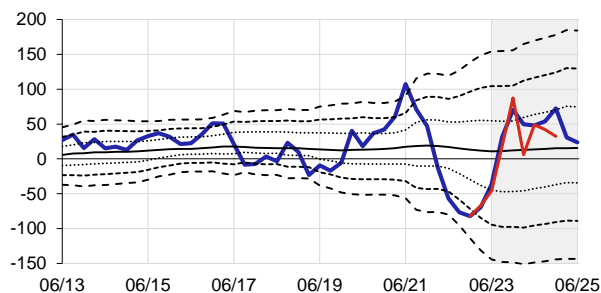
(v %; poměr cen bytů, resp. výše úvěru a příjmy v hrubých ročních příjmech; poměr cen bytů a nájmu v násobcích ročních nájmu)

a) Meziroční změna objemu spotřebitelských úvěrů

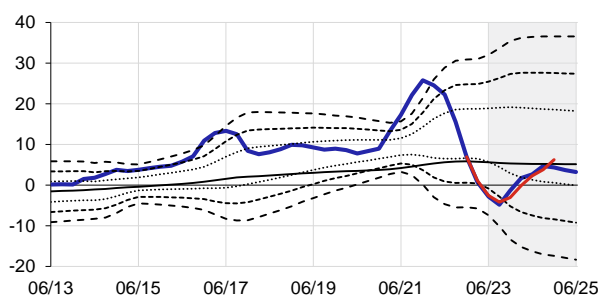
Graf vychází z celkového stavu spotřebitelských úvěrů domácností a je očištěn o portfolio Sberbank.

b) Meziroční změna objemu nových hypotečních úvěrů

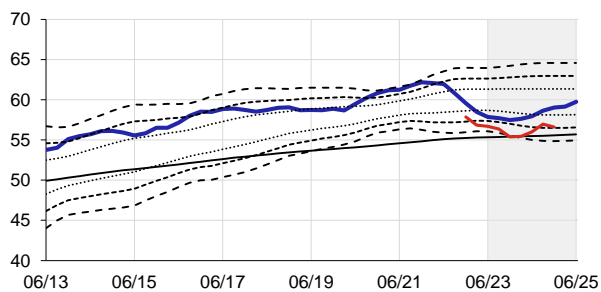
Graf znázorňuje vývoj čistých nových hypotečních úvěrů na nákup obytných nemovitostí včetně navýšení.

c) Meziroční změna cen rezidenčních nemovitostí

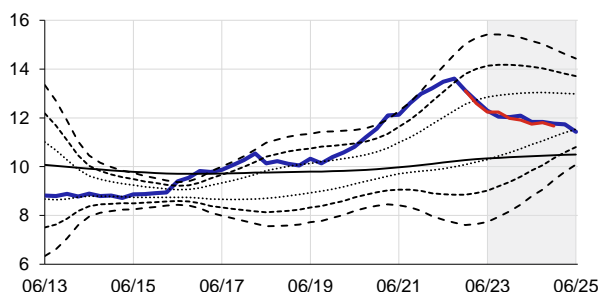
Graf znázorňuje vývoj indexu cen nákupu obydlí včetně pozemků.

d) Poměr objemu spotřebitelských úvěrů k hrubým disponibilním příjmům

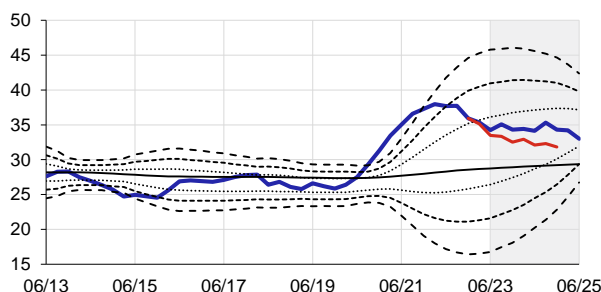

Graf znázorňuje souhrnnou výši stavu úvěrů domácností očištěného o portfolio Sberbank vzhledem k hrubým disponibilním příjmům domácností.

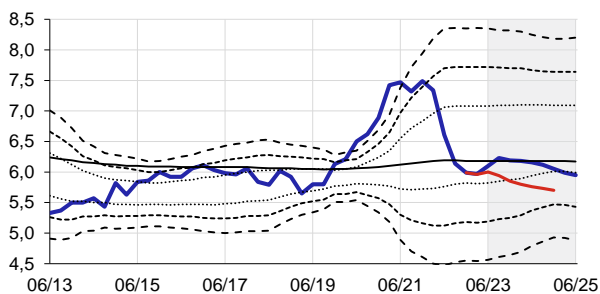
e) Poměr cen bytů a příjmů

Graf znázorňuje realizovanou cenu bytů o rozloze 68 m² vzhledem k průměrným hrubým ročním příjmům.

f) Poměr cen bytů a nájmu

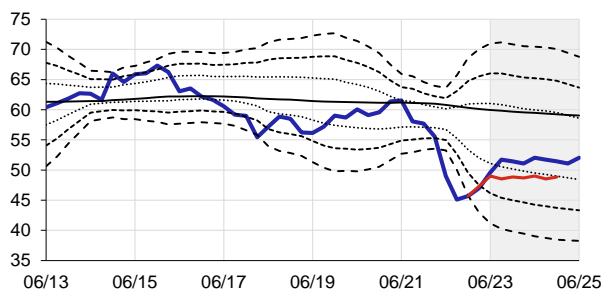
Graf znázorňuje realizovanou cenu bytů za 1 m² vzhledem k výši ročního nájmu za 1 m².

g) Poměr výše hypotečního úvěru a příjmu

Graf znázorňuje průměrnou výši hypotečního úvěru vzhledem k průměrnému hrubému ročnímu příjmu.

h) Poměr výše hypotečního úvěru a ceny bytu

Graf znázorňuje průměrnou výši hypotečního úvěru vzhledem k realizované ceně bytů o rozloze 68 m².

Poznámka: Přerušované černé čáry ukazují rozpětí jedné, dvou a tří směrodatných odchylek od průměru za posledních dvacet čtvrtletí. Černá plná čára ukazuje dlouhodobý průměr počítaný na časové řadě s počátkem v letech 2006 až 2010 (dle konkrétního indikátoru). Šedá plocha zobrazuje projektované hodnoty konzistentní s vývojem dle podzimní prognózy ([ZoMP – podzim 2023](#)). Červená čára značí vývoj dle projekce z jara 2023 ([ZFS – jaro 2023](#)).

IV.4.2 Rizika spojená s trhy úvěrů zajištěných komerční nemovitostí

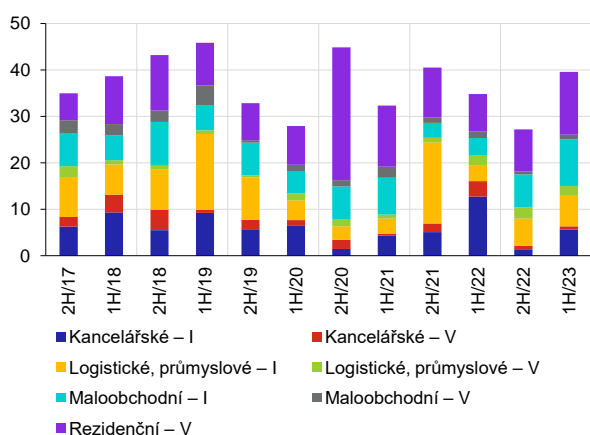
Poskytování úvěrů zajištěných komerční nemovitostí je relativně utlumené

Objem nově poskytnutých úvěrů dosáhl v první polovině roku 2023 přibližně hodnoty 40 mld. Kč (Graf IV.26).¹¹⁹ Nominálně se pohyboval v blízkosti dlouhodobého průměru, při zohlednění růstu nákladů spojených s výstavbou však znamená relativně utlumenou úvěrovou aktivitu. Ta je ovlivněna nastavením domácí měnové politiky a s ní spojenou nízkou (transakční) aktivitou na trhu komerčních nemovitostí (část II.1). Z hlediska účelu převažovaly úvěry do maloobchodních ploch či rezidenční výstavby. Naopak úvěrování kancelářských ploch zůstává výrazně omezené. Důvodem může být již relativně nízká výnosnost u tohoto segmentu v porovnání s podstupovaným rizikem (Graf II.15 CB).

Graf IV.26

Objem nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí

(v mld. Kč)

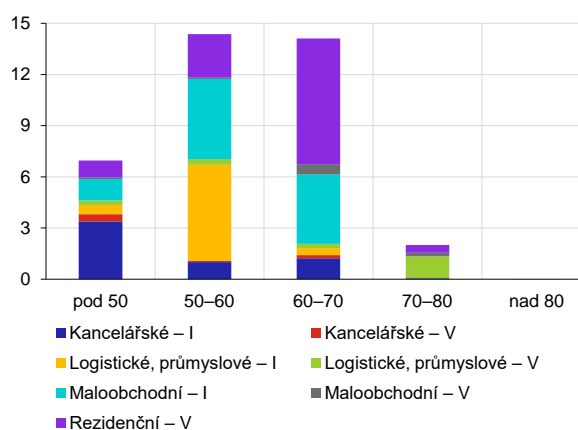

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank.

Graf IV.27

Rozdělení nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí podle LTV v prvním pololetí 2023

(v mld. Kč; osa x: LTV v %)

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

Rizika spojená s trhy komerčních nemovitostí jsou nadále omezená

Podíl expozic zajištěných komerční nemovitostí je z hlediska celkového objemu úvěrů domácího bankovního sektoru poměrně nízký.¹²⁰ Zatímco v minulosti důležitou roli na trhu komerčních nemovitostí představovali zahraniční investoři financovaní ze zahraničí, a tedy rizika spojená s případným nárůstem míry selhání u velké části dluhového financování v tomto segmentu byla z velké části přenesena na zahraniční subjekty, v posledních pěti letech podíl domácího financování na celkových investicích do tohoto sektoru vzrostl, a to zejména skrze sektor investičních fondů¹²¹. Zhoršení situace na domácím trhu komerčních nemovitostí by proto mohlo mít určitý dopad na české investiční fondy a zprostředkovaně taktéž na bohatství domácností. Obecně však pro domácí finanční sektor není tento segment v současnosti bezprostředním zdrojem systémových rizik vzhledem k relativně vysoké ziskovosti a omezenému využívání externího financování. Trh komerčních nemovitostí se však může stát v případě silně nepříznivých finančních podmínek skrze tzv. fire sales významným faktorem, který by mohl přispívat k prohlubování domácích šoků a prodlužovat dobu jejich trvání.

Banky při poskytování úvěrů zajištěných komerční nemovitostí uplatňovaly obezřetný přístup

Banky první poloviny roku 2023 pokračovaly vzhledem k přetrvávajícím nejistotám ohledně budoucího ekonomického vývoje v obezřetném přístupu při poskytování úvěrů. Neposkytly žádné úvěry s ukazatelem LTV nad 80 % a dále se omezilo poskytování úvěrů spadajících do rizikovějších kategorií (snížení podílu úvěrů s LTV v rozmezí 70–80 %). Z hlediska objemu obecně převládaly úvěry s LTV mezi 50 a 60 % následované úvěry s LTV mezi 60 a 70 %, jejichž objem byl jen mírně nižší (Graf IV.23 CB a Graf IV.27). Tento vývoj v souhrnu naznačuje, že financování bylo poskytováno relativně konzervativním investičním projektům s vysokou mírou zajištění. Z pohledu ukazatele DSCR došlo k částečnému zvýšení nově

¹¹⁹ Výsledky jsou založeny na pravidelném pololetním šetření úvěrů zajištěných komerčními nemovitostmi, kterého se zpravidla účastní sedm bank pokrývajících přibližně 70 % daného trhu.

¹²⁰ Celkový podíl expozic zajištěných komerční nemovitostí na celkovém stavu klientských úvěrů domácího bankovního sektoru je přibližně 15 %. V případě úvěrů zajištěných komerční nemovitostí sloužících k projektovému financování (specialised lending) je podíl na celkovém stavu úvěrů 8 %.

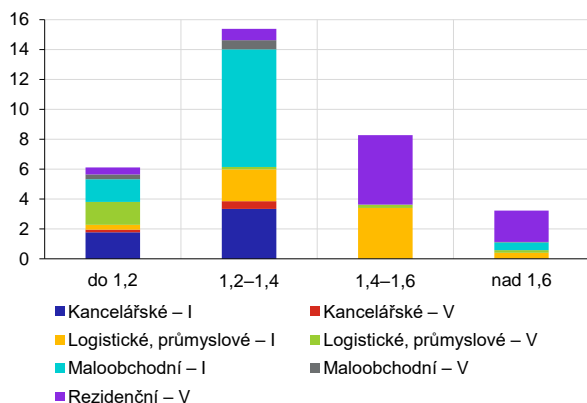
¹²¹ Jedná se zejména o nemovitostní fondy a fondy kvalifikovaných investorů věnující se výstavbě a správě nemovitostí. Velikost aktiv těchto fondů byla v polovině roku 2023 přibližně 230 mld. Kč a přibližně 90 mld. Kč tvořily fondy kolektivního investování. V tomto případě je ovšem část aktiv umístěna mimo ČR. Přibližně od roku 2016 pak začínají na trhu spíše převažovat domácí subjekty.

poskytnutých úvěrů s hodnotou DSCR mezi 1,2 a 1,4, které lze považovat za mírně rizikovější. Objem nejrizikovější kategorie s hodnotou DSCR pod 1,2 je však nadále velmi nízký (Graf IV.28). Obezřetný přístup bank dokumentuje skutečnost, že u úvěrů spadajících z pohledu ukazatele DSCR do rizikovějších kategorií je striktně vyžadována vysoká míra zajištění. Podíl nových úvěrů s ukazatelem DSCR pod hodnotou 1,2 a zároveň s LTV nad 70 % na celkovém poskytnutém objemu byl v prvním pololetí roku 2023 nadále velmi nízký a pohyboval se v blízkosti průměrů posledních čtyř let (Graf IV.29).

Graf IV.28

Rozdělení nových úvěrů podle DSCR v prvním pololetí 2023

(v mld. Kč; osa x: DSCR v %)

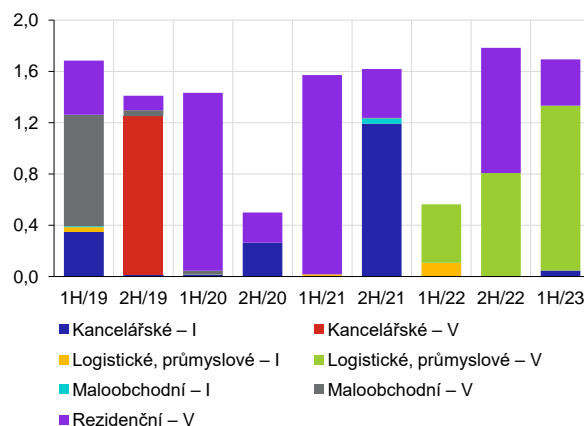

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

Graf IV.29

Objem nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí s LTV nad 70 % a DSCR pod 1,2

(v mld. Kč)

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

V. CHARTBOOK

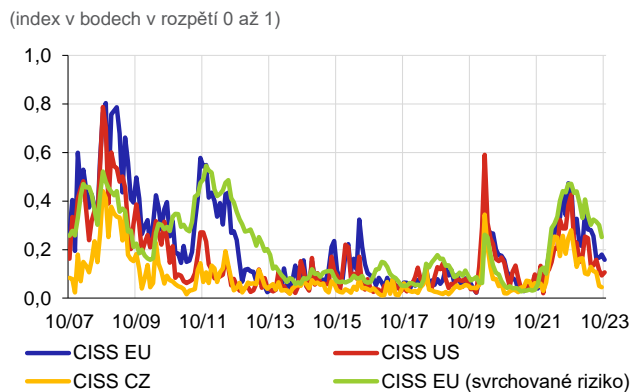
ČÁST II

Graf II.1 CB
Klíčové globální akciové indexy

Zdroj: Refinitiv

Graf II.2 CB
Kompozitní indikátor systémového rizika na finančních trzích (CISS)

Zdroj: ECB, ČNB, Refinitiv

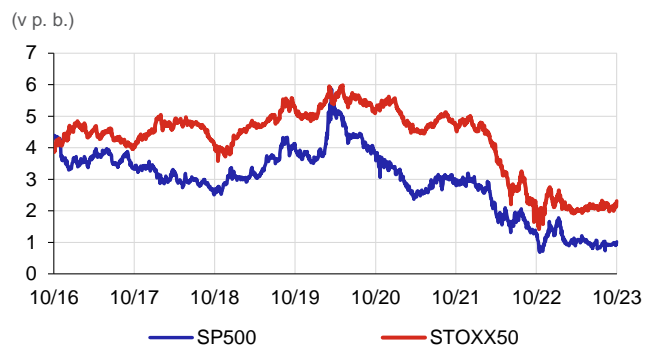
Graf II.3 CB
Riziko nepříznivého ekonomického vývoje ve světě

Zdroj: MMF

Poznámka: Graf zobrazuje distribuci reálného růstu HDP v roce 2024. Data vychází z říjnové prognózy MMF (WEO, říjen 2023). K získání pravděpodobnostního rozdělení bylo využito zešikmené Studentovo rozdělení.

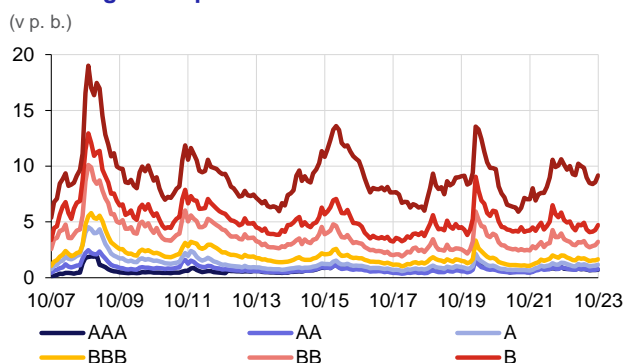
Graf II.4 CB
Riziková prémie u indexu S&P 500 a Euro Stoxx 50

Zdroj: Refinitiv

Poznámka: Riziková prémie je počítána pomocí dividendového diskontního modelu. Odhady budoucích dividend pochází z dividendových futures. Diskontní faktory jsou spočteny na základě US swapové křivky. Podrobněji viz Časta, M. (2022): „Deriving equity risk premium using dividend futures“. The North American Journal of Economics and Finance 60.

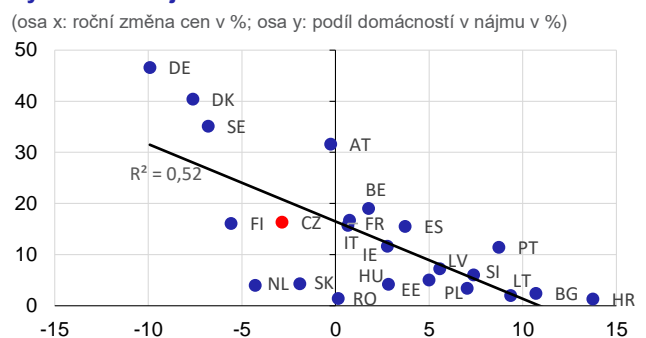
Graf II.5 CB
Rizikové prémie korporátních dluhopisů dle ratingového pásma

Zdroj: Bank of America Merrill Lynch

Poznámka: Rizikové prémie jsou vyjádřeny jako rozpětí výnosů korporátních dluhopisů nad výnosy státních dluhopisů.

Graf II.6 CB
Růst cen rezidenčních nemovitostí a podíl domácností bydlicích v nájmu

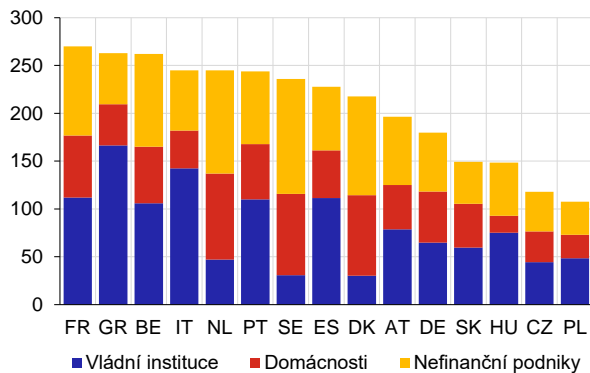

Zdroj: ECB, Eurostat

Poznámka: Jedná se o podíl domácností bydlicích v nájmu za tržně stanovenou cenu k 31. 12. 2022, nejedná se tedy o domácnosti bydlicí v bytě s regulovaným nájemným, u příbuzných za snížený nájem apod. Jedná se o změnu cen rezidenčních nemovitostí mezi 30. 6. 2022 a 30. 6. 2023.

Graf II.7 CB
Míra zadluženosti ekonomických subjektů ve vybraných zemích EU

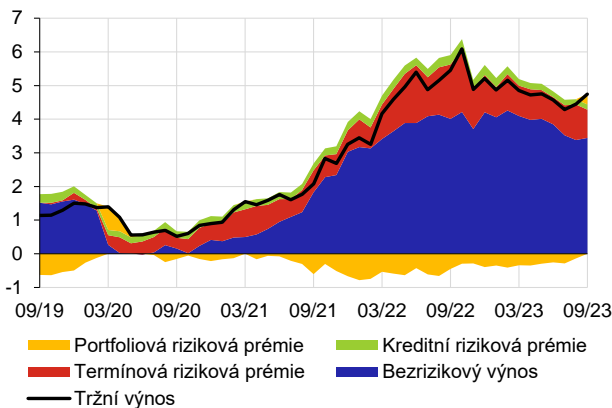
(v % HDP k 30. 6. 2023)

Zdroj: ECB

Graf II.9 CB
Rozklad výnosu pětiletého českého státního dluhopisu

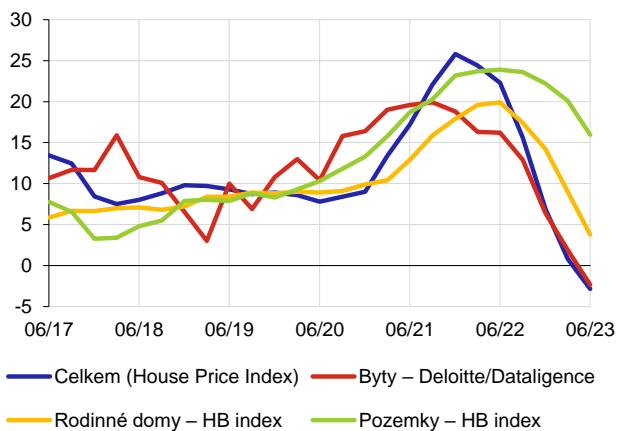
(v %)

Zdroj: Refinitiv, ČNB

Graf II.11 CB
Realizované ceny nemovitostí podle typu

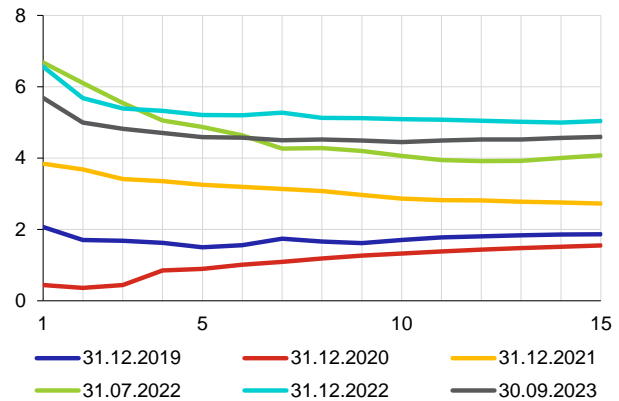
(meziroční růst v %)

Zdroj: ČSÚ, Deloitte, Dataligence, HB index

Graf II.8 CB
Výnosová křivka českých státních dluhopisů

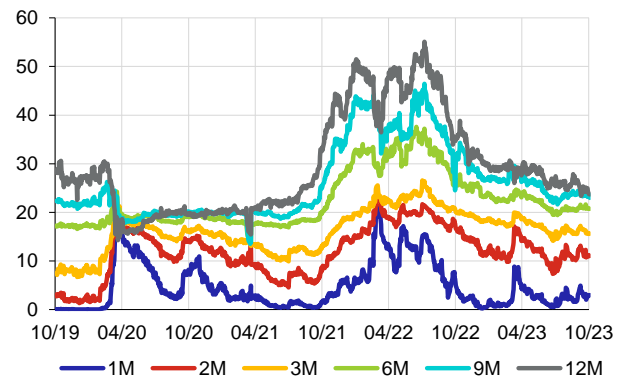
(v %; osa x: doba do splatnosti v letech)

Zdroj: Refinitiv, ČNB

Graf II.10 CB
Opčně implikované rizikově neutrální pravděpodobnosti deprecie kurzu o více než 10 %

(v %; poslední pozorování k 9. 10. 2023)

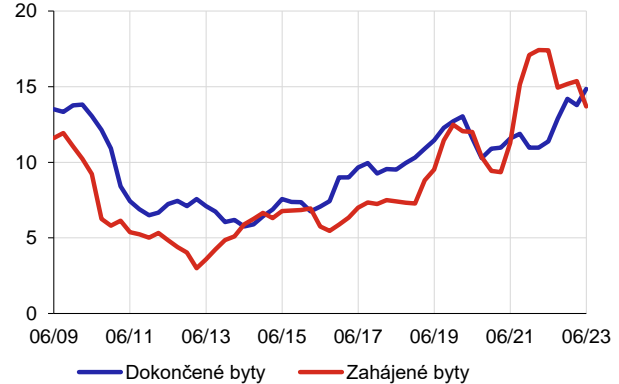

Zdroj: Refinitiv Datastream

Poznámka: Jedná se o rizikově-neutrální pravděpodobnosti získané pomocí metody Vanna–Volga. Mx označuje pravděpodobnost, která se váže k různým splatnostem opčních kontraktů.

Graf II.12 CB
Velikost bytové výstavby

(roční klouzávé úhrny v tis. bytů)

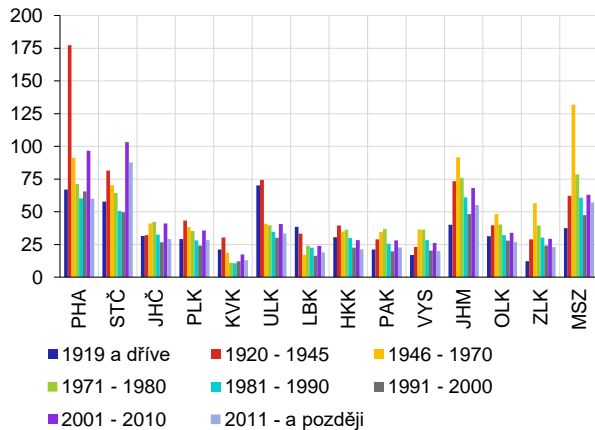

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Počet bytů v bytových domech.

Graf II.13 CB
Struktura bytového fondu dle období výstavby

(v tis. bytů)

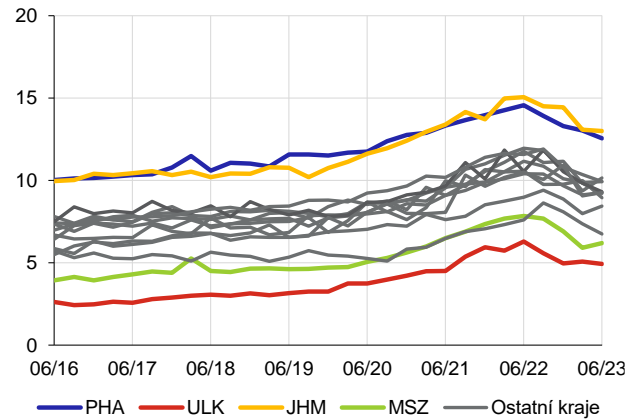

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Jedná se pouze o aproximaci. Velikost bytového fondu je získána pomocí údajů za období výstavby domu a průměrného počtu bytů v obydleném domě.

Graf II.14 CB
PTI dle krajů

(v letech)

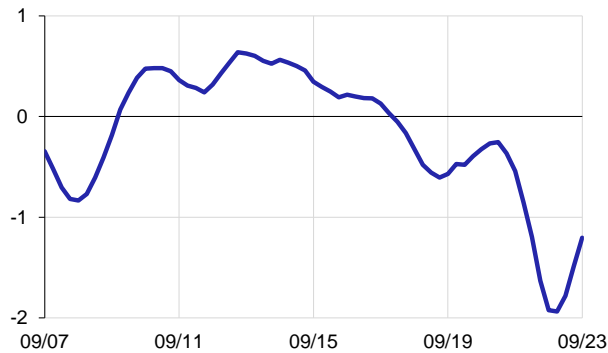

Zdroj: Deloitte, Dataligence, ČSÚ

Poznámka: PTI značí ukazatel ceny bytu k ročním příjmům („price-to-income“). Cena bytu je stanovena jako průměrná cena bytu o rozloze 68 m².

Graf II.15 CB
Riziková prémie u výnosů z komerčních nemovitostí

(v p. b.)

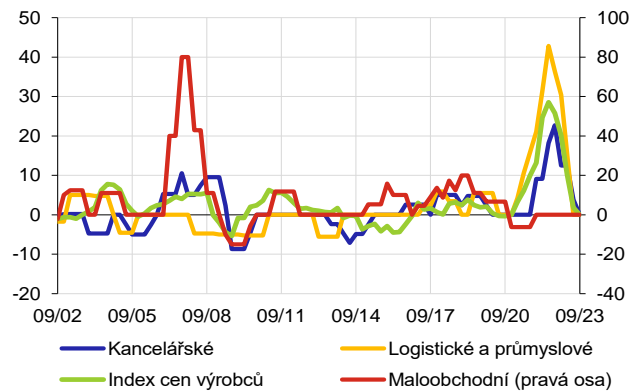

Zdroj: ČNB

Poznámka: Riziková prémie je počítána jako rozdíl mezi pozorovanou výší výnosů a hodnotou implikovanou modelem.

Graf II.16 CB
Vývoj cen nájmu komerčních nemovitostí

(meziroční růst v %)

Zdroj: iO Partners, ČSÚ

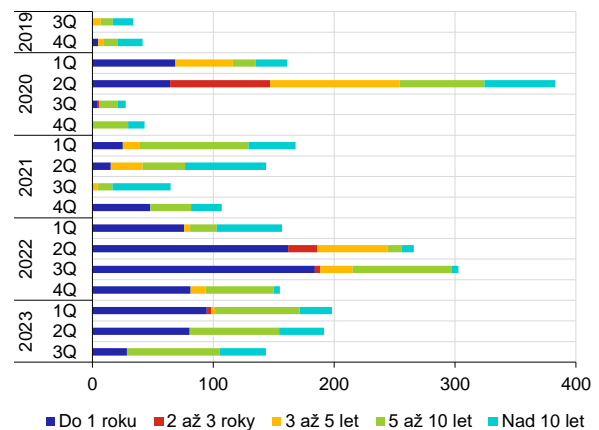
Tab. II.1 CB
Rating České republiky

Ratingová agentura	Rating	Výhled
Moody's	Aa3	Stabilní
S&P Global Ratings	AA	Stabilní
Fitch Ratings	AA-	Negativní
JCR	AA	Stabilní
R&I	AA-	Negativní
Scope Ratings	AA-	Stabilní
Dagong Global Credit Rating	A+	Stabilní
ACRA Europe	AA	Stabilní
ACRA	AA	Stabilní

Zdroj: MF ČR

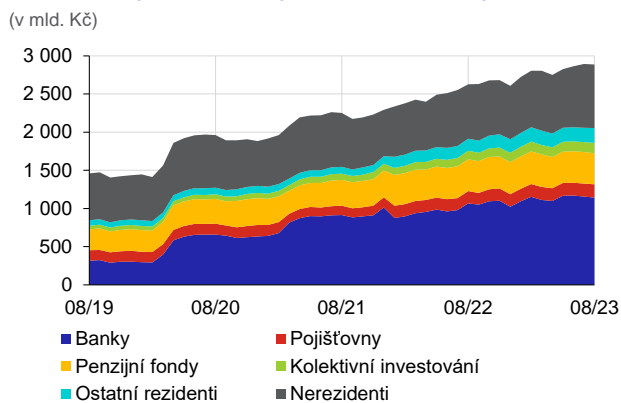
Graf II.17 CB
Objemy nových korunových emisí českých státních dluhopisů podle splatnostních košů

(v mld. Kč)

Poznámka: Intervaly uzavřeny zprava.

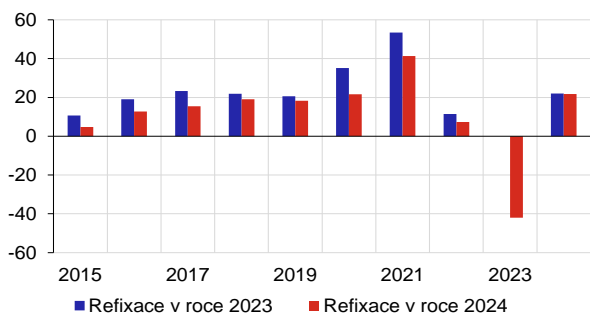
Graf II.18 CB
Držba českých korunových státních cenných papírů

Zdroj: MF ČR

Graf II.20 CB
Ukazatel rizika úrokového přecenění

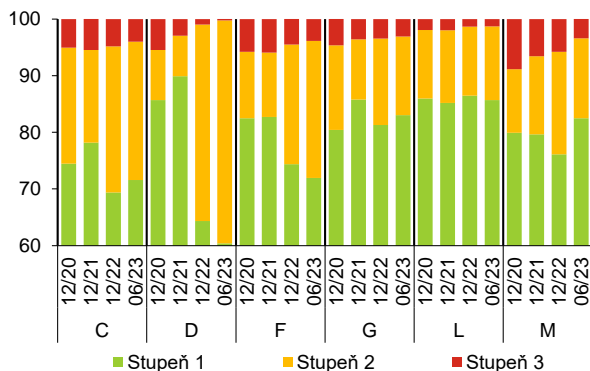
(v % mzdového nárůstu; osa x: rok poskytnutí hypotečního úvěru)

Poznámka: Výpočet vychází ze šetření spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí a jsou do něj zahrnuty pouze nové úvěry. Při výpočtu se předpokládá, že poskytnuté úvěry nebyly předčasně splaceny (zcela ani částečně) a že nedošlo k refinancování úvěru před smluvně stanoveným termínem fixace ani k selhání úvěru. Dále se předpokládá, že splatnost sjednaná v původní smlouvě zůstane zachována i při refixaci úvěru a že nová úroková sazba sjednaná při refixaci odráží průměrný tržní vývoj sazeb u hypotečních úvěrů. Čisté měsíční příjmy po refixaci vychází z čistých měsíčních příjmů při pořízení, které jsou v čase navýšeny o průměrnou meziroční míru růstu mezd v ekonomice.

Graf II.22 CB
Struktura úvěrů nefinančním podnikům dle odvětví

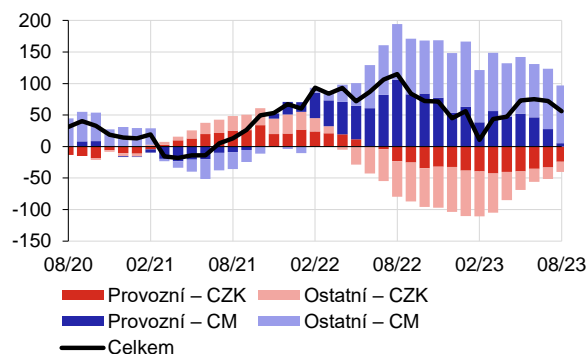
(v %)

Poznámka: Písmena značí odvětví dle NACE: C – zpracovatelský průmysl, D – energetika, F – stavebnictví, G – obchod, L – činnosti v oblasti nemovitostí, M – profesní, vědecké a technické činnosti.

Graf II.19 CB
Změna stavu úvěrů nefinančním podnikům dle měny a účelu

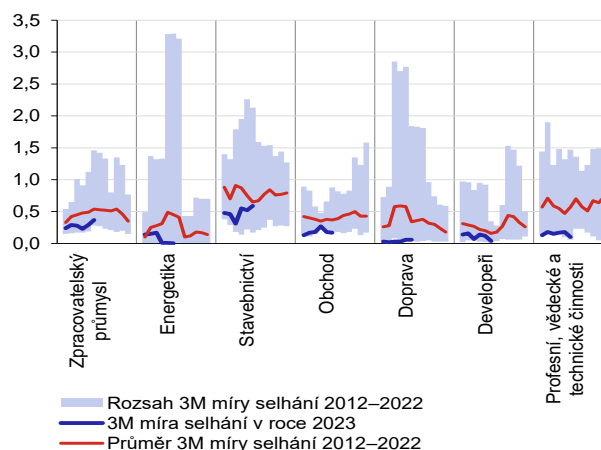
(meziročně v mld. Kč)

Poznámka: CM značí cizoměnové úvěry.

Graf II.21 CB
3M míra selhání ve vybraných odvětvích nefinančních podniků

(v %; osa x: jednotlivé měsíce roku)

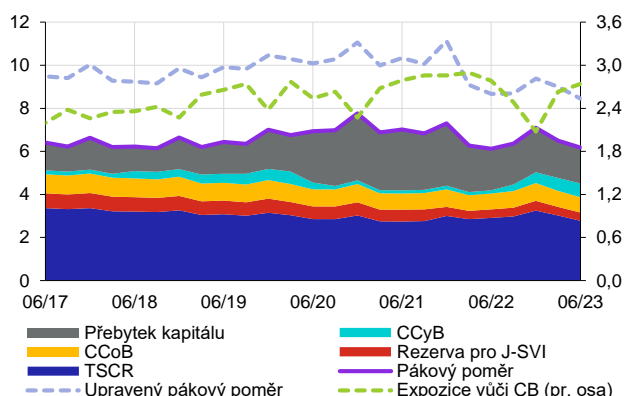
Poznámka: 3měsíční míra selhání je v předhledici ukazatel, který je definován jako podíl toku nevýkonných úvěrů v následujících 3 měsících vzhledem k celkovému stavu úvěrů ve výchozím období.

ČÁST III

Graf III.1 CB

Struktura pákového poměru podle zdrojů kapitálu

(v %; pravá osa: v bil. Kč)

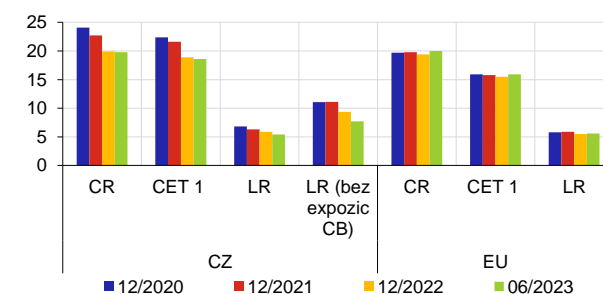

Poznámka: TSCR = součet požadavků Pilíře 1 a Pilíře 2. Upravený pákový poměr = Tier 1 / celkové expozice bez CB.

Graf III.2 CB

Kapitálová vybavenost v domácím a evropském bankovním sektoru

(v %)

Zdroj: EBA

Poznámka: CR = kapitálový poměr, CET 1 = kapitálový poměr nejkvalitnějšího kmenového Tier 1 kapitálu, LR = pákový poměr. Hodnoty uvedené v grafu vycházejí z dat EBA a nemusí se vzhledem k odlišnému zdroji shodovat s hodnotami v části III.2.1. Pro domácí bankovní sektor je uveden i pákový poměr očištěný o expozice vůči CB vzhledem k jejich významnému podílu na bilanční sumě (26 %).

Tab. III.1 CB

Objemy expozic, opravných položek a míry krytí dle míry rizika v segmentu domácností

Domácnosti		Expozice		Opravné položky		Míra krytí	
Stupeň	Datum	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Podíl (v %)	Změna (v p. b.)
Celkem	12/19	1 734		24,8		1,43	
	12/20	1 854	7,0	31,4	26,3	1,69	0,26
	12/21	2 089	12,7	29,5	-6,2	1,41	-0,28
	12/22	2 266	8,5	29,4	-0,4	1,30	-0,12
	08/23	2 347	3,6	30,4	3,6	1,30	0,00
S1	12/19	1 601		2,8		0,18	
	12/20	1 687	5,3	3,9	37,8	0,23	0,05
	12/21	1 873	11,0	3,9	-0,1	0,21	-0,02
	12/22	1 906	1,8	3,9	-0,3	0,20	0,00
	08/23	1 938	1,7	3,8	-1,3	0,20	-0,01
S2	12/19	102		4,1		4,01	
	12/20	133	30,2	8,8	114,7	6,61	2,60
	12/21	183	37,4	8,1	-7,5	4,45	-2,16
	12/22	332	81,4	10,3	26,1	3,09	-1,36
	08/23	378	14,1	10,8	5,0	2,85	-0,25
S3	12/19	30		17,9		59,61	
	12/20	34	13,4	18,7	4,4	54,83	-4,78
	12/21	33	-4,3	17,4	-6,8	53,43	-1,40
	12/22	28	-13,4	15,2	-12,7	53,88	0,46
	08/23	30	7,2	15,8	3,9	52,22	-1,67

Tab. III.2 CB

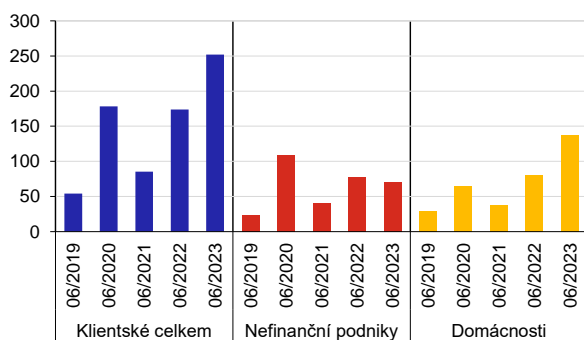
Objemy expozic, opravných položek a míry krytí dle míry rizika v segmentu nefinančních podniků

NFC	Stupeň	Datum	Expozice		Opravné položky		Míra krytí	
			Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Podíl (v %)	Změna (v p. b.)
Celkem		12/19	1 298		29,4		2,27	
		12/20	1 304	0,4	43,0	45,9	3,30	1,03
		12/21	1 359	4,2	39,1	-9,0	2,88	-0,42
		12/22	1 457	7,2	40,8	4,4	2,80	-0,07
		08/23	1 546	6,1	36,4	-10,9	2,35	-0,45
S1		12/19	1 155		3,1		0,26	
		12/20	1 046	-9,4	4,7	54,5	0,45	0,19
		12/21	1 116	6,6	4,2	-11,1	0,38	-0,07
		12/22	1 139	2,1	5,4	28,6	0,47	0,10
		08/23	1 221	7,2	5,7	4,7	0,46	-0,01
S2		12/19	101		2,6		2,54	
		12/20	202	100,4	9,8	283,7	4,86	2,32
		12/21	193	-4,8	7,4	-24,3	3,87	-1,00
		12/22	271	40,6	9,6	29,1	3,55	-0,32
		08/23	284	5,1	9,3	-3,4	3,26	-0,29
S3		12/19	42		23,8		56,64	
		12/20	55	31,7	28,4	19,2	51,27	-5,37
		12/21	51	-8,4	27,4	-3,4	54,08	2,81
		12/22	47	-7,4	25,8	-5,9	54,95	0,87
		08/23	41	-13,5	21,4	-16,9	52,80	-2,16

Graf III.3 CB

Přesuny úvěrových expozic ze stupně 1 do stupně 2

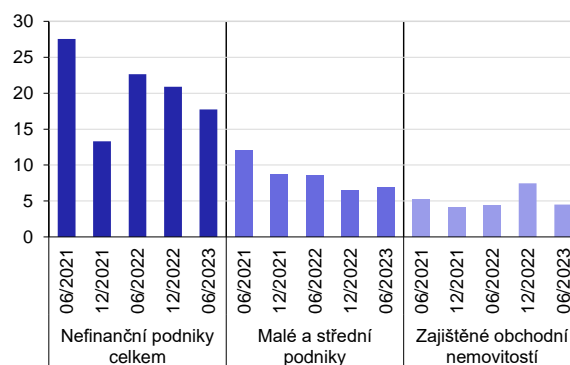
(v mld. Kč)

Graf III.4 CB

Pololetní přírůstky úvěrových expozic ve stupni 3 v segmentu nefinančních podniků

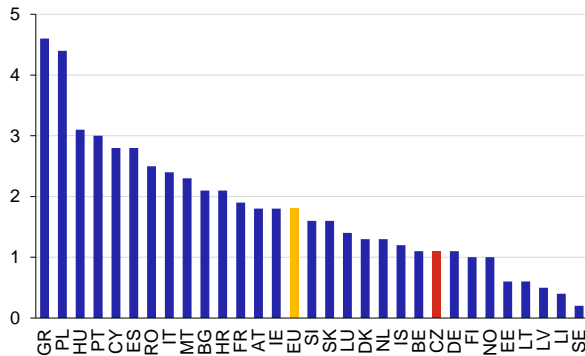
(v mld. Kč)

Poznámka: Úvěry malým a středním podnikům a úvěry zajištěné obchodní nemovitostí představují 82 % úvěrů nefinančním podnikům.

Graf III.5 CB
Podíl nevykonných clientských úvěrů v zemích EHP

(v % k 30. 6. 2023)

Zdroj: EBA

Poznámka: Údaje v mezinárodním srovnání se mohou lišit od ČNB z důvodu rozdílného datového zdroje.

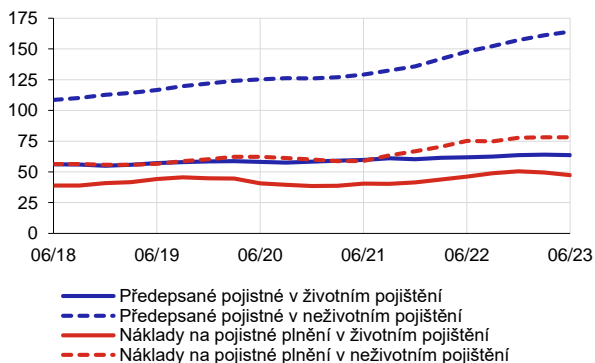
Graf III.7 CB
Rozklad změny hodnoty aktiv investičních fondů dle investičního zaměření v průběhu roku 2023

(v mld. Kč; osa x: měsíce leden až červen roku 2023)

Graf III.9 CB
Vývoj v pojišťovacím sektoru

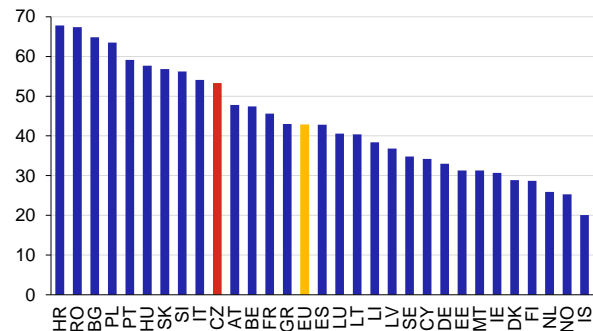
(úhrn hodnot za čtyři čtvrtletí v mld. Kč)

Poznámka: Hodnoty jsou vyjádřené v hrubé výši, tj. neočištěné o podíl zajišťatelů.

Graf III.6 CB
Míra krytí nevykonných clientských úvěrů opravnými položkami v zemích EHP

(v % k 30. 6. 2023)

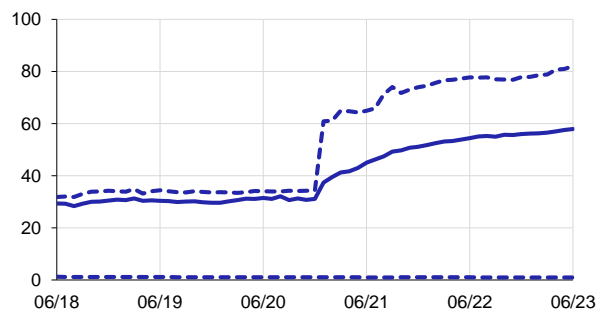

Zdroj: EBA

Poznámka: Údaje v mezinárodním srovnání se mohou lišit od ČNB z důvodu rozdílného datového zdroje.

Graf III.8 CB
Vývoj podílu nepřeceňovaných dluhopisů v držení transformovaných fondů

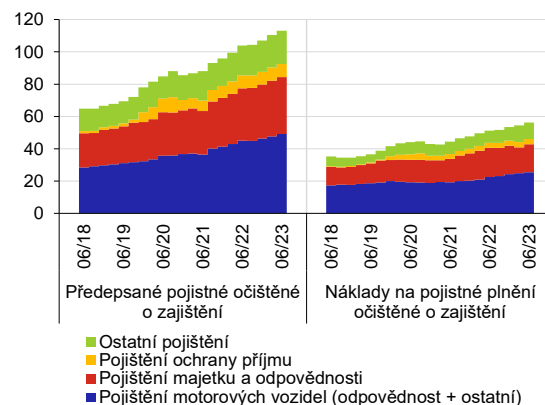
(v % celkové hodnoty dluhopisů držaných transformovanými fondy)

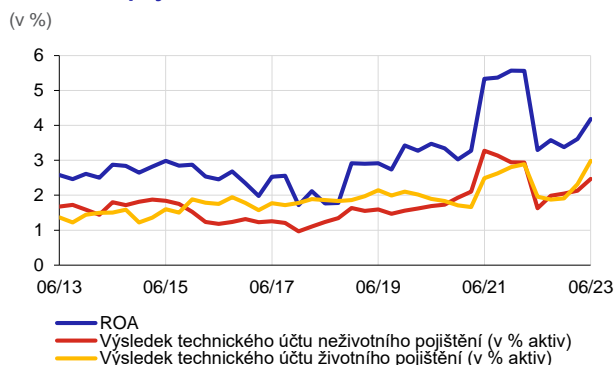
Poznámka: Nepřeceňovanými dluhopisy jsou myšleny dluhopisy v naběhlé hodnotě, resp. před rokem 2021 dluhopisy klasifikované jako držené do splatnosti. Přerušované čáry značí minimální a maximální hodnoty na přič transformovanými fondy.

Graf III.10 CB
Pojistné a pojistné plnění v neživotním pojištění

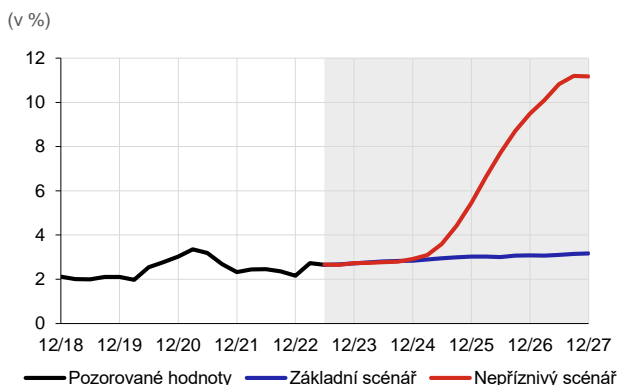
(v mld. Kč)

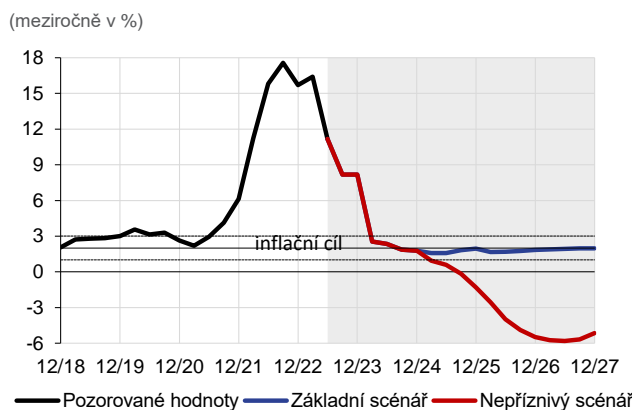
Graf III.11 CB
Ziskovost pojišťovacího sektoru

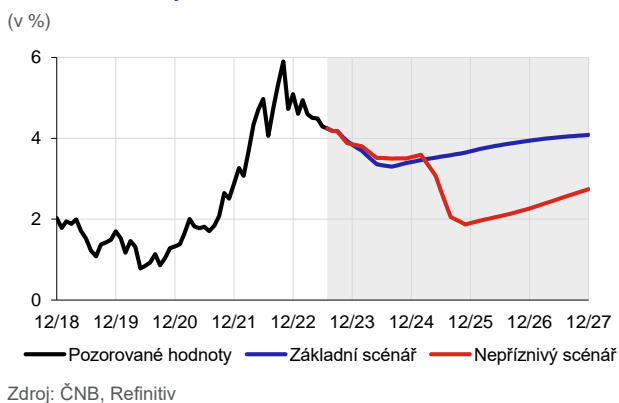
Graf III.12A CB
Alternativní scénáře: míra nezaměstnanosti

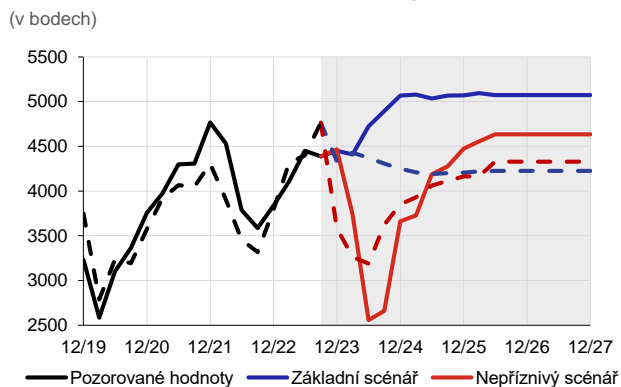
Graf III.12B CB
Alternativní scénáře: inflace

Graf III.12C CB
Alternativní scénáře: výnos desetiletého českého státního dluhopisu

Graf III.12D CB
Alternativní scénáře: akciové indexy

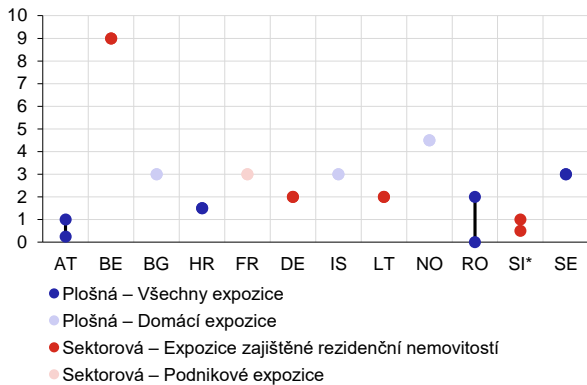

Zdroj: ČNB, Refinitiv
Poznámka: Plná čára představuje index S&P 500, přerušovaná čára index EURO STOXX 50.

ČÁST IV

Graf IV.1 CB
Sazba SyRB v evropských zemích

(v %; sazby platné ke 2. 11. 2023)

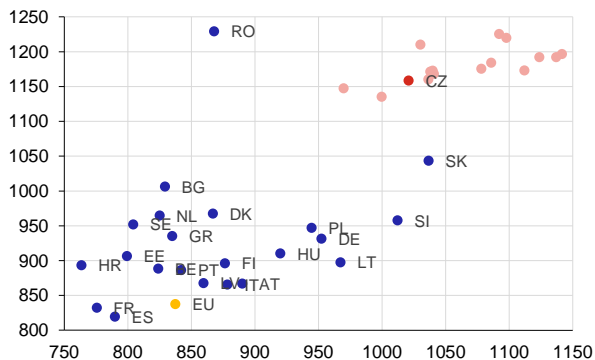

Zdroj: ESRB

Poznámka: V případě Slovinska se 1% sazba týká expozičních zajištěných rezidenčních nemovitostí a 0,5% sazba všech ostatních expozičních vůči fyzickým osobám.

Graf IV.3 CB
Index koncentrace zaměstnanosti a ekonomické aktivity pro vybrané země EU v roce 2021

(HHI v bodech; osa x: hrubá přidaná hodnota, osa y: zaměstnanost)

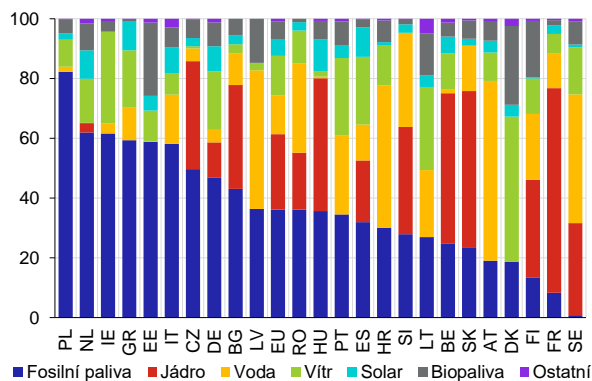

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Světle červené body zobrazují hodnoty pro ČR v období 2006 až 2020.

Graf IV.5 CB
Produkce elektrické energie dle zdroje ve vybraných zemích EU

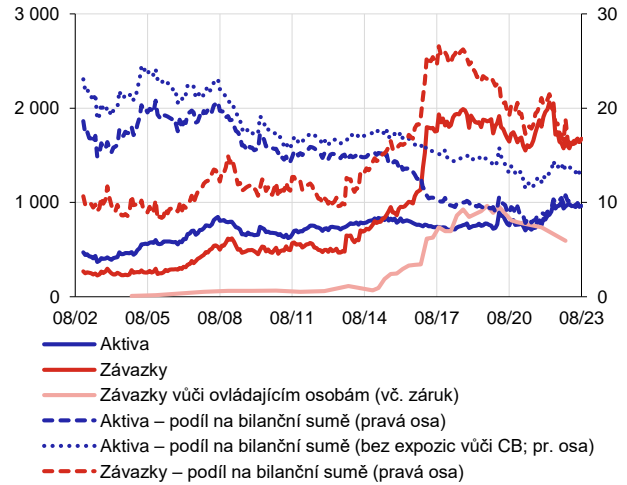
(podíl na hrubé produkci elektřiny v % v roce 2021)

Zdroj: Eurostat

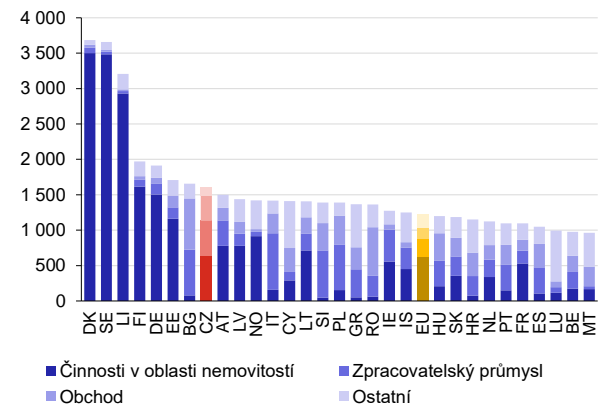
Graf IV.2 CB
Bilanční expozice vůči nerezidentům

(v mld. Kč; pravá osa: v %)

Graf IV.4 CB
Index koncentrace bankovních úvěrů a pohledávek do odvětví ve vybraných zemích EU

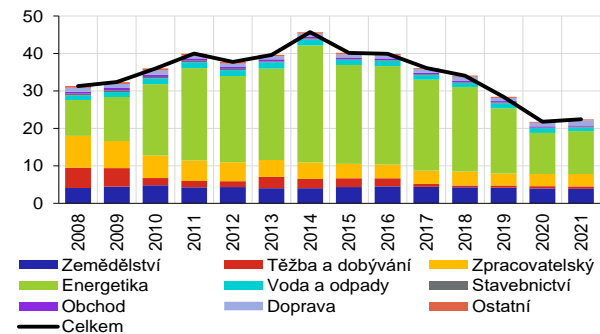
(příspěvky k HHI v bodech k 31. 12. 2022)

Zdroj: EBA

Graf IV.6 CB
Vývoj průměrné emisní intenzity úvěrových expozičních

(v tunách CO₂e na mil. Kč hrubé přidané hodnoty odvětví)

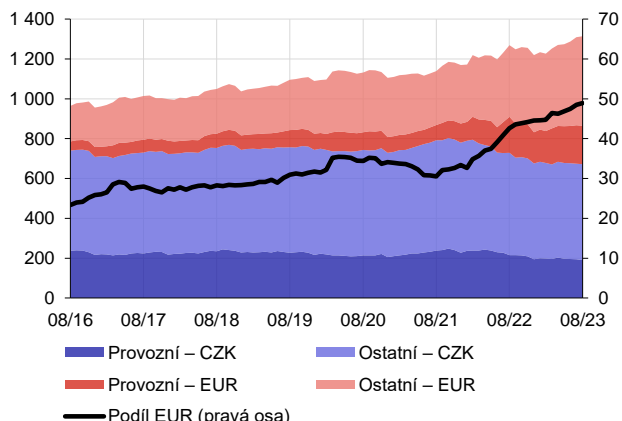

Zdroj: ČNB, Eurostat

Poznámka: Vypočteno jako suma podílů emisí na hrubé přidané hodnotě daných odvětví, vážených podílem úvěrů danému odvětví na celkových úvěrech nefinančním podnikům.

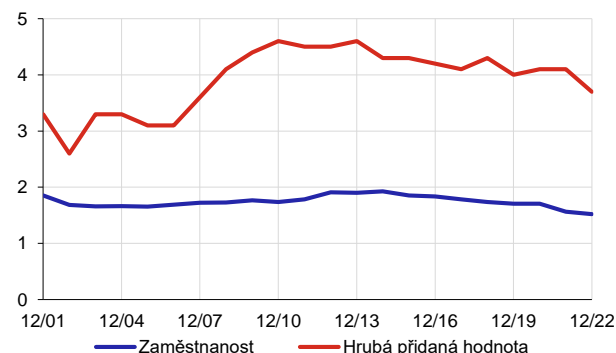
Graf IV.7 CB
Stavy úvěrů nefinančním podnikům dle měny

(v mlrd. Kč; pravá osa: v %)

Graf IV.8 CB
Zaměstnanost a hrubá přidaná hodnota ve finančních odvětvích

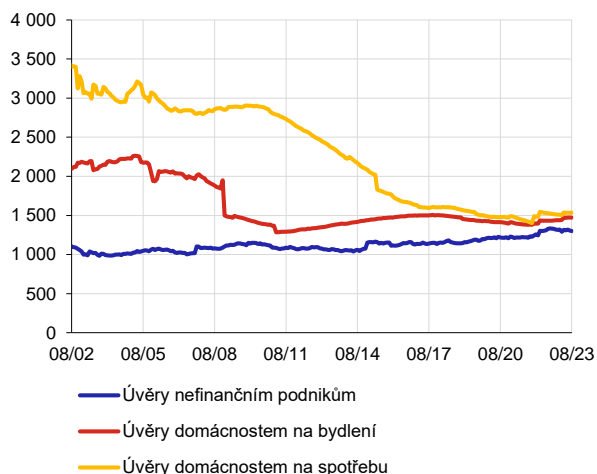
(podíl na celé domácí ekonomice v %)

Poznámka: Počítáno jako podíl uvedených ukazatelů v sekci K – peněžnictví a pojišťovnictví vůči celkové hodnotě za ekonomiku.

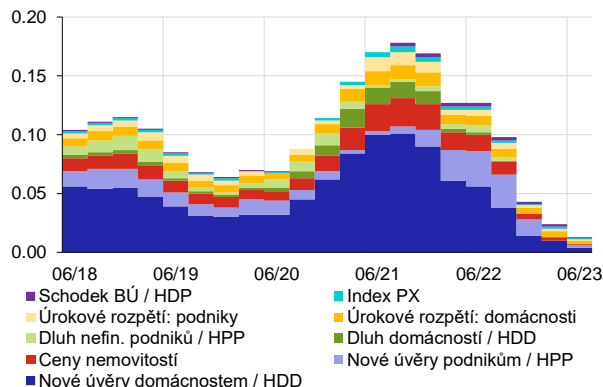
Graf IV.9 CB
Koncentrace hlavních úvěrových portfolií

(HHI v bodech)

Graf IV.10 CB
Rozklad indikátoru finančního cyklu

(0 minimum, 1 maximum)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Úrokové rozpětí je definováno jako rozdíl mezi klientskou sazbou na nové úvěry a příslušnou 3měsíční mezibankovní sazbou (PRIBOR pro korunové úvěry, EURIBOR pro eurové úvěry).

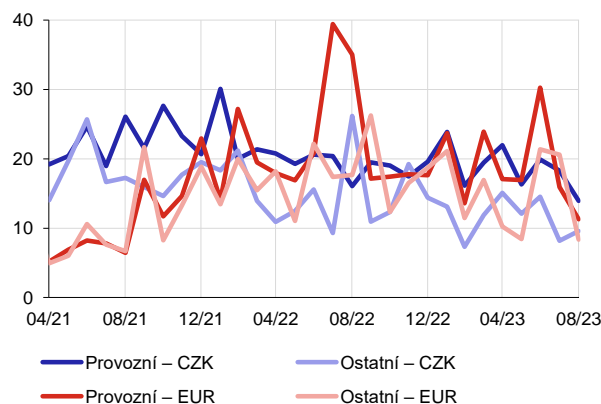
Tab. IV.1 CB
Převodní tabulka hodnot IFC na sazbu proticyklické kapitálové rezervy

Rozsah hodnot IFC		Sazba CCyB
od	do	
0,00	0,09	0,00%
0,09	0,10	0,25%
0,10	0,12	0,50%
0,12	0,14	0,75%
0,14	0,16	1,00%
0,16	0,18	1,25%
0,18	0,21	1,50%
0,21	0,24	1,75%
0,24	0,27	2,00%
0,27	0,30	2,25%
0,30	1,00	2,50%

Poznámka: Červeně je označen interval, ve kterém se nachází aktuální hodnota IFC.

Graf IV.11 CB
Čerpání úvěrů nefinančním podnikům

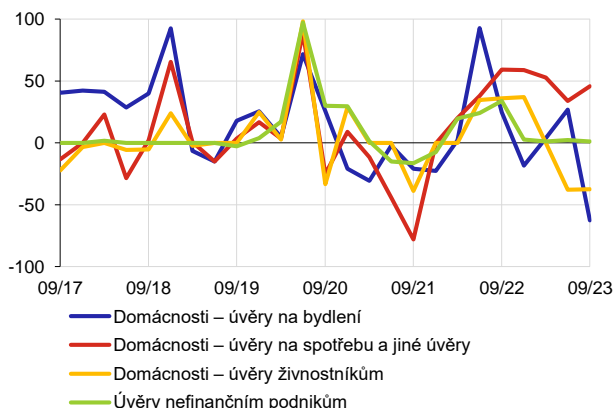
(měsíční objem v mlrd. Kč)

Poznámka: Graf zobrazuje odhad celkového meziměsíčního nárůstu čerpaného objemu úvěru u těch úvěrů, které (1) v předchozím měsíci nebyly čerpány nebo (2) u nichž došlo k nárůstu čerpané částky. Čerpání úvěrů, které byly v průběhu jednoho měsíce načerpány i splaceny, není zahrnuto. U cizoměnových úvěrů očištěno o vliv změn měnového kurzu.

Graf IV.12 CB
Vývoj úvěrových standardů v ČR

(čistý tržní podíl v %)

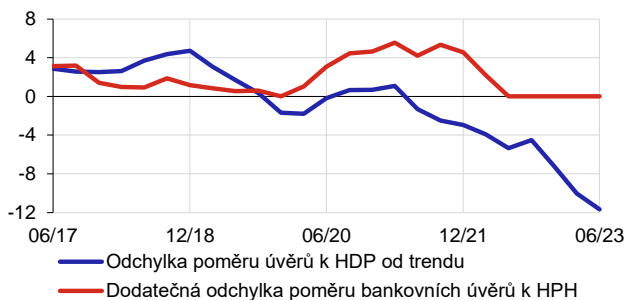

Zdroj: [Šetření úvěrových podmínek bank](#), ČNB

Poznámka: Údaje reprezentují rozdíl mezi tržním podílem bank, které uvedly zpřísnění úvěrových podmínek, a bank, které uvedly jejich uvolnění v uplynulých třech měsících. Bližší informace o metodice tohoto indikátoru je možné nalézt na webových stránkách ČNB.

Graf IV.14 CB
Standardizovaná odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu a dodatečná odchylka

(v p. b.)

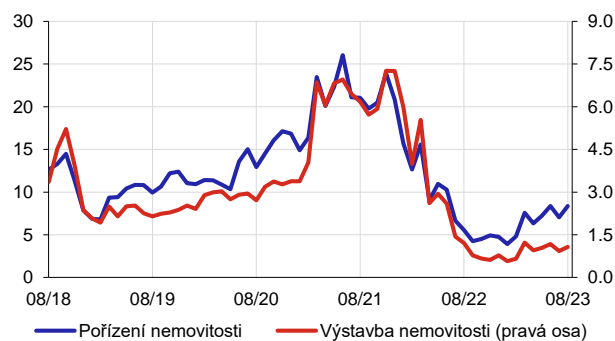

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: U standardizované odchylky je trend odhadnut pomocí HP filtru ($\lambda = 400\,000$) aplikovaného na celou časovou řadu. Dodatečná odchylka – expanzivní úvěrová mezera – je spočtena jako rozdíl poměru bankovních úvěrů k hrubé přidané hodnotě (HPH) soukromého sektoru od svého minima za posledních 8 čtvrtletí.

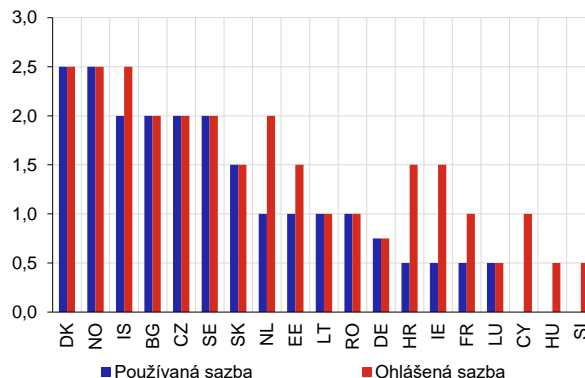
Graf IV.16 CB
Poskytnuté hypoteční úvěry podle účelu

(v mld. Kč)

Graf IV.13 CB
Sazba CCyB ve vybraných evropských zemích

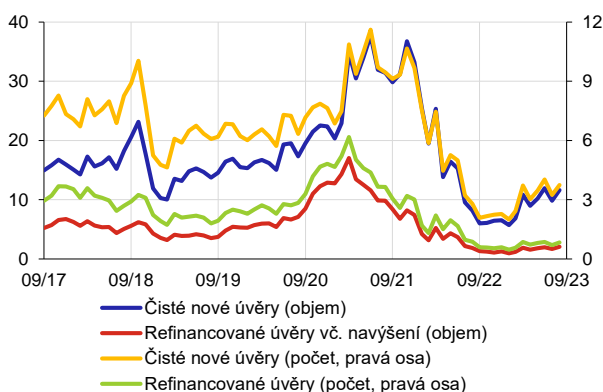
(v % celkové rizikové expozice; hodnoty k 31. 10. 2023)

Zdroj: ESRB

Graf IV.15 CB
Počet a objem nových a refinancovaných hypotečních úvěrů

(v mld. Kč; pravá osa: v tis. ks)

Poznámka: Údaje vychází ze Šetření ČNB a zahrnují hypoteční úvěry a standardní a překlenovací úvěry ze stavebního spoření zajištěné obytnou nemovitostí. Data mohou obsahovat i nenačerpané úvěry.

Tab. IV.2 CB

Mediánové hodnoty charakteristik nových hypotečních úvěrů a žadatelů o úvěr

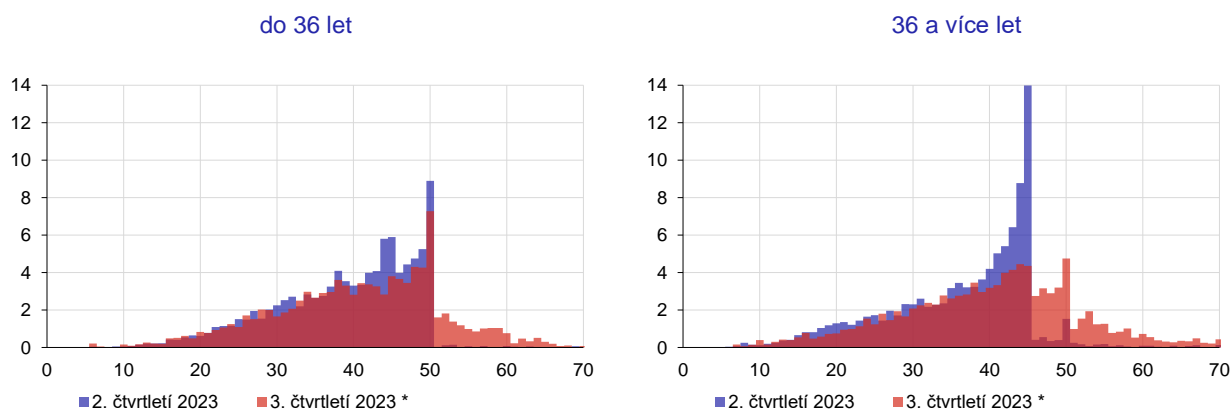
	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
						1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí *
Výše úvěru (mil. Kč)	1.8	1.9	2.3	2.8	2.6	2.4	2.5	2.5
Úroková sazba (v %)	2.5	2.7	2.2	2.3	4.6	5.9	5.9	5.8
Splátka (v tis. Kč)	8.3	8.8	9.7	11.6	14.4	14.9	15.2	15.7
Splatnost (v letech)	30	30	30	30	30	30	30	30
Délka fixace úrokové sazby (v letech)	5.0	5.8	6.9	5.0	5.0	4.9	4.9	4.9
Hodnota zajištění úvěru (v mil. Kč)	3.1	3.3	3.8	4.7	5.1	4.5	4.7	4.7
Počet nemovitostí zajišťujících úvěr			1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
LTV (v %)	74.2	72.2	74.0	70.2	67.2	67.0	66.7	69.0
DTI (v čistých ročních příjmech)	5.2	5.0	5.4	5.9	5.3	4.6	4.6	4.7
DSTI (v %)	34.2	33.0	32.8	34.8	38.6	37.5	37.6	38.4
Čistý měsíční příjem (v tis. Kč)	38.6	42.5	46.3	51.1	58.8	63.6	65.0	64.8
Čistý měsíční příjem po odečtení splátek z dluhů (v tis. Kč)	25.3	28.5	31.0	32.9	36.3	40.3	41.1	39.8
Počet žadatelů o úvěr	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	2.0	2.0	2.0

Poznámka: Hodnoty v tabulce udávají medián v daném období. Údaje za 3. čtvrtletí 2023 vycházejí z hodnot za červenec a srpen. DTI a DSTI za rok 2018 je počítáno na datech z druhé poloviny roku 2018 a počet nemovitostí za rok 2020 je počítán na datech za druhou polovinu roku 2020.

Graf IV.17 CB

Rozdělení nových hypotečních úvěrů podle DSTI ve věkových kategoriích do 36 let a 36 a více let

(v % celkového objemu; osa x: DSTI v %)

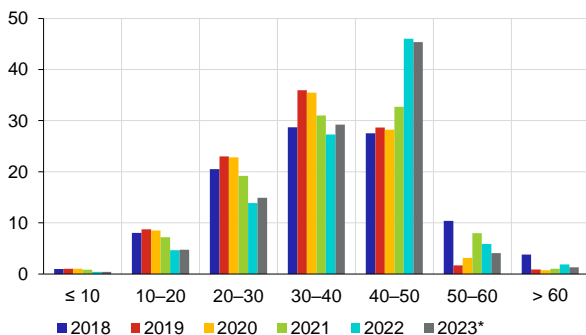

Poznámka: Údaje za 3. čtvrtletí 2023 obsahují data pouze za červenec a srpen.

Graf IV.18 CB

Rozdělení nových hypotečních úvěrů podle DSTI kategorií

(v % celkového objemu; osa x: DSTI v %)

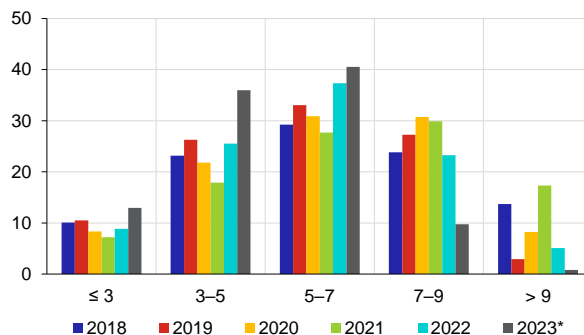

Poznámka: Interval uzavřen zprava. Údaje za rok 2023 zahrnují pouze data od ledna do srpna 2023.

Graf IV.19 CB

Rozdělení nových hypotečních úvěrů podle DTI kategorií

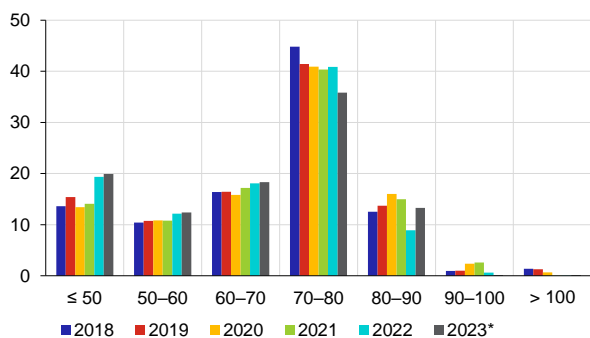
(v % celkového objemu; osa x: DTI v čistých ročních příjmech)

Poznámka: Interval uzavřen zprava. Údaje za rok 2023 zahrnují pouze data od ledna do srpna 2023.

Graf IV.20 CB Rozdělení nových hypotečních úvěrů podle LTV kategorií

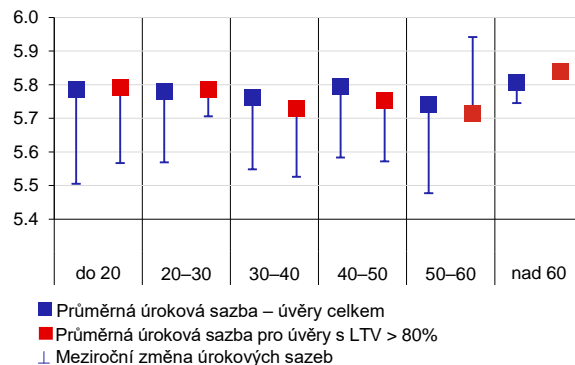
(v % celkového objemu; osa x: LTV v %)

Poznámka: Interval uzavření zprava. Údaje za rok 2023 zahrnují pouze data od ledna do srpna 2023.

Graf IV.21 CB Průměrná výše úrokových sazeb hypotečních úvěrů podle úvěrových charakteristik

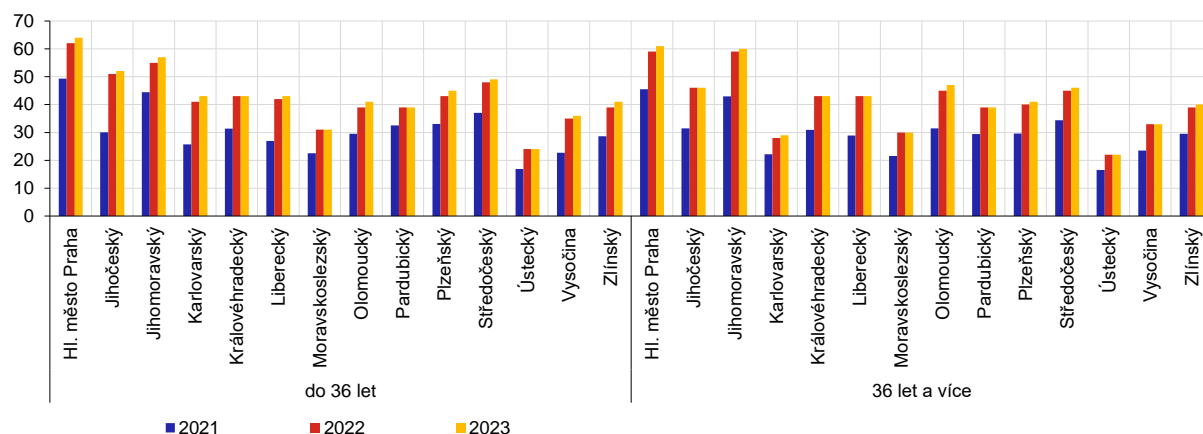
(průměrná úroková sazba v %; osa x: DSTI v %)

Poznámka: V úvěrech jsou zahrnuti jen čisté nové hypoteční úvěry. Data mohou obsahovat i nenačerpané úvěry. Údaje jsou za červenec a srpen 2023. Průměrné úrokové sazby jsou váženy výší hypotečního úvěru. Interval uzavření zprava.

Graf IV.22 CB Odhad dostupnosti hypotečního úvěru u domácnosti s mediánovým příjmem z pohledu DSTI podle kraje

(v %)

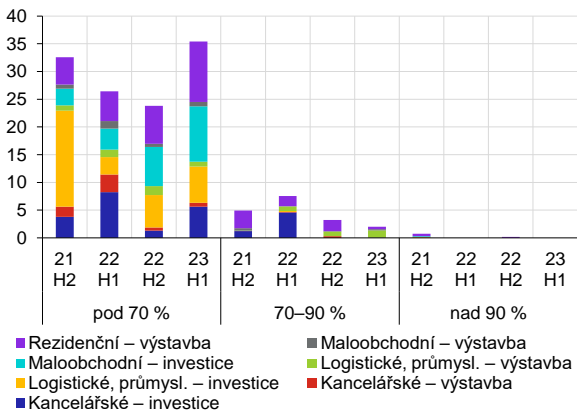

Zdroj: ČSÚ, CenovaMapa.org, ČNB

Poznámka: Výpočet za rok 2023 je konzistentní s podzimní prognózou ČNB ([ZoMP – podzim 2023](#)). V odhadu se předpokládá, že hodnota LTV je ve výši 80 % a že kupní cena se rovná hodnotě zajištění.

Graf IV.23 CB Distribuce nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí podle LTV v čase

(v mld. Kč; osa x: LTV v %)

Slovníček pojmů

Basel III: Regulační koncept vydaný Basilejským výborem pro bankovní dohled v roce 2010, který stanovuje standardy pro kapitálovou přiměřenost bank a nově i jejich likviditu. Basel III obecně zavádí přísnější pravidla než jeho předchůdce a vznikl zejména jako reakce na proběhlou finanční krizi.

Debt service-to-income (DSTI): Poměr celkové dluhové služby a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Debt-to-income (DTI): Poměr výše dluhu a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Developerské společnosti (developer) – developerské projekty: Společnosti, resp. projekty, jejichž cílem je komplexní výstavba rezidenčních i komerčních nemovitostí. Činnost developerských společností zahrnuje především vytipování vhodného území, zajištění tvorby projektu, získání všech potřebných povolení, vytvoření inženýrských sítí, vlastní výstavbu a prodej nemovitosti. Developerské společnosti často rovněž klientům zprostředkovávají financování nákupu nemovitosti, nezdědka se podílejí na pronajímání či správě nemovitosti po ukončení výstavby (především u komerčních nemovitostí). Vzhledem ke kombinaci stavební činnosti a spekulativních nákupů nemovitostí jsou výsledky developerských společností silně závislé na vývoji cen nemovitostí.

Finanční páka: Viz Pákový poměr.

Fondy kolektivního investování (FKI): FKI zahrnují podílové a investiční fondy, jejichž výhradním předmětem činnosti je kolektivní investování, tzn. shromažďování peněžních prostředků od investorů a jejich investování. FKI se dělí jednak dle typu investorů na fondy určené veřejnosti (kde dominují otevřené podílové fondy) a fondy kvalifikovaných investorů a dle rizika aktiv, do kterých investují, na fondy peněžního trhu, dluhopisové, akciové, smíšené a nemovitostní fondy a fondy fondů. Skupina fondů fondů v některých případech nebývá uváděna separátně, nýbrž je včleněna mezi zbývající skupiny fondů podle typu fondů, do kterých investují.

Hypoteční úvěr: Spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí.

IFRS 9: Účetní standard IFRS 9 Finanční nástroje, jehož finální verze byla představena v červenci 2014 Radou pro mezinárodní účetní standardy (IASB), vstoupil v účinnost 1. ledna 2018 dle nařízení komise (EU) 2016/2067 a nahradil tak do té doby platný standard IAS 39. Standard IFRS 9 stanovuje požadavky na účtování, oceňování, znehodnocení a odúčtování finančních aktiv a finančních závazků a obecné zajišťovací účetnictví. Účetní standard si klade za cíl přinést uživatelům účetních závěrek relevantní informace k posouzení částek, termínů a nejistoty budoucích peněžních toků účetní jednotky.

Institucionální investor: Je a) banka provádějící obchody na vlastní účet s investičními nástroji na kapitálovém trhu, investiční společnost, investiční fond, penzijní společnost a pojišťovna a b) zahraniční osoba oprávněná podnikat ve stejných oborech na území České republiky jako osoby uvedené pod písmenem a).

Kapitálový požadavek: Kapitálový požadavek vyjadřuje, jakým kapitálem má banka disponovat, aby byla kryta všechna bankou podstupovaná rizika.

Kapitálový poměr: Podíl regulačního kapitálu a celkových rizikově vážených aktiv. Kapitálový poměr Tier 1 vyjadřuje podíl kapitálu Tier 1 a celkových rizikově vážených aktiv (viz též Tier 1).

Koeficient volatility: Opatření v rámci Solvency II, které pojišťovnám (zajišťovnám) umožňuje upravit bezrizikové úrokové sazby, aby byl zohledněn vliv krátkodobé volatility dluhopisových spreadů.

Loan-to-income (LTI): Poměr výše úvěru a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Loan-to-value ratio (LTV): Poměr výše úvěru a hodnoty zajištění.

Loss Given Default (LGD): Ztrátovost ze selhání – jedná se o poměr ztráty z expozice při selhání protistrany k částce dlužné v okamžiku selhání. Lze se také setkat s pojmem míra ztráty při (ze) selhání (též defaultu).

Loan service-to-income (LSTI): Poměr dluhové služby spojené s úvěrem a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Makrobezpečnostní politika: Klíčová součást politiky finanční stability. Je zaměřena na stabilitu finančního systému jako celku. Jejím hlavním cílem je přispět k prevenci vzniku systémových rizik.

Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities (MREL): Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky. Dostatek těchto způsobilých pasiv je nutný k tomu, aby byla proveditelná rekapitalizace banky v selhání z vnitřních zdrojů (tzv. bail-in). V případě krize ČNB tato pasiva odepíše nebo zkonvertuje. Dostatečná výše MREL spolu s aplikací vhodné kombinace nástrojů pro řešení krize tak umožňuje vyřešit selhání instituce bez použití veřejných prostředků.

Nabídkové ceny nemovitostí: Ceny nabídek prodeje nemovitostí v realitních kancelářích. Nabídkové ceny by měly být vyšší než ceny převodů nemovitostí. V ČR jsou nabídkové ceny nemovitostí publikovány např. ČSÚ či Institutem regionálních informací (IRI), který publikuje i nabídkové tržní nájemné.

Nebankovní poskytovatelé financování aktiv (NPF): Zahrnují společnosti finančního leasingu, společnosti ostatního úvěrování, které se zabývají poskytováním úvěrů nebo půjček, včetně spotřebitelských úvěrů, úvěrů z kreditních karet a splátkových prodejů, a faktoringové a forfaitingové společnosti.

Nevýkonné úvěry: Úvěr lze označit jako nevýkonný, pokud nastane alespoň jedna z následujících situací: a) dlužník pravděpodobně v plném rozsahu nesplatí své úvěrové závazky, aniž by bylo nutné přistoupit ke krokům, jako je realizace zajištění, b) úvěrový závazek dlužníka je více než 90 dní po splatnosti. Více viz článek 178 nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 575/2013. Dříve úvěry se selháním.

Pákový poměr (leverage ratio): Regulace CRD IV / CRR definuje pákový poměr (leverage ratio) jako kapitál k rizikově neváženým aktivům. Ve finanční ekonomii se často užívá i termín finanční páka (leverage), kde je však kapitál ve jmenovateli tohoto ukazatele (např. aktiva/kapitál, dluh/kapitál). Pokud se konstatuje, že banka má vysokou finanční páku (leverage), je tím obecně myšlena definice ve smyslu ukazatele aktiva/kapitál. Taková banka má však zároveň nízký pákový poměr (leverage ratio).

Penzijní fondy: V českém prostředí jde o transformované a účastnické fondy, které jsou spravovány penzijními společnostmi. Účastnické fondy se dále dělí na povinně konzervativní a ostatní. Povinně konzervativní fondy mají významně omezený okruh aktiv, do kterých mohou investovat.

Pilíř 1: První část směrnice CRD zaměřená na stanovení minimálního kapitálového požadavku všem úvěrovým institucím na krytí úvěrového, tržního a operačního rizika.

Pilíř 2: Druhá část směrnice CRD požadující, aby úvěrová instituce posoudila, zda kapitálový požadavek v rámci Pilíře 1 je dostatečný na pokrytí všech rizik, kterým je vystavena. Tento proces posouzení je přezkoumáván orgánem dohledu v rámci tzv. prověrky SREP. Dohledový orgán má následně možnost aplikovat širokou škálu nástrojů, včetně stanovení dodatečného kapitálového požadavku, například ke krytí rizika koncentrace.

Poměr likvidního krytí (LCR): Požadavek na pokrytí čistého odtoku likvidity na horizontu 30 dní likvidními aktivy. Je vypočítán jako poměr likviditní rezervy a čistého odtoku likvidity.

Prague InterBank Offered Rate (PRIBOR): Referenční hodnota úrokových sazeb na trhu mezibankovních vkladů pro prodej vkladů, přičemž referenční banky kótující PRIBOR musí být významnými účastníky mezibankovního trhu.

Price-to-income (PTI): Ukazatel cenové dostupnosti bydlení vypočtený jako podíl ceny nemovitosti a ročního příjmu domácnosti nebo žadatele o úvěr.

Price-to-rent (PTR): Podíl ceny bytu a ročního nájemného. Ukazatel price-to-rent je převrácenou hodnotou výnosu z nájemného.

Proticyklická kapitálová rezerva: Makrobezpečnostní nástroj, jehož cílem je zvýšit odolnost finančního sektoru vůči cyklickým rizikům spojeným s výkyvy v úvěrové aktivitě.

Realizované ceny nemovitostí: Ceny skutečně realizovaných transakcí na trhu nemovitostí, které by měly být nejbližší skutečným tržním cenám. Od roku 2011 ČSÚ publikuje dva typy dat o realizačních cenách nemovitostí. Historicky starším zdrojem jsou ceny pocházející ze statistik daňových přiznání pro daň z převodu nemovitostí MF ČR, které jsou publikovány ČSÚ. Tato data obsahují časové řady od roku 1998 a jsou dostupná v poměrně podrobném členění (regionální členění, dle rozsahu opotřebení, dle typu nemovitosti). Na druhou stranu zde však nejsou zahrnuty transakce, které nejsou předmětem daně z převodu nemovitosti (tedy především transakce s novými nemovitostmi) a index je publikován se zpožděním minimálně půl roku. Druhým novým zdrojem údajů o realizačních cenách nemovitostí jsou data z šetření ČSÚ v realitních kancelářích. Ta pokrývají i nové nemovitosti, na druhou stranu nejsou dostupná v tak dlouhé časové řadě a v tak podrobném členění.

Refinancování hypotečního úvěru: Proces, v němž hypoteční dlužník přijme nový hypoteční úvěr u jiného věřitelského subjektu a z něj splatí svůj hypoteční úvěr u původního věřitelského subjektu. Stává se tak dlužníkem jiného subjektu. Tento postup je obvykle možný pouze na konci období fixace původního úvěru.

Refixace hypotečního úvěru: Proces, v němž na konci období fixace hypotečního úvěru dlužník zvolí délku nového období fixace a vyjedná s věřitelským subjektem nové podmínky pro toto období. Osoba věřitele se v tomto případě nemění.

Return on Assets (RoA): Ukazatel rentability celkových aktiv, který se počítá jako poměr zisku před zdaněním a úroky a aktiv podniku.

Riziková prémie: Rizikovou premii investor požaduje u riskantnějších finančních investic.

Rozdělení bank podle bilanční sumy: V některých grafech a tabulkách ZFS je použito třídění podle skupin bank, které je založeno na velikosti bilanční sumy. Rozdělení bank do skupin je revidováno vždy na začátku každého kalendářního roku. Rozdělení bank podle bilanční sumy je od roku 2016 následující: velké banky s podílem nad 10 % aktiv bankovního sektoru, střední banky s podílem 2 % až 10 % aktiv bankovního sektoru a malé banky s podílem do 2 % aktiv bankovního sektoru.

Selhání: Událost selhání dlužníka je definovaná jako porušení platební morálky dlužníka. V regulační terminologii (nařízení (EU) 575/2013) se obvykle používá pojem selhání dlužníka pro situaci, kdy je pravděpodobné, že nesplatí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze zajištění, nebo alespoň jedna splátka (jejíž výše je věřitelem považována za významnou) je po splatnosti déle než 90 dnů.

Spotřebitelský úvěr: Odložená platba, peněžité zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli (viz § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru).

Spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí: Spotřebitelský úvěr, který je zajištěný obytnou nemovitostí ve smyslu přímo použitelného předpisu EU upravujícího obezřetnostní požadavky nebo je zajištěný věcným právem k této obytné nemovitosti (viz § 45a odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance).

Svrchované riziko (sovereign risk): Jedná se o riziko selhání vlády, při němž vláda není schopná dostát svým závazkům, čímž dojde ke státnímu bankrotu či restrukturalizaci dluhu vládních institucí.

Systémové riziko: Riziko ohrožení stability finančního systému, resp. vzniku finanční nestability.

Šetření úvěrových podmínek: Šetření monitorující vývoj trhu bankovního úvěrování nefinančních podniků a domácností v ČR. Pilotní kolo proběhlo v prvním čtvrtletí roku 2012. Cílem šetření je získat kvalitativní informace ohledně aktuálního vnímání situace na nabídkové i poptávkové straně úvěrového trhu.

Tempo růstu stavu úvěrů: Meziroční změna hodnoty stavu úvěrů využívaná v analýzách finanční stability. Zpravidla není očištěno o vliv reklasifikací, odpisů či měnového kurzu, k očištění se přistupuje pouze v případě vzniku či zániku institucí. Tempo růstu se tím liší od ukazatele míry růstu úvěrů, který ČNB využívá v kontextu měnové politiky a je plně očištěván v souladu s přístupem ECB harmonizovaným napříč EU.

Tier 1: Nejvyšší a u bank v ČR současně nejvýznamnější část regulačního kapitálu. Dominantními složkami Tier 1 jsou základní kapitál, nerozdělený zisk a povinné rezervní fondy.

Tržní likvidita: Míra schopnosti účastníků trhu realizovat finanční transakce s aktivy daného objemu bez toho, že by způsobili výraznou změnu v jejich cenách.

Ukazatel čistého stabilního financování (NSFR): Strukturální požadavek na likviditu sledovaný na horizontu jednoho roku. Je definován jako poměrový ukazatel dostupných zdrojů stabilního financování a požadavků na stabilní financování.

Úroková marže: Představuje rozdíl mezi úrokem, kterým banka úročí úvěry, a úrokem, kterým úročí vklady.

Úrokové rozpětí: Též úrokový diferenciál, rozpětí mezi úrokovou sazbou určitého kontraktu (vkladu, cenného papíru) a referenční úrokovou sazbou.

Úvěr na bydlení: Spotřebitelský úvěr a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci, b) účelově určený k 1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu, 4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím, 5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápůjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo 6. splacení úvěru, peněžité zápůjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6, nebo c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.

Úvěr na spotřebu: Úvěr sloužící k financování spotřeby domácností. Zahrnuje rovněž kontokorentní a debetní zůstatky na bankovních účtech a úvěry z kreditních karet.

VIX: Index očekávané 30denní volatility amerických akcií (index S&P 500) odvozený z tržních cen opcí obchodovaných na Chicago Board Options Exchange. Vyšší hodnota představuje vyšší očekávanou volatilitu akciového indexu, a tedy vyšší nejistotu na trhu.

Seznam zkratek

AEs	advanced economies (rozvinuté ekonomiky)	EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
b. b.	bazický bod	EIB	European Investment Bank (Evropská investiční banka)
BEA	Bureau of economic analysis (U.S. Department of commerce)	EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění)
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision (Basilejský výbor pro bankovní dohled)	EK	Evropská komise
BIS	Bank for International Settlements (Banka pro mezinárodní platby)	EL	expected loss (očekávaná ztráta)
BRKI	Bankovní registr klientských informací provozovaný Czech Banking Credit Bureau, a.s.	EMs	emerging market economies (rozvojové a rozvíjející se ekonomiky)
CB	chartbook	EMIR	nařízení o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů
CBCB	Czech Banking Credit Bureau	EMU	Evropská měnová unie
CBR	Combined buffer requirement (kombinovaná kapitálová rezerva)	ESA	Joint Committee of European Supervisory Authorities (Společný výbor evropských orgánů dohledu)
CCyB	Countercyclical capital buffer (proticyklická kapitálová rezerva)	ESFS	European System of Financial Supervision (Evropský systém finančního dohledu)
CCoB	Capital conservation buffer (bezpečnostní kapitálová rezerva)	ESMA	European Securities and Markets Authority (Evropský orgán pro cenné papíry a trhy)
CDS	credit default swap (swap úvěrového selhání)	ESRB	European Systemic Risk Board (Evropská rada pro systémové riziko)
CEE	Region střední a východní Evropy (Central and Eastern Europe)	EU	Evropská unie
CET1	Common Equity Tier 1	EUR	euro
CF	Consensus Forecast	EURIBOR	Euro interbank offered rate (referenční úroková sazba mezibankovního trhu)
CISS	Composite indicator of systemic risk (kompozitní indikátor systémového rizika)	Fed	Federal Reserve System (Federální rezervní systém)
CLO	Collateralized Loan Obligation	FI	finanční instituce
CMU	cizoměnové úvěry	FINREP	Financial Reporting
CNCB	Czech Non-Banking Credit Bureau	FO	fyzická osoba
COREP	Common Reporting Framework	G20	Group of Twenty
CP	cenné papíry	GFSR	Global Financial Stability Report
CPI	Consumer price index (index spotřebitelských cen)	G-SII	Global systemically important institutions (globální systémově významné instituce)
CRD	Capital Requirements Directive (směrnice o kapitálových požadavcích)	H	pololetí
CRR	Capital Requirements Regulation (nařízení o kapitálových požadavcích)	HDD	hrubý disponibilní důchod
CSDB	Centralised Securities Database	HDP	hrubý domácí produkt
CZK	česká koruna	HHI	Herfindahl-Hirschmanův Index
ČEB	Česká exportní banka	HND	hrubý národní důchod
ČNB	Česká národní banka	HPH	hrubá přidaná hodnota
ČR	Česká republika	HZL	hypoteční zástavní listy
ČSOB	Československá obchodní banka	I	investice
ČSÚ	Český statistický úřad	IAS	International Accounting Standards (mezinárodní účetní standardy)
DSCR	debt service coverage ratio (ukazatel krytí dluhu)	IFC	Indikátor finančního cyklu
DSTI	debt service-to-income (poměr celkové dluhové služby a čistého příjmu žadatele o úvěr)	IFRS	International Financial Reporting Standards (mezinárodní standardy účetního výkaznictví)
DTI	debt-to-income (poměr výše dluhu a čistého příjmu žadatele o úvěr)	ILO	International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
EA	eurozóna	IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (Mezivládní panel pro změnu klimatu)
EAD	exposure at default	IPFS	investiční a penzijní fondy a společnosti
EBA	European Banking Authority (Evropský orgán pro bankovníctví)		
ECB	Evropská centrální banka		
ECL	Expected Credit Loss (očekávané úvěrové ztráty)		

IRB	internal rating based approach, přístup v rámci konceptu Basel II pro kapitálovou přiměřenost bank	OP	opravná položka
IRI	Institut regionálních informací, s.r.o.	OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
IRS	interest rate swap	p. b.	procentní bod
IT	informační technologie	PD	Probability of default (pravděpodobnost selhání)
ISR	Indikátor svrchovaného rizika	PEPP	Pandemic emergency purchase programme (nouzový pandemický program nákupu aktiv)
J-SVI	jiné systémově významné instituce	PMI	Purchasing Managers' Index (index nákupních manažerů)
Kč	česká koruna	PRIBOR	Prague interbank offered rate (referenční úroková sazba mezibankovního trhu)
LCR	Liquidity coverage ratio (poměr likvidního krytí)	PS	penzijní společnost
LGD	Loss given default (ztrátovost ze selhání)	PT	peněžní trh
LAA	složka pro absorpci ztrát	PTI	Price-to-income (podíl ceny bytu a roční mzdy)
LR	likvidní rezerva	Q	čtvrtletí
LSTI	Loan service-to-income (poměr dluhové služby spojené s úvěrem a čistého příjmu žadatele o úvěr)	RCA	složka pro rekapitalizaci
LTI	Loan-to-income (poměr výše úvěru a čistého příjmu žadatele o úvěr)	RLA	rychle likvidní aktiva
LTV	Loan-to-value ratio (poměr výše úvěru a hodnoty zajištění)	RoA	Return on assets (rentabilita aktiv)
M	měsíc	RPN	Research and Policy Notes
MF ČR	Ministerstvo financí ČR	S&P	Standard & Poor's
MMF (IMF)	Mezinárodní měnový fond	Sb.	sbírka
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu	SCR	Solvency Capital Requirement (solventnostní kapitálový požadavek)
MPÚ	Moravský peněžní ústav	SD	státní dluhopisy
MREL	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky)	SME	small and medium enterprises (malé a střední podniky)
MREL _{TREA}	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities – total risk exposure amount (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky vyjádřený v rizikově vážených expozicích)	SOLUS	Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům, z.s.p.o.
MREL _{TEM}	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities – total exposure measure (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky vyjádřený v celkových expozicích)	STA	standardizovaný přístup k řízení úvěrového rizika
MSCI	Morgan Stanley Capital International	SVA	stock flow adjustments
mzr.	meziroční, meziročně	SyRB	kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika
MZTS	makrozátěžový test solventnosti	SZP	sociální a zdravotní pojištění
NACE	klasifikace ekonomických činností	T	týden
NBER	The National Bureau of Economic Research	TEM	viz MREL _{TEM}
NFC	non-financial corporation (nefinanční podnik)	TF	transformované fondy
NISD	neziskové instituce sloužící domácnostem	TLTRO	Targeted long-term refinancing operations (cílené dlouhodobé refinanční operace)
NPFA	nebankovní poskytovatelé financování aktiv	TR	technické rezervy
NPL	non-performing loans (nevýkonné úvěry)	TREA	viz MREL _{TREA}
NRB	Národní rozvojová banka	TSCR	Celkový kapitálový požadavek procesu přezkumu a vyhodnocení
NRKI	Nebankovní registr clientských informací provozovaný Czech Non-Banking Credit Bureau, z.s.p.o.	TTC	Through the cycle (přístup bez vlivu ekonomického cyklu)
NSFR	Net stable funding ratio (poměr čistého stabilního financování)	ÚI	úvěrová instituce
O-SII	Other systemically important institutions (jiné systémově významné instituce)	UL	Unit Linked Insurance (životní pojištění vázané na hodnotu investičního indexu nebo fondu)
OCI	ostatní úplný výsledek hospodaření	V	výstavba
OCR	celkový kapitálový požadavek	VIX	volatility index
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)	WGI	Worldwide governance indicators
OFZ	ostatní finanční zprostředkovatelé	WP	Working Paper
		Y	rok
		Zol	Zpráva o inflaci
		ZoMP	Zpráva o měnové politice
		ZFS	Zpráva o finanční stabilitě
		Z/Z	Zisk/ztráta

Mezinárodní zkratky zemí

AT	Rakousko	IZ	Izrael
AU	Austrálie	JP	Japonsko
BE	Belgie	KR	Jižní Korea
BG	Bulharsko	KZ	Kazachstán
BR	Brazílie	LT	Litva
CA	Kanada	LU	Lucembursko
CL	Chile	LV	Lotyšsko
CN	Čína	MT	Malta
CY	Kypr	MX	Mexiko
CZ	Česko	MY	Malajsie
DE	Německo	NG	Nigérie
DK	Dánsko	NL	Nizozemsko
EA	eurozóna	NO	Norsko
EE	Estonsko	NZ	Nový Zéland
ES	Španělsko	PL	Polsko
FI	Finsko	PT	Portugalsko
FR	Francie	RO	Rumunsko
GR	Řecko	RU	Rusko
HK	Hongkong	SE	Švédsko
HR	Chorvatsko	SI	Slovinsko
HU	Maďarsko	SK	Slovensko
CH	Švýcarsko	TH	Thajsko
ID	Indonésie	TR	Turecko
IE	Irsko	UK	Velká Británie
IN	Indie	US	Spojené státy
IS	Island	ZA	Jihoafrická republika
IT	Itálie		

Zkratky krajů

HKK	Královéhradecký kraj
JHČ	Jihočeský kraj
JHM	Jihomoravský kraj
KVK	Karlovarský kraj
LBK	Liberecký kraj
MSZ	Moravskoslezský kraj
OLK	Olomoucký kraj
PAK	Pardubický kraj
PHA	Hlavní město Praha
PLK	Plzeňský kraj
STČ	Středočeský kraj
ULK	Ústecký kraj
VYS	Vysočina
ZLK	Zlínský kraj

TABULKA INDIKÁTORŮ – ČÁST 2

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	I	2023 II	III
Bankovní sektor									
BS.1 Podíl aktiv bank na HDP (v %)	132,7	130,6	126,9	135,5	136,7	140,0	140,4		
BS.2 Struktura aktiv (v %, konec období)									
BS.3 úvěry u centrální banky	32,9	32,0	32,2	29,0	27,7	23,5	27,2	27,7	
BS.4 mezibankovní úvěry	3,6	3,3	2,9	2,8	2,3	3,0	3,6	3,6	
BS.5 klientské úvěry	44,7	46,0	46,2	45,8	46,1	47,3	43,6	43,5	
BS.6 držené dluhopisy	13,9	13,9	13,3	16,4	17,8	18,8	19,0	19,0	
BS.7 – státní dluhopisy	8,1	8,3	7,7	11,6	12,4	13,3	12,8	14,2	
BS.8 – české státní dluhopisy	7,2	7,5	7,4	10,9	11,9	12,9	12,5	13,8	
BS.9 ostatní	4,9	4,8	5,4	6,0	6,1	7,4	6,7	6,2	
BS.10 Struktura pasiv (v %, konec období)									
BS.11 závazky vůči centrální bance	0,3	0,3	0,1	0,5	0,5	0,4	0,4	0,0	
BS.12 mezibankovní vklady	16,2	15,3	12,9	8,2	7,8	8,3	8,5	9,2	
BS.13 klientské vklady	61,0	62,5	64,0	66,1	66,0	67,7	69,8	70,4	
BS.14 emitované dluhopisy	11,2	10,9	11,4	12,7	13,0	9,6	8,4	8,3	
BS.15 ostatní	11,3	11,0	11,6	12,4	12,7	14,0	13,0	12,0	
BS.16 Podíl klientských úvěrů na klientských vkladech (v %)	73,3	73,6	72,3	69,2	69,9	69,8	62,5	61,8	
BS.17 Sektorové rozložení úvěrů na úvěrech celkem (v %)									
BS.18 nefinanční podniky	33,1	32,7	32,5	30,2	30,9	30,4	30,5	30,7	31,1
BS.19 obyvatelstvo	46,6	46,9	47,8	47,7	50,6	52,6	52,4	52,5	52,4
BS.20 živnostníci	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1
BS.21 ostatní (včetně nerezidentů)	19,0	19,1	18,4	20,9	17,2	18,3	17,1	16,8	16,5
BS.22 Růst úvěrů (v %, konec období, mezíročně):									
BS.23 celkem	4,6	7,2	4,4	4,2	7,0	5,8	4,9	6,2	5,5
BS.24 nefinanční podniky	4,8	5,7	3,7	0,3	5,8	4,1	2,8	5,9	4,3
BS.25 – činnosti v oblasti nemovitostí (NACE L)	-1,7	5,2	7,5	4,8	0,9	7,1	8,9	8,9	7,6
BS.26 obyvatelstvo	8,0	7,9	6,4	6,9	10,5	5,1	3,9	5,3	4,9
BS.27 – na bydlení	9,0	8,5	6,7	8,0	11,1	4,8	3,4	4,8	4,4
BS.28 – na spotřebu	4,1	6,4	7,2	0,8	6,5	7,2	7,0	9,8	9,9
BS.29 živnostníci	10,1	5,6	8,1	2,2	1,3	-2,2	-2,8	1,2	1,1
BS.30 Podíl nevýkonných úvěrů na úvěrech (v %):									
BS.31 celkem	4,0	3,3	2,5	2,7	2,4	2,0	1,9	1,8	1,8
BS.32 nefinanční podniky	4,2	3,6	3,2	4,2	3,8	3,2	3,0	2,8	2,7
BS.33 obyvatelstvo	2,5	2,1	1,6	1,7	1,4	1,3	1,2	1,3	1,3
BS.34 – na bydlení	1,8	1,5	1,2	1,1	0,9	0,7	0,7	0,7	0,7
BS.35 – na spotřebu	6,0	5,1	4,0	5,1	4,7	3,9	3,9	3,9	4,0
BS.36 živnostníci	6,7	5,0	4,3	6,1	6,4	5,1			
BS.37 Krytí nevýkonných úvěrů opravnými položkami (v %)	54,8	58,2	57,8	52,0	53,8	54,4	53,6	51,8	51,9
BS.38 Kapitálová přiměřenost (v %)	19,4	19,8	21,5	24,7	23,7	22,3	22,5	23,0	
BS.39 Kapitálová přiměřenost Tier 1 (%)	18,8	19,3	21,0	23,9	23,0	21,5	21,8	22,0	
BS.40 Finanční páka (leverage, aktiva jako násobek Tier 1 kapitálu)	15,3	15,2	14,4	13,0	13,7	14,5	15,5	15,6	
BS.41 Pákový poměr (leverage ratio, Tier 1 kapitál / celkové expozice)	6,6	6,6	7,0	7,7	7,3	7,1	6,5	6,2	
BS.42 Rentabilita aktiv (v %)	1,1	1,1	1,2	0,6	0,8	1,1	1,0	1,1	
BS.43 Rentabilita kapitálu Tier 1 (v %)	17,2	17,8	18,4	8,4	11,5	17,0	13,6	17,7	
BS.44 Rychle likvidní aktiva na celkových aktivech (v %)	29,6	27,5	28,4	30,7	32,7	27,8	27,7	28,4	28,5
BS.45 Rychle likvidní aktiva na vkladech klientů (v %)	57,0	58,5	59,9	62,2	62,1	63,1	60,1	60,3	59,4
BS.46 Čistá externí pozice bankovního sektoru (v % HDP)	-21,3	-20,2	-17,8	-15,6	-16,9	-10,8	-9,7	-9,7	
BS.47 Zahraniční dluh bankovního sektoru na bilanční sumě bankovního sektoru (%)	25,9	24,8	23,0	20,6	20,9	18,9	16,7	16,8	

DODATEČNÉ INFORMACE K INDIKÁTORŮM

Z důvodu revize dat nemusí být některé historické hodnoty ukazatelů srovnatelné s hodnotami uvedenými v předchozích publikacích. Rovněž nemusí hodnoty v tabulce souhlasit s hodnotami v textu této ZFS vzhledem k odlišnému datu aktualizace. Chybějící hodnoty nebyly v době vytváření tabulky dostupné.

MP.6	Celková zahraniční zadluženost v procentech zahraničních aktiv v držení MFI a ČNB.
TN.1	Ceny nemovitostí vycházejí z House price indexu, pramen ČSÚ.
TN.2	Ceny bytů vycházejí z dat Společnosti pro cenové mapy, s.r.o., velikost bytu 68 m ² .
FS.7	V roce 2013 byl přijat zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, který zavedl pojem investiční fondy. Investiční fondy zahrnují fondy kolektivního investování a fondy kvalifikovaných investorů.
BS.25	Činnosti v oblasti nemovitostí (NACE L) zahrnují především činnosti pronájemců, agentů nebo makléřů v oblastech prodeje nebo nákupu nemovitostí, pronájem nemovitostí a poskytování ostatních služeb v souvislosti s nemovitostmi.
BS.37	Do výpočtu nebyly zahrnuty úvěry České exportní banky a Národní rozvojové banky.
BS.44–45	Aktiva, která jsou pohotově k dispozici ke krytí závazků. Zahrnují pokladní hotovost a pohledávky vůči centrálním bankám, pohledávky vůči úvěrovým institucím a ostatním klientům splatné na požádání a dluhopisy vydané centrálními bankami a vládními institucemi.
NI.2–7	Indikátory zahrnují tuzemské pojišťovny (kromě EGAP) a pobočky zahraničních pojišťoven.
NI.2	Předepsané pojistné zahrnuje celkové hrubé pojistné předepsané za 12 měsíců domácími pojišťovnami včetně poboček zahraničních pojišťoven (bez pojišťovny EGAP).
NI.9	Změna aktiv penzijních fondů očištěná o přijaté a vyplacené prostředky.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
www.cnb.cz

ISSN 2788-1210 (Print)
ISSN 2788-1229 (Online)